RABELAIS

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

ARMAĞAN

ÇOCUK KLASİKLERİ

Güldürücü, eğlendirici romanların şaheseri

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

• Bu, dev insanların baştan başa gülünçlü, meraklı, tatlı, hoş hikâyeleriyle dolu bir romanıdır. Orada, eski zamanların masal havasıyla dolu çevrelerinde, çeşitli tipte insanlar arasında, beklenmedik olaylar içinde geçen serüvenler bulacaksınız. «Yağ Tulumu» Gargantua, korkunç derecede iri olduğu kadar, o ölçüde de sevimli bir çocuktur. Onun yaptıkları, söyledikleri, yaşayışı sizi gözlerinizden yaş gelecek kadar güldürürken, aynı zamanda düşündürecektir de. Böyle bir insan olabilir mi?

ÇOCUK KLASİKLERİ

RABELAIS

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

ÇOCUK
KLASİKLERİ

RABELAIS

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

ÇEVİREN
TÜRKÂN MÜNİR

neşriyat
ANONİM ŞİRKETİ

ARMAĞAN

ÇOCUK KLASİKLERİ : 39

YÖNETEN

VAHDET GÜLTEKİN

Bu kitap
Fransızca aslından
Dujardin baskısından çevrilmiştir.

BASKI : DOĞAN KARDEŞ MATBAACILIK SANAYİİ A.Ş.
DİZGİ : BATUR MATBAASI
İSTANBUL — 1974

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

KİTAPTAKİ BAŞLICA KİŞİLER

KOCABOĞAZ	: Dev yapılı bir kral
GARGANTUA	: Kralın oğlu; Yağ Tulumu diye de anılır.
PANTAGRUEL	: Gargantua'nun oğlu; o da babası gibi bir devdir.
PANURGE *(panürj)*	: Kurnaz bir adam; Pantagruel'in yanında bulunur, ona akıl verir.

Olay XVI. yüzyılda Fransa'da geçer.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAĞ TULUMU GARGANTUA

I

KOCA BEBEK

FRANSA'NIN Bahçesi dedikleri güzel bir bölgede Kocaboğaz adında biri vardı; köyünde, dostları arasında, kendi halinde yaşıyordu.

Bir gün, tarladan tarlaya dolaşırken, avaz avaz haykıran bir ses duydu:

— "Bana içecek veren biri yok mu-u-u?.. İçecek bir şey veren yok mu-u-u?.."

Kocaboğaz: "Bu da ne?" diye düşündü. "Ben bugüne kadar kimsenin böyle haykırdığını duymadım. Hele, dur bakayım... Sakın doğumunu beklediğimiz çocuğumuz olmasın bu? Hemen eve döneyim."

Koşmaya başladı. Az sonra bir tepenin üzerindeydi. Orada, durdu. Gördükleri onu şaşırtmıştı.

— "Neden acaba tarlalarda bir tek köylü bile kalmamış?" diye düşündü. "Neden kadın, erkek bütün komşular bizim eve doğru gidiyorlar? Besbelli, haykıran, benim oğlum. Bütün bu meraklı insanlar da onu görmeye gidiyorlar..."

Kocaboğaz biraz daha bekledi. Hiçbir şey duymuyordu. Yeniden yola koyuldu. Sonunda, evine vardı. Kapısı önünde bini aşkın insan toplanmıştı. Geçmesi için ona yol verdiler.

Kocaboğaz: "Her zaman gülmeyi pek seven bu insanlar bugün neden böyle bir hal almışlar acaba?" diyordu kendi kendine. Kimse konuşmuyordu. Herkes şaşırmış, olduğu yerde kalakalmıştı.

Kocaboğaz yaklaştı, baktı, o da şaşırıp kaldı.

— "Ne! Bu şişko, bu koca yağtulumu, bu güçlü-kuvvetli çocuk benim ha!..." Daha yaklaştı. Çocuğa uzun uzun baktı, sonunda; "Hele hele, bu devle halimiz ne olacak bakalım!" diye söylendi.

Bir komşu, usulca: "Pek gür sesli, maşallah! Ta Paris'ten duyulmuş." dedi.

Başka bir komşu: "Kocaman bir ağzı var, şimdiden içecek bir şey arıyor." diyordu.

Kocaboğaz, gülerek çocuğa yaklaştı:

- "Ne kocaman ağzı var! Sen benim Gar-

gantua'msın" diye, övünerek, onu okşadı.

Babanın keyfi karşısında bütün komşular hep bir ağızdan: "Bu ad pek fiyakalı. Onu böyle çağırmalı!" dediler.

Hep bir ağızdan: "Yaşasın Gargantua, yaşasın Gargantua!" diye bağrıştılar.

Gargantua yeniden: "İçecek bir şey yok mu?" diye bağırmaya başlamıştı.

Bir köylü hemen koşup, köyün en çok süt veren ineğini getirdi. Çocuk ineğin bütün sütünü bir solukta içti, daha da istedi. On inek getirdiler, sonra yüz, sonra bin inek getirdiler.

Dev gene de içecek istiyordu... 17.913 inek tamam olunca Gargantua artık doymuştu.

*
**

Her gün biraz daha büyüyen Gargantua'nın zevkli, tatlı hayatı böyle başlamıştı. Giderek, iki yaşına bastı. Gelgelelim, "Gargantua'cık" daha yürüyemiyordu. Kimse de taşıyamıyordu onu: Öylesine kocaman, öylesine ağırdı.

Hekimler geldiler, baktılar, karar verdiler:

— "Bu çocuk bol bol hava almalı."

Babası: "İyi ama, nasıl?" diye sordu.

— "Büyük bir araba yaptırın, öküzlere çektirin."

Az sonra Gargantua'yı bölgenin bütün yollarında arabayla sık sık dolaştırabildiler.

Yanına gelenler, bu koca yağ tulumunu onsekiz kat gerdanıyla görünce pek hoşlanıyorlardı. Nekadar da güzeldi! Hem, hep gülüyor, hiç ağlamıyordu.

II

GARGANTUA'NIN ATLARI

GARGANTUA beş yaşına kadar dünyanın bütün çocukları gibi yaşadı: Bütün vaktini yemek, içmek, uyumak; içmek, uyumak, yemek; uyumak, yemek, içmek ile geçirdi.

Bütün kendi yaşındaki çocuklar gibi oyun da oynuyordu. Babası ona kocaman bir at almıştı. Koşan, kalkıp oynayan, sıçrayıp, zıplayan, hattâ rengi değişen bir at. Gargantua tahtadan, demir parçalarından kendisi de "atlar" yapmıştı. Yatağının yanına güzel güzel dizilmiş onbeş, yirmi atı olmuştu.

Bir gün babasının bir arkadaşı, peşinde bir

alay atlı ile onlara gelmişti. Adamlardan biri: "Bütün bu hayvanlar acaba nerede uyuyacaklar?" deyince orada bulunan Gargantua: "Benimle gelin!" dedi. Hepsini koyabileceğiniz bir yer biliyorum ben."

Birlikte gittiler. Bir merdivenden çıktılar, bir salona girdiler, onu da geçtiler.

— "İyi ama, çocuğum," dedi adam, "sen beni nereye götürüyorsun? Atlar evlerin üst katında uyumaya alışık değildirler."

— "Durun, durun, göreceksiniz." dedi Gargantua. "Zaten bir sürü at var orada. Dikkat, şimdi şu merdivenden çıkacağız. Tırmanmamız gerek."

Sonra daha büyük bir salondan geçtiler, Gargantua bir kapıyı açarak seslendi:

— "İşte aradığınız yer burası. Atlarınız yalnız kalmazlar burada. Bakın benim boz atıma, ya yeşilime, ya koca beyazıma bakın... Alın size bu atı vereyim." Bu, uzun bir demir parçasıydı. "Almanya'dan geldi. Bu atla iki de iyi yetişmiş köpekle dünyanın en iyi avcısı olursunuz."

Adam, gülerek: "Ne sevimli şeysin sen, yavrum!" dedi.

Yeniden Kocaboğaz ile görüşmekte olan efendisini buldu. Onlara bu hikâyeyi anlattı. Herkes güldü, eğlendi. Hele Kocaboğaz babaların en mutlusuydu.

*
**

Gargantua çok akıllı olduğunu kısa zamanda belli etti. Bu yüzden babası oğlunun okuma-yazma, sayı sayma, yaşamak için gerekli her şeyi öğrenmesini istiyordu. Bir yolculuğa çıkması gerekiyordu. Gitmeden oğluna bir öğretmen buldu...

Dönüşünde, Gargantua'yı 700.000 kilodan ağır bir tahtaya yazı yazarken gördü. Hokkası 1000 litre mürekkeple doluydu.

Baba oğlunu iş başında gördüğünden memnun kalmıştı.

— "Neler öğrendin bakayım?" diye sordu.

— "Harfleri yazıyorum, alfabeyi de biliyorum."

— "Öyle mi? Oku bakalım."

— "A'dan Z'ye kadar mı, yoksa Z'den A'ya kadar mı? Her iki yönden de ezbere biliyorum alfabeyi?"

— "Çok iyi. Başka ne biliyorsun?"

— "Hiçbir şey. Bütün bunları öğrenmek için beş yıl üç ayımı verdim."

— "Bu öğretmenle çok çalışmadığın anlaşılıyor. Sana bir başkasını arayacağım." dedi Kocaboğaz.

Dediğini de yaptı; yeni bir öğretmen gelmişti.

Kocaboğaz yeni bir geziden dönünce büsbütün canı sıkıldı. Oğlu ezbere birsürü şey biliyordu ama, aslında bu bildikleri bir işe yaramıyordu.

Kocaboğaz: "Oğlum takvimi başından sonuna, sonundan da başına kadar ezbere okuyabiliyor ama, bunun ona hayatta ne yararı olabilir?" diye düşünüyordu. "Sonra, birdenbire dertleniyor, aptallaşıyor, deli deli şeyler yapıyor! Yok yere ağlıyor; kimseyi görmek istemiyor. Artık tartışmalardan da hoşlanmıyor, hatta bir şeyi anlamak için uğraşmıyor bile!"

Kocaboğaz kızmıştı: "Bu sefer oğluma genç, ciddî, akıllı, hayat dolu bir öğretmen bulacağım!.." diye derdini anlattı. İçlerinden biri, yeni usulde eğitim yapan bir öğretmen olan Ponokartes'le görüşmesini öğüt verdi. Genç öğretmen, Gargantua ile ilgilenmeye razı oldu. Çocuğu en iyi eğitim ça-

lışmalarının yapıldığı Paris'e götürmeyi kararlaştırdılar.

⁂

Afrika'da bulunan bir dostu Kocaboğaz'a altı fil büyüklüğünde güzel bir besili kısrak göndermişti. Kısrağın geniş kulakları yerlere kadar iniyordu; koyu kumral kuyruğu ise kilisenin kulesinden de kocamandı.

Kocaboğaz: "Benim oğluma Paris'e gitmesi için gereken işte buydu; bu hayvanla herşey yolunda gidecek." diye düşünüyordu.

Gargantua'yı kısrağına binmiş olarak görmek gerçekten görülmeye değerdi. Öğretmene gelince, bölgenin en iri atına binmişti ama, başı öğrencisinin dizine bile varmıyordu! Arkalarından gelen adamlar, hayvanlarsa daha da küçük görünüyorlardı.

Bu gezi çok eğlenceliydi: Çılgınlar gibi eğlenildi, gülündü, en güzel yemekler yenildi.

Orleans'dan sonra 120 kilometre boyunda, 70 kilometre eninde bir orman aşmak gerekiyordu. Zavallı atları, eşekleri, Gargantua'nın kısrağını so-

kan sir sürü sinek ağaçlara gizlenmişlerdi. Artık yolculuğun tadı kaçmıştı. Fransa'nın hayvanları bu böcekleri iyi bilirdi; gene bilirlerdi ki bunları kovmak için kuyruk sallamak gerek. Gelin görün ki Gargantua'nın kısrağı kuyruk sallamıya hiç alışık değildi. Başını, kulaklarını, ayaklarını oynatıyordu ama, birtürlü rahat edemiyordu. Baktı ki olacak gibi değil, o da kuyruğunu sallamaya başladı. Her yere fıldır fıldır çeviriyordu.

Gargantua çevresindeki ağaçların birbiri arkasından düştüğünü görünce: "Aman, ne oluyor?" diye bağırmaya başladı.

Kısrak pek öfkeliydi. Kuyruğu, ağaçları biçilen buğdaylar gibi keserek dönüyor, dönüyordu...

Az sonra orman diye bir şey kalmadı. Sinek diye de bir şey kalmamıştı. Korkacak bir şey de kalmayınca Orleans'dan Paris'e kadarki bölge de dümdüz, sakin, ağaçsız bir bölge haline geldi.

III

BİR ÇOCUK ŞAKASI

KISRAĞIN öfkesi çok işe yaramış, Gargantua ile adamları Paris'e kadar yollarına kolayca devam edebilmişlerdi.

Başkente geldikleri zaman üç gün dinlendiler; dördüncü gün Gargantua şehre indi. Parisliler böylesine kocaman bir adama hiç rastlamamışlardı. Pek merak ettiler, onu daha iyi görmek için yanına kadar geldiler, dolaştığı her yere peşinden gittiler.

Bizim dev bundan hoşlanmadı, hele kendisine:

— "Nereden geliyorsunuz?"

— "Nasıl bukadar büyüyebildiniz?"

— "Günde kaç kilo ekmek yersiniz?"

— "Burada sizi alacak büyüklükte bir karyola var mı?"

— "Paris'te ne yapacaksınız?" gibi sorular sorulmasını hiç sevmedi.

Bu sorulara karşılık vermek istemiyordu. Bu yüzden kimsenin bulunmadığı, rahat edebileceği bir yer arıyordu. Sen ırmağını aştı, karşısına Notre-Dame kilisesi çıktı.

O zaman aklına bir şey geldi. "Bu kulelerden birinin üstüne oturursam kimse beni rahatsız etmez." diye düşündü. "Hem de yukarıdan Paris'i daha iyi görürüm."

Kuleye çıktı ama, tepesine vardığı zaman da rahata kavuşamadı. Meydandaki insanlar gittikçe çoğalıyor, evlerin pencereleri insanlarla dolup taşıyordu; Gargantua'yı daha yakından görmek için damlara bile çıkıyorlardı.

O zaman Gargantua başını çevirdi, kilisenin kocaman çanlarını gördü. Biraz kaldırdı çanları... Bir gümbürtü, bir şangırtı... Parisliler çanlarının böylesine çaldığını hiç duymamışlardı. Pek şaşırmışlar, hem de korkmuşlardı. Pencereler kapandı,

damlar boşaldı, herkes Sen ırmağının öte yanında ki dağa kaçtı.

Bizim dev rahata kavuşmuştu. Çanları pek güzel, çıkardıkları sesleri de pek tatlı buluyordu.

— "Bu çanları kısrağımın boynuna asarsam her zaman duyabilirim." diye düşündü, yeniden Paris yollarını arşınlamaya başladı.

Çanlar da kısrağının her yanında şangırdıyordu.

Gargantua Paris sokaklarında dolaşıp dururken çanların sesi her yerden duyuluyordu. Herkesin korkudan dili tutulmuştu! "Başımıza neler gelecek!" diye düşünenler pek çoktu. "Paris yok olacak. Belki de dünyanın sonu gelecek." diyorlardı.

En sonunda: "Bu yağtulumu'ndan çanlarımızı geri vermesini istemeliyiz!" dediler.

— "İyi ama, kim gidip isteyecek?"

Kimsenin Gargantua'yla konuşmaya cesareti yoktu.

İçlerinden biri: "Gargantua dev gibi bir şey, içimizden en iri olanı seçmeliyiz." dedi.

Bir başkası: "Doğru ama, şu da muhakkak ki Gargantua aynı zamanda saygıdeğer bir adam. Onun için en akıllımız gitmeli." diye karşılık verdi.

Uzun tartışmalar sonunda içlerinden en yaşlı, en bilgili olan Jonatus Hoca üzerinde anlaştılar. Jonatus Hoca, Paris'in en yüksek okulunun profesörleriyle birlikte, Gargantua'ya, çanları geri verilmezse Paris'in başına gelecek felâketleri açıklayacaktı.

Jonatus Hoca ile profesörler en güzel giysilerini, sivri uçlu şapkalarını giydiler. Sonra, birbiri arkasından yürüyerek Gargantua'nın evinin yolunu tuttular.

Gargantua'nın öğretmeni Ponokrates, uzaktan gelenleri görünce: "Ne tuhaf adamlar bunlar! Bu giyim kuşamla nereye gidiyorlar acaba?" diye düşündü.

Topluluk, ağırbaşlı, üzgün, sessizce ilerledi. Gargantua'nın kapısı yanına vardı. Hepsi Ponokrates'in karşısında başlarını eğdiler.

Ponokrates: "İstediğiniz nedir?" diye sordu.

Jonatus Hoca başını kaldırıp şapkasını çıkardıktan sonra: "Efendim," diye karşılık verdi, "Parisliler adına, çok ulu Gargantua'dan Paris'in çanlarını yerine koymasını dilemeye geldik. Kendisine çansız kalan bir kentin insanlarının uğrayabi-

lecekleri korkunç felâketleri de anlatmak istiyoruz."

— "Durun, gidip kendisini çağırayım..."

Gargantua, öğretmeninin anlattıklarını işitince, pek şaştı. Parislilerin kötülüğünü istediği yoktu ki; çanlarını geri verecekti.

Daha sonra, bütün bu bilginlerin ne biçim giyindiklerini öğrenince gülmekten katıldı.

Bunun üzerine, Gargantua'nın canı kendisinden çanları almaya gelen bu pek önemli profesörlere küçük bir öğrenci şakası yapmak istedi. Bu büyük adamları bir güzel yedirip içirmeye karar verdi. Bu arada, Paris Belediye Başkanı'nı, Üniversite Rektörü'nü, Notre Dame'ın baş rahibini de adam gönderip davet edecek, onlardan özür dileyecek, sonra çanları yerlerine koydurtacaktı. Çanlar yerlerine gönderildikten sonra, Jonatus Hoca ile profesörleri dinlemek üzere davet edecek, herkes Gargantua'nın geri verecek bir şeyi olmadığını öğrenecek, Gargantua da bu işe bol bol gülecekti.

Jonatus Hoca ile profesörler yiyip içerlerken, Paris Belediye Başkanı, Üniversite Rektörü, Notre Dame'ın başrahibi Gargantua'nın evine geldiler.

Ponokrates çanları eski yerlerine taşıtmış, sonra Jonatus Hoca ile profesörleri alıp gelmişti. Jonatus Hoca ile profesörler Gargantua'nın bulunduğu salona girdiler, orada pek yakından tanıdıkları üç önemli Parisli ile karşılaşınca şaşırıp kaldılar.

Jonatus Hoca, çekingen bir tavırla "Bunlar buraya niye geldiler acaba?" diye düşünüyordu. "Ama, ne olursa olsun ben, çanları isteyeceğime söz verdim."

Söylevine başladı:

— "Sayın Bay Gargantua, çanlarımızı geri vermeniz bizleri pek memnun edecektir. İhtiyacımız var bu çanlara... Bu çanları pek yüksek fiyatlarla satın almak istediler, satmadık. Onlar kötü havaları kovar; bağlarımızı, bahçelerimizi her türlü âfetten korur... Bizi her tehlikeden uzak tutarlar. Onları kaybedersek herşeyi kaybetmiş oluruz... Sonra, ben bu çanları götürürsem Parisliler bana; 300 litre şarap, iki pantolon verecekler. Çanları geri götürmezsem hiçbir şey vermeyecekler. İki pantolon bu zamanda, sizin de bildiğiniz gibi, sayın Bay Gargantua, pek gerekli şeylerdir. Çok iyi anlıyoruz: Kısrağınız bu çanlardan çok hoşlanıyor. Ama, Paris'te olursa bu çanlar herkesin işine yarar. Çan-

sız bir şehir değneksiz bir köre benzer. Şu dakikada bizler değneğimizi kaybetmiş körler gibiyiz. N'olur..."

Hoca sözünü bitirmeden bir takım sesler duymaya başladı: "Diñ-dañ... Diñ-dañ... Diñ-dañ!"

Bu sesler yerine çoktan takılmış olan çanların sesiydi. Kilisenin kulelerinden yükselmekte, gittikçe büyüyerek Paris göklerine yayılmaktaydı.

IV

TATLI HAYAT

YAĞTULUMU Gargantua, Paris'e ne vaktini kaybetmek için gelmişti, ne de gönlünü eğlendirmek için. Babasını memnun edecek bir eğitim görmesi gerekiyordu. Ponokrates de bunu pek iyi biliyordu ama, öğrencisinin programını çizmeden önce, eski öğretmenleriyle yaptığı çalışmaları öğrenmek istiyordu.

— "Babanız bana sizin uzun zamandan beri eğitildiğinizi, ancak pek az şey öğrendiğinizi söyledi. O derslerden bu yana günlerinizi nasıl geçiriyorsunuz!"

— "Saat 8'le 9 arasında kalkarım, çünkü erken kalkmak gerekli değildir."

— "Sonra ne yaparsınız?"

— "Sonra yatağımın içinde sıçrar dururum, çayırda bir kuzu gibi."

— "Ondan sonra?"

— "Ondan sonra yüzümü, gözümü yıkarım, taranırım. Bütün bu işleri vakit kaybetmemek için ellerimle yaparım."

— "Daha sonra?"

— "Daha sonra çok ekmek, çok çorba, özellikle çok et yerim."

— "Biraz spor yapmadan bukadar çok yemek doğru değil."

— "Ne?.. Ben hiç mi spor yapmadım? Kalkmadan önce altı, yedi kez yatağımda sıçradım ya! Bir öğretmenim bana ilk yemeğin zihin açıklığı verdiğini söylemişti. Demek ki en önemli öğün kahvaltı... Bir başka öğretmen de hayatta başarıya ulaşmak için hızlı gitmenin yararı olmadığını, ancak erken davranmak gerektiğini sık sık söylerdi. Gerçekten, sağlık, boyuna yemek yemekle değil, çok erken yemekle elde ediliyor."

— "Ya!.. Peki, derslerinize ne zaman çalışıyorsunuz?'

— "Sabahleyin. Yarım saat kadar eski bir dilbilgisi kitabını güzel yazıyla temize çekiyorum."

— "Öğleyin ne yiyorsunuz?"

— "Öğlen yemeğime birkaç düzine piliç, dil, tütsülenmiş sığır eti, yumurta, balıkla başlarım, böylece devam ederim. Ancak karnım acıkmaya başladığı zaman dururum."

— "Öğleden sonra çalışır mısınız?"

— "Böyle güzel bir öğle yemeğinden sonra, ağzına kadar dolu bir bardak süt içerim. Sonra, zihnimi dinlendirmek için, hiçbirşey düşünmeden, iki, üç saat uyurum."

— "Peki uyandığınız zaman ne yaparsınız?"

— "Gene birkaç litre süt içerim. Her zaman yemeklerime öyle çok tuz koyarlar ki! Sonra biraz oynarım, biraz çalışırım. Şiirler öğrenirim, dolaşa dolaşa tekrarlarım onları. Eve dönünce de akşam yemeği yerim."

— "Akşam yemeğinden sonra ne yaparsınız?"

— "Akşam yemeğinden sonra arkadaşlarla oyun oynarız; yeriz, içeriz. Bu oyunlar ancak iyice

doyduğumuz zaman biter. Sonra yatmaya gider, ertesi sabaha kadar deliksiz uyurum."

— "Demek öyle! Çok vakit kaybediyor, yeterince çalışmıyorsunuz. Ben bütün bunları değiştireceğim."

Ponokrates, Kocaboğaz'ın neden hiç memnun olmadığını şimdi daha iyi anlıyordu. Gargantua pek kötü huylar edinmişti.

Uzun zaman, geceleri, Ponokrates öğrencisini düşünüyor, kendi kendine: "Ne yapmak gerektiğini pek iyi anlıyorum." diyordu. "Ancak, Gargantua'yı bambaşka bir hayata nasıl geçirebilirim? Birdenbire mi, yoksa yavaş yavaş mı? Canım, bitkiler, hayvanlar bile alışkın oldukları şeyler birdenbire değiştirilirse ölürler. Başlangıçta çok dikkat etmeliyim. Başlamadan önce gidip bir hekim arkadaşımı göreceğim, onun fikrini alacağım... Belki de Gargantua'yı eski öğretmenleriyle öğrendiklerini unutturacak bir ilâcı vardır."

Böylece de Gargantua, yepyeni bir Gargantua olduğunun kendisi bile farkına varmadı.

Bizim yağtulumunun artık, eski bildiklerinden arınmış, yepyeni bir aklı vardı. Ponokrates onu hergün, çok okumuş kişilerin yanına gönderiyor-

Gargantua ile Pantagruel : 3

du. Gargantua bu okumuş kimseleri dinliyor, her söyledikleri ile ilgileniyor, hattâ bazan söyledikleri şeyler üzerine onlarla tartışmaya bile girişiyordu.

Gargantua gerçekten pek memnundu. Bu bilginlerle birlikte olmaktan çok hoşlanıyordu. Sonra zaman öyle çabuk geçiyordu ki!..

Bir gün Ponokrates'e sordu:

— "Bu adamlar çok ilgimi çekiyor. Onlarla geçirdiğim zaman pek zevkli. Acaba ben de bir gün onlar gibi olacak mıyım? Ben de onlar gibi bir eğitim göremez miyim?"

Ponokrates mutluydu. İşte aylardan beri beklediği olmuştu: Değişik bir eğitime başlamak isteyen bir Gargantua ile karşı karşıya idi. Bilginlere benzemek isteyen oydu... Gargantua'ya öğrenmek, başarıya ulaşmak yolunu gösterenler de bu kimselerdi.

V

KURABİYE YÜZÜNDEN SAVAŞ ÇIKIYOR!

ŞİMDİ Gargantua bir gününü değil, bir saatini bile boş geçirmiyordu... Bütün vaktini çalışmakla geçiriyordu.

Her sabah, saat 4'e doğru uyanıyordu. Kendisini yıkayıp giydirirlerken, Ponokrates ona bir gün önceki derslerini okuyordu. Güç olanları da açıklıyordu. Öğrenci sorular soruyor, öğretmen cevap veriyordu. Gargantua iyice anlayınca, duyduklarının hepsini ezbere söylüyordu.

Sonra, üç saat süreyle, Ponokrates Gargantua'yla yeni kitaplar üzerinde tartışıyorlar ve herbiri kendi fikrini söylüyordu.

Daha sonra beraberce çıkıyorlardı. Dolaşırken ya da top oynarken, okumuş oldukları şeylerden söz etmeye devam ediyorlardı. Böylece Gargantua kafasıyla birlikte vücudunu da çalıştırıyordu. İstediği zaman oyun oynuyor, ya da düşünüyordu. İstemediği zaman her ikisini de yapmıyordu. Kısaca, tam bir özgürlük içinde, zevkle çalışıyordu...

Ancak, çalışmalar, spor çocuğu çok acıktırıyordu. Bu yüzden, hafif bir yemeği paylaşmak üzere, sofraya Ponokrates'le birlikte oturacağından dolayı istemeye istemeye evine dönüyordu.

Gargantua'nın sabah kahvaltısı şimdi çok daha basitti. Kendisine ekmek, süt, su, tuz, et, balık, meyve veriyorlardı ama, hepsinden sadece bir parça.

Sofraya getirilen her şey üzerine Ponokrates'le görüşüyor, yiyeceklerin nereden geldiklerini, nasıl hazırlandıklarını, niçin bunları yemek gerektiğini öğreniyordu. Kısa zamanda, Tabiat Ana'nın bize verdiklerini anlamaya, açıklamaya çalışmış bilginlerin yazdıkları bütün kitapları okudu, öğrendi. Şimdi, Gargantua bunları bir hekimden daha iyi biliyordu.

Kahvaltıdan sonra dişlerini bir ağaç dalıyla

temizler, ellerini, yüzünü de soğuk su ile yıkardı.

Sonra kendisine bir takım iskambil kâğıdı getirdiler, ama oynamak için değil. Gargantua bu kâğıtlarla dört işlemi, toplama, çıkarma, çarpma, bölme yapmasını öğreniyordu.

Bu işi onu çok eğlendiriyordu. Artık Gargantua'ya göre iskambil kâğıtları oynamak için değil, zevkle çalışmak için yapılmışlardı.

Gargantua, derslerine yeniden başlamadan önce, türkü söyleyerek, çalgı çalarak biraz dinleniyordu. Dört, beş sesli şarkılar söylemeyi bile başarıyordu. Yedi çeşit saz çalmak da onu hiç ürkütmüyordu.

Çok sürmeden, ellerini kullanmadan her çeşit atı yönetmesini öğrendi. Bu atların her biriyle bir duvarın üzerinden atlayabiliyor, geniş bir hendeği aşabiliyor, ya da çabucak bir attan ötekine geçebiliyordu. Sonra bir atı, ön ayaklarını duvara dayayarak kendi kendine en yüksek evlerin damına kadar çıkmaya zorlayabiliyordu.

Mızrağını iki eliyle tutarak kocaman bir kapıdan, yüzyıllık bir ağaçtan, ya da üst üste konmuş 300 tahta levhadan geçirebiliyor, bunları hiçbir zaman kırmıyordu...

Savaşta çoğu zaman ırmaklar askerlerin yolunu keser. Bu yüzden Gargantua, Seine ırmağında yüzme öğrenmeye başlamıştı. Su üstünden, su altından, bir elle, ya da bir ayakla yüzerek, sağ elinde bir kitap, sol elinde elbiseleri, mızrağı da dişleri arasında, bir kıyıdan ötekine durmadan, dinlenmeden gidip geliyordu...

Sudan çıkınca, koşuyor, ağaçlara tırmanıyor, evlerin damına çıkıyor, oradan yere atlıyor, hiçbir yerini acıtmıyordu.

Sonra avazı çıktığı kadar bağırıyordu: Şehrin her yerinden onu duyuyorlardı. Böylece ciğerleri genişliyor, güçleniyordu.

Kendini büyük yorgunluklara alıştırmak için, 870.000 kiloluk bir gülleyi yerden kaldırıyor, iki elle, ya da tek elle tutarak başının üstüne koyuyordu. Kolunu geriyor, hiç kıpırdatmadan gülleyi havada tutuyor, bir saatten çok böylece kalıyordu.

Bütün bu çabalardan sonra Gargantua'yı yıkıyorlar, kuruluyorlar, o da, otlar, bitkiler, taşlar toplayarak evine dönüyordu. Bu otlara, bitkilere, taşlara büyük bir ilgiyle bakıyor, kitapların bunlar için ne dediklerini araştırıyordu.

Akşam yemeği sade oluyordu: Şimdi Gargantua artık yemek yemek için yaşamıyordu; yaşamak için yiyordu. Yemekten sonra, çalgı çalıp türkü söylüyordu.

Yatacağına yakın gökyüzüne bakıyor, onun resmini çiziyor, her gün ayın, yıldızların dolaşımını izliyordu. Sonunda, bu dolu geçen gün boyunca gördüklerini, okuduklarını tekrar tekrar düşünmeden uykuya dalmıyordu.

*
**

Ekim ayının ilk günlerinde, o yıl güzel bir sonbahar olacağı anlaşılıyordu. Gargantua hâlâ Paris'teydi. Orada zevkle araştırmalarını, çalışmalarını sürdürüyordu. Başkentten pek hoşlanıyor, ayrılmayı da hiç istemiyordu.

Babası Kocaboğaz da mutluydu: Oğlundan aldığı haberler hoşuna gidiyordu. Hem bu yıl üzümler her zamankinden daha güzel olmuşlardı. En iyi taneleri yemeye uğraşan kuşlar üşüşse bile, çobanlar, koca sopalarıyla bu küçük, hızlı hırsızları kovuyorlardı.

Bir sabah, kralın kurabiyecileri Kocaboğaz'ın

evinin yakınından geçtiler. Gevrek kurabiyelerini büyük bir kentte satmaya gidiyorlardı. Arabaları bu kurabiyelerle doluydu.

Kocaboğaz'ın çobanları, sıcacık, taze kurabiyelerin kokusunu duyunca canları bu güzel kurabiyelerden yemek istedi...

— "Bize birkaç kurabiye satar mısınız?" diye sordular. "Bizim güzel olgun üzümlerimizle birlikte yeriz, ne güzel olur!"

Kurabiyecilerden biri karşılık verdi:

— "Kurabiye mi? Sizde düşünce yok mu hiç? Bizim kurabiyelerimiz sizin gibi köylüler için yapılmamıştır! Üzümlerinizi kuru ekmeğinizle, taze ekmeğinizle katık edin. Sizin gibi hiçbir işe yaramayan miskinlere bu bile çok."

Çoban: "Ne zamandan beri böyle katı yürekli oldunuz?" dedi. "Bu sabah hangi tarafınızdan kalktınız acaba? Her zaman bal gibi satardınız. Neden bugün satmayasınız? Hem kurabiyelerinizi bizim buğdayımızdan yapıyorsunuz! Siz hiç de iyi insanlar değilmişsiniz. Bunu unutmayacağız."

Derken, kurabiyecibaşı gülümseyerek seslendi:

— "Bana bak, sen iyice kızmışa benziyorsun!

Acaba akşam ne yedin? Hadi gel de ben sana kurabiye vereyim."

Çoban ilerledi, verilecek kurabiyelerin parasını ödemek için cebinden kesesini çıkardı.

O zaman kurabiyecibaşı, atının tepesinden, koca kamçısıyla çobana bütün gücüyle bir vurdu; sonra, yaptığı işten memnun, arkasına bakmadan, yoluna gitti.

Çoban çok korkmuştu. "İmdat! İmdat!" diye bağırmaya başladı, uzun sopasını kurabiyeciye fırlattı. Kurabiyecibaşı arkasından vuruldu, atından düştü, yere uzandı kaldı; ölmüş gibiydi.

Çoban'ın arkadaşları haykırdığını duydular. Sopalarını sallayarak yanına koştular. Kurabiyeciler köylüleri gördüler, kaçmaya başladılar. Ancak, her yandan taşlar atılıyor, kurabiyeciler ağaçların arkasına saklanmak zorunda kalıyordu.

O sırada çobanlar dört, beş düzine kurabiye aldılar. Parasını arabaların üstüne koydukları gibi, birkaç sepet de üzüm bıraktılar, bağlarına döndüler.

Orada çobanın bacaklarını iyi ettiler. Sonra, kötü yürekli komşularıyla alay ederek, kurabiyelerini, üzümlerini tatlı tatlı yediler.

Kurabiyeciler, başkente vardıkları zaman, ilk işleri krallarını görmek oldu. Kral, adamlarının kurabiyeleri satmadan döndüklerini görünce pek şaşırdı.

— "Ne oluyor?" diye sordu. "Neden kurabiyeleri büyük kentte satmadınız? Bu paramçarpa olmuş giysiler de nedir?"

Kurabiyecibaşı ilerleyerek: "Sayın Kral'ım," dedi, "yaralarımı görmediniz mi? Bakın."

— "Nasıl, sen yaralandın ha? İyi ama, ben sizi savaşa göndermedim ki!"

— "Hayır, Sayın Kral'ım. Ne var ki, bir yol kavşağında Kocaboğaz'ın çobanları kurabiyelerimizi çalmak için üstümüze yürüdüler. İşte ben de kurabiyelerimizi savunurken yaralandım!"

Kral küplere binmişti. Başka bir şey sormadı. Artık hiçbir şeyi öğrenmek istemiyordu: Malını çalmışlardı, kurabiyecileri yaralanmıştı. Çok önemli bir işti bu. Vakit kaybetmeden, kötü komşularını cezalandıracaktı.

Kralın topraklarında oturanlar orduya çağrıldı. Öğle üzeri hepsi, atlarıyla birlikte, başkentin büyük meydanında buluşmuşlardı. Daha şimdiden

914 top, mahzenlerden çıkarılmış, ölüm saçmaya hazır bir durumda yan yana dizilmişlerdi.

Ordunun bir bölümü yedekte bekliyordu. Önceden 300 atlı ile bir komutan çevrede olup biteni anlamak üzere gönderilmişti. Komutanla askerleri her yanı dolaştılar. Tarlalarda kadınlar, erkekler her zamanki gibi çalışıyorlardı. Yollarda birtakım kimselerin elinde sopalar, kazmalar vardı. Evine dönen köylüler gibi rahat rahat yürüyorlar, hiç de savaşta bir askere benzemiyorlardı.

Komutan dönünce, kral: "Neler gördün?" diye sordu. "Kaç asker var? Nerelere gizlenmişler? Silâhları nelerdir? Topları kaç tane?"

Komutan: "Sayın Kral'ım, tek bir asker görmedim." diye karşılık verdi. "Bir tek top bile yoktu. Ortalıkta barış sessizliğinden başka bir şey görmedim.

— "Sen ne aptal şeysin! Böyle şey olmaz! Düşman saklanıyor. Ama, biz onları elbette bulacağız!"

Kral askerlerine ellerinden geldiğince çabuk yürümelerini, sıkışık nizamda durmalarını, tarlalarda hiçbir şey bırakmamalarını, buldukları bütün hayvanları kendi ülkelerine getirmelerini buyurdu.

Ordu da, bu buyruğa uyarak, ilerlemeye başladı.

Kocaboğaz'ın köylüleri pek üzgündüler, "Bu savaş neden?" diye düşünüyorlardı. Kimse kendini korumuyor, kaçıyordu.

Kendisine durup dururken kötülük yapılanlardan biri dönüp: "Ben ne yaptım size?" diye soracak olsa, askerler: "Bu sana kurabiye yemesini öğretecektir!" diye karşılık veriyordu.

Düşman askerlerinin geçtiği yerlerde ürün kalmamıştı. Her şeyi çalmışlardı. Erkeklerin, kadınların elbiselerini bile alıp götürmüşlerdi. Onlar için çok büyük, ya da çok ağır diye bir şey yoktu. Kocaboğaz'ın güzelim bağlarını kim görse tanıyamazdı! Askerler her eve girdiler, ne buldularsa götürdüler.

Ondan sonra ordu bağın bulunduğu yere doğru yol almaya başladı. 200 kadar asker bağı kuşattı.

Bu sırada genç, yakışıklı, boylu-boslu, güçlü-kuvvetli, becerikli, gerçekten yürekli Jean adında bir delikanlı birtakım bağrışmalar duydu, dönüp baktı. Yabancı askerleri görünce çok şaşırdı.

Ne olup bittiğini iyice anlamak için durdu, bir daha baktı.

— "İyi ama," dedi kendi kendine. "Üzümlerimizi yiyip bağlarımızı harap ediyorlar. Ne bu yıl, ne de daha dört, beş yıl şarap yapamayacağız. Biz yoksul insanlarız, halimiz nice olur? Bu hırsızları kovmak gerek!"

Hemen gitti, bulabildiği en kuru, en sert odundan yapılmış çok uzun bir sopa aldı. Hiç ses etmeden bir küçük kapıyı açtı.

Düşman askerleri çok eğleniyorlardı. Gülüyor, bağrışıyorlar, türküler söylüyorlardı. O sırada pek tehlikeli değillerdi. Silâhlarını bir duvara dayamışlar, kendileri de eğilmişler, yarı yarıya yapraklara gömülmüş oldukları halde, üzüm yemekle, kütüklerin dibini kesmekle uğraşıyorlardı. O sırada hiç kimsenin kendini savunmaya kalkışacağını düşünmedikleri belliydi.

Delikanlıya gelince, yurdunun üzümlerini kurtarmak istiyorsa elini çabuk tutmalıydı.

Hemen dışarı çıktı, hiç gürültü etmeden yürüdü, görünmeden ilerledi.

Saldırganlara yeteri kadar yaklaşınca, o sert, uzun sopasını kaldırdı, olanca gücüyle, çabuk çabuk vurarak, kol, bacak, sırt ne gelirse kırmaya

başladı. Sonra manastırın çevresinde sağa, sola, öne, arkaya, her yöne sopa yağdırarak döndü durdu.

Birisi yere yattıysa, omzunu kırıyordu. Birisi kaçıyorsa sopayı kafasına indiriyordu. Birisi ağaca tırmanmışsa, bacaklarını sopalıyordu.

Birisi ona: "Sevgili dostum, koru beni, sakla beni!" diyecek olsa delikanlı: "Şimdi başka bir şey söyleyemezsin," diye karşılık veriyor: "Konuşmadan öl, ölürken de konuşma!" diye bağırarak adamcağızın kafasını kırıyordu.

Az sonra, ayakta tek kişi kalmamıştı. Hepsi yiğit delikanlının kurtardığı manastırın bağlarında, ya yaralanmış, ya da ölmüşlerdi.

VI

İNATÇI KRAL

JEAN böylece bağı korumaktayken yabancı kralla ordusu ilerlemiş, kaleye kadar gelmişlerdi. Yollarda kimse yoktu: Herkes kaçmıştı. Öylesine bir kaçış kaçmışlardı ki kalenin kapılarını bile kapatmamışlardı. Ordu şatoya rahatça girebilecekti.

Kral, iç avludayken, düşünüyordu:

— "Bu koca duvarların arkasında hiçbir tehlike olamaz; Kalenin çevresi yokuş aşağı. Sonra, ancak bir yoldan gelebilirler! Hem ben duvarların tepesinden uzakları görebiliyorum, kendi başkentimi bile seçebiliyorum. Yok canım, beni bura-

da kimse rahatsız edemez!.. Kocaboğaz'ın ordusu şatoyu geri almayı denese bile benim 914 topum her yanı birden taramaya başlayınca bir daha gelmeyi pek göze alamazlar."

İyi ama, Kocaboğaz nerelerdeydi? Nerede olacak, evinde, ocağının başında, çıtır-çıtır yanan ateşin karşısındaydı. Daha hiçbir şeyden haberi yoktu.

O sırada, çobanlarından birinin ağlaya ağlaya geldiğini görünce pek şaşırdı. Çoban güçlükle nefes alıyor, bir türlü konuşamıyordu. Efendisi: "Neyin var, ne oluyorsun?" diye sordu.

— "Bağlarınız... Ah, ah... bağlarınız.... Hiçbir şey kalmadı bağlardan."

— "Ne?.. Hadi otur, soluk al.."

— "Ah!. Ne felâket!.. Evet... Ne büyük felâket!.."

— "İyi ama, sen neler anlatmak istiyorsun?"

— "Komşu ülkenin askerleri... biraz önce topraklarımızdan geçtiler... Her şeyi aldılar... Her şeyi çaldılar... Her şeyi kırdılar... Tarlalarda ne varsa biçtiler... Artık hiçbir şey kalmadı... Hiçbir şey... Ah, ne korkunç felâket!"

— "Komşu kral mı yaptı bunları? O benim dostumdur, ayol! Benim çok eski dostumdur o...

Olamaz böyle şey! İyice gördün mü? Söylediğin şeyden emin misin?"

— "Elbette!.. Gelin de kendiniz görün. Ne bu yıl, ne de çok uzun bir zaman için üzümünüz, şarabınız olmayacak. Bereket versin, hasat daha önce yapılmıştı. Hiç olmazsa yiyeceğimiz olacak. Sonra bu askerlerin topları olduğunu bilmiyorsunuz! Evet, hem de birsürü topları var. Şimdi kaleyi almak istedikleri muhakkak..."

— "Olur şey değil! Aklım mı sakatlandı?.. Uykuda değilim, pek iyi işitiyorum, anlıyorum. Öyleyse doğru... Ama, komşu kral acaba niye öfkelendi? Ona kim bukadar kötü bir yol gösterdi? Ah, ne korkunç felâket!"

— "Öte yandan, bizim Jean, bağı savunup duruyor. İkiyüz kişiye karşı tek başına savaşıyor!.."

— "Tek başına mı? Ne büyük yüreklilik! Ona yardım etmeli! Bir şeyler yapmalı!.. Ancak, ben ne yapabilirim?.. Ne yapmalıyım?.. Yapılacak en iyi şey nedir?"

— "Siz de savunmaya geçin! Beklerseniz iş işten geçer. Düşman her şeyi alacak, her şeyi çalacak, hepimizi öldürecek."

— "Ben savaşa girmek hevesinde değilim."

Kocaboğaz böyle diyordu ama, bütün köylüler birbiri arkasından geldiler, yanıp yakıldılar. Hepsi aynı şeyi söylüyordu:

— "Yurdumuzu korumalısınız. Bir ordu toplamalı, savaşa girmeli, düşmanı cezalandırmalı..."

Kocaboğaz ise kötülüğe karşı kötülük yapmak istemiyordu. Ancak, gene de komşu kralı savaştan vazgeçirmek gerekti. Bunun üzerine, güç işlere alışkın olan arkadaşı Ulrih'e başvurdu. Ulrih, komşu krala Kocaboğaz'ın barışı nekadar sevdiğini söyleyecek, barışı sağlamak için ne yapması gerektiğini soracaktı.

Ancak, Kocaboğaz, kralın olumlu bir karşılık vereceğinden de pek emin değildi. Bu yüzden, oğlu Gargantua'ya mektup yazdı, gerektiğinde kendisini koruması için onu yardıma çağırdı.

Kocaboğaz arkadaşını kralın nasıl karşılayacağını bilmiyordu. Bundan başka, acaba arkadaşları bukadar tehlikeli bir hale gelen komşu kralı yumuşatacak sözleri bulabilecek miydi?

Kocaboğaz'ın içi rahat değildi. Evin içinde, acele acele, hiç durmadan, konuşmadan, bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu.

En sonunda, avluda ayak sesleri duydu, hemen kapıyı açtı.

Gelen Ulrih'ti. Kocaboğaz seslendi:

— "Ne oldu? Kral ne dedi?"

— "Bırak canım! Bu adam aklını oynatmış bence! Bağıra bağıra, çabuk çabuk konuşuyor, birsürü laf söylüyor ama, hiçbirinin anlamı yok; hiçbir şey anlamadım!"

— "Ya?.. Ama, önemli bir şey duymuşsundur besbelli?"

— "Öyle öfkeliydi ki beni dinlemedi bile. Konuşuyor, konuşuyor, gene konuşuyordu; hiç durmadan, dinlenmeden... Birkaç defa "kurabiye, kurabiye, kurabiyeci" gibi sözler söyledi ama, ne demek istediğini bilmiyorum."

— "Eh, iyi! Neden böyle dediğini anlamaya çalışırız..."

Kocaboğaz çobanlarıyla kurabiyeciler arasında geçenleri öğrendikten sonra herkes ona: "Kendinizi koruyun! Yaptıklarını ödetin onlara! O kral bizim düşmanımızdır şimdi; her şeyimizi aldı! Onu cezalandırmak gerek!" diyordu.

Herkes konuşuyor, yalnız, Kocaboğaz düşünüyordu. En sonunda, düşüncesini açıkladı:

— "Birkaç kurabiye için savaşa girilir mi? Bence, zahmete değmez! Sonra, felâket felâketi çeker! Komşu kralın öfkesini yatıştıracak bir yol araştıralım daha iyi... Şimdi... benim çobanlarım elli, altmış tane kurabiye almış, parasını da ödemişler ama, ben gene de ona beş araba kurabiye göndereceğim. Öğrendiğime göre, kurabiyecibaşı yaralanmış. Kendisini tedavi eden hekime borcunu ödeyebilmesi için 700.000 akçe vereceğiz. Böylece, kral benim barıştan yana olduğumu anlayacak, bunun için elimden geleni yaptığımı görecektir."

Ertesi sabah, Ulrih'le adamları beş araba dolusu nefis, sıcak kurabiye, bir kese akçe ile yola çıktılar. Komşu ülkenin başkentine vardılar. Kral onları yanına buyur etmek istemedi. İşi olduğunu bildirdi, kendileriyle görüşmek üzere bir komutan gönderdi.

O zaman Ulrih ilerledi:

— "Biz," dedi, "aramızdaki savaşın durmasını istiyoruz. Bu yüzden Kocaboğaz savaşa yol açan kurabiyeleri size geri vermek için gönderdi beni. Kat kat ödüyor size. Aramızın bozulmasını okadar istemiyoruz ki üç-beş kurabiye için 5 araba dolusu kurabiye getirdik. Ayrıca, yaralanan kura-

biyecibaşı için de işte size 700.000 akçe! Artık barış içinde yaşayalım, sizin olmayan bu topraklardan çıkıp gidin, eskisi gibi dost olalım."

Komutan bütün bunları gidip krala anlattı. Yalnız kendisiyle konuşan adamların çok korktuklarını da ekledi, Kocaboğaz'ın savaşa girmektense köşesinde çubuğunu içmeyi daha uygun bulduğunu bile söyledi! Oysa, bunun aslı yoktu. Sonra bütün bu insanların korkak olduğunu, kralın ordusunun ise dünyanın en güçlü ordusu olduğunu belirtmeye çalıştı.

Kral: "Öyleyse ne yapmam gerekiyor?" diye sordu.

Komutan: "Ne yapacaksınız!" dedi "Kurabiyelerle parayı alırsınız elbette. Sonra öküzleri, arabaları da alıkoyar, adamları geri gönderirsiniz."

— "Gitsinler, Kocaboğaz'a benim ordumun ne kurabiyeyle, ne parayla, ne de güzel sözlerle satın alınamayacağını söylesinler."

— "Tamam! Biz onlardan güçlüyüz! Savaş, daha korkunç olarak sürmelidir!"

Ulrih döndü, Kocaboğaz'ın yanına geldi. Olup bitenleri anlattı. Kocaboğaz üzgün, dertliydi. İyi kalpliliği bir işe yaramamıştı. Artık komşu kralla

dost olmanın imkânı kalmadığını anlamıştı. Kendisini savaşa zorluyorlardı. Öyleyse o da, savaşacaktı! Oğlu Gargantua da neredeyse gelecekti; ona yardım edecek, onu koruyacaktı elbette! Kral hatâya düştüğünü anlayacaktı ama, iş işten geçmiş olacaktı...

VII

GARGANTUA SAVAŞTA

GARGANTUA babasının mektubunu alınca hemen koca kısrağıyla yola çıktı. Öğretmeni Ponokrates'le aşçısı Gimnast da yanındaydı. Yolları bir aile dostunun oturduğu köyden geçiyordu. Gargantua oraya uğradı, öğrendi ki komşu ülkenin kralı, bir kurabiye hikâyesi yüzünden, babasının yurduna saldırmış, bağını, bahçesini ele geçirmiş. Askerleri şimdi bir kaleyi almaya çalışıyormuş. Bu arada babasının zavallı köylülerinin başına gelen bütün felâketleri de bir bir öğrendi.

Bizim koca dev ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyordu.

Öğretmen: "Düşmanların nerede bulunduklarını, sayılarının ne olduğunu öğren." dedi.

Gargantua düşünürken bir yandan da yemek yiyordu. Kısrağını da unutmamışlardı: 19.871 kilo iyi cins saman getirmişlerdi; kısrak bunları kısa zamanda yiyip bitirmişti...

Aşçı Gimnast'la o köyden biri düşmanların nerede saklandıklarını görmeye gitmişlerdi. Her yan düşmanla doluydu; hepsi de çalıp çırpmaya dalmışlardı. Düşman askerleri Gimnast'ı görünce nesi varsa soymak için üzerine yürüdüler.

Gimnast: "Baylar," dedi, "ben yoksul bir garibim, aranızda bulunmaktan da memnunum. Birkaç akçem kalmıştı, isterseniz onları birlikte yeriz. Sonra atımı satarım, parasını size veririm. Yanınızda kalayım, güzel yemekler pişiririm size. Hiç yemediğiniz kadar güzel tavuk pişiririm..."

Bu sırada bir komutan geldi.

— "Sen kimsin bakalım? Buradan böyle güzel bir atla geçerek bizimle alay mı ediyorsun?"

— "Ben garibin biriyim; ne evim var, ne de ailem. Köyden köye giderim ben..."

— "Sen garibin biriysen, bize para vermeden yoluna gitmen doğrudur. Ama, beni şaşırtıyorsun.

Bir garibi bu kadar güzel bir hayvan üzerinde görmek olağan şey değildir. Bu hayvan benim işime yarar. Hadi in, atını ben alacağım. Sana yakışıyor ama, bana daha da yakışır. Hadi insene!.. İn de zavallı yoksul garipler gibi yaya git gideceğin yere."

Askerler gülmeye başlamışlardı. Komutan ata binsin diye bekliyorlardı.

Çok kurnaz bir adam olan Gimnast attan iner gibi yaptı, çevik bir hareketle gömleğinin altında saklı olan kılıcını çıkardı, sıçradı... Nasıl oduğu anlaşılmadan, atının üstünde ayağa kalktı. Hayvan askerlerin çevresinde hızlı hızlı dönmeye başladı. Uşak bir elinin baş parmağı üzerinde dikilmiş, öbür elinde kılıcı, askerlerin çevresinde dönmekte olan atının üzerinde kendisi de topaç gibi dönüyor, kılıcını savuruyordu. Bunu görünce, askerler korktular, sağa, sola kaçıştılar.

Ortada birkaç kişi kalınca Gimnast durdu, onlara da kılıcını savurdu, hepsini öldürdü.

Komutan olup bitenlere bakmıştı ama, ne bir şey söylemiş, ne de bir şey yapmıştı. Bir ağacın arkasına saklanmış duruyordu.

Sonunda, hiç ses çıkarmadan ilerledi; tam Gimnast'ın arkasına geldi, onun boynunu vurmak için

kılıcını kaldırdı... Gimnast'ın eski gömleğinin altında demirden elbiseleri vardı; bu yüzden, kılıç Gimnast'a hiçbir şey yapmadan kırılmasın mı?

Aşçı hiçbir acı duymamıştı, yalnız demirin sesini işitmişti. Arkasına döndü, elleriyle başını gizlemekte olan komutanı gördü.

O zaman, kılıcını savurdu, komutanın karnını aşağıdan yukarıya kadar yardı; onu orada, hiç acımadan, bırakıp gitti. Keyfi yerindeydi Yeniden atına bindi, Gargantua'nın yanına döndü.

Hepsine birden tek başına nasıl karşıkoyduğunu anlattı. Düşman askerlerinin pek yürekli olmadıklarını da ekledi.

— "Buldukları herşeyi yağma ettikleri muhakkak. Ama, tehlikeyi görünce kaçıyorlar. Sonra komutanlarının sözünü de pek dinlemiyorlar."

— "Hemen gidelim." dedi Gargantua. "Bu düşmanları sinek gibi öldürmek hiç de güç olmayacak."

Kısrağına bindi; öğretmeniyle, aşçısıyla birlikte ormandaki şatoya doğru yola koyuldu.

Gargantua yol kenarında uzun, iri bir ağaç buldu.

— "İşte bana gereken bu." diyordu. "Bu ağaç benim için güzel bir silâh olacaktır."

Ağacı yerinden kolaylıkla söktü, işe yaramayacak dallarını kopardı. Ormana gelince, oduncular ona düşmanların şatoya kapandıklarını söylediler. O zaman Gargantua bütün gücüyle haykırdı:

— "Orada mısınız? Yoksa, orada değil misiniz? Oradaysanız hemen çıkın! Orada değilseniz benim bir diyeceğim yok ama, sizin göreceğiniz var..."

Tam o sırada başına bir şey düştü. Şatonun askerleri birtop mermisi atmışlardı ama, bizim dev hiçbir şey duymamıştı.

— "Bu da nesi?" dedi. "Başıma üzüm taneleri atmak cesaretini mi gösteriyorsunuz? Durun bakalım, bu size pahalıya mal olacaktır..."

Derken, Gargantua'nın başına bu sefer de 9.025 tane koca koca taş indi.

Gargantua: "Ponokrates, dostum, bu sivrisinekler beni rahatsız ediyor, görmeme engel oluyorlar." dedi. "Bana bir dal getir de kovayım şunları!"

— "Bunlar sivrisinek değil, düşman askerlerinin attıkları taşlar."

"Ne-e-e!.. Durun bakalım hele!..."

Elindeki kocaman ağacı iyice yukarı kaldırdı,

bütün gücüyle şatonun duvarlarına vurdu... Taşlar, kendisini öldürmek isteyen askerleri ezerek, birbiri arkasından yuvarlanıyordu.

Gargantua, ondan sonra, yeniden yola koyuldu. Biraz sonra babasının yanında olacağını düşünerek seviniyordu.

VIII

GARGANTUA'NIN AĞZINDAN ADAMLAR ÇIKIYOR!

BİR süre sonra, Gargantua babasının yanındaydı. Güzel bir sofra hazırlanırken Kocaboğaz oğluna başına gelenleri anlattı.

Sonra Gargantua elbise değişti, yıkandı. Saçları ormana benziyordu. Taranmak istedi. 200 metre uzunluğundaki tarağın dişleri gerçek fil dişleriydi. Tarağını saçlarından her geçirişinde birsürü taş yerlere dökülüyordu.

Bunu görünce Kocaboğaz: "İyi ama, benim koca oğlum, sen Paris'ten buralara bit getirmişsin!" dedi.

Buna öğretmen karşılık verdi:

— "Sanmayın ki ben oğlunuzu pis insanlar arasında yaşattım. O, başkentte en iyi ailelerin dostuydu."

Sonra, eğilip yerden bir taş aldı, Kocaboğaz'a uzattı.

— "Ormandan geçerken düşmanların oğlunuzun üzerine attıklarına bakın." dedi. "Ama, onların ağzının payını verdik... Hem de nasıl!.. Şato artık bir taş yığınından başka bir şey değil, düşmanların hepsi o taşların altında öldü. Şimdi gidip ötekileri bulmalı, öldürmeli, tam sırasıdır..."

— "Peki, yalnız, daha önce, gelişiniz şerefine güzel bir eğlence yapılmasını istiyorum. Sizin için bir şeyler hazırlıyorlar. Şöyle hafif bir yemek: 16 öküz, 3 inek, 32 dana, 220 koyun, 63 küçük keçi, 400 tavuk kızartması, 6000 tavuk dolması, 1400 tavşan, 1700 piliç. Ondan sonra düşmanın işini bitiririz."

Ne güzel bir eğlence! Ne zevkli bir ziyafet! Kocaboğaz'la Gargantua bir arada olmaktan, yakında kendilerini savunabileceklerinden öyle memnundular ki!

Bütün bu etler pek güzeldi ama, Gargantua'nın canı salata yemek istedi. En taze, en büyük, en tombul kıvırcık salataların o dolaylarda olduğunu söylediler Gargantua'ya.

— "Sık yapraklı ağaçlara benzerler." dediler.

Gargantua salatalık bostanına kendi gitti, hiç zahmetsizce en güzelini kopardı.

Gelgelelim, altı adam, askerlerden korktukları için, bostanda bir salatanın içine girip saklanmışlardı. Hele bizim dev, farkında olmadan, onları bir dal gibi omzuna vurup götürünce korkuları büsbütün artmıştı. Bu yüzden, ne bağırmaya, ne de konuşmaya cesaret edememişlerdi.

Gargantua yol kenarındaki bir kuyuda salatasını yıkadı. O zaman adamlar aralarında fısıldaştılar:

— "Ne yapsak acaba? Bizi boğacak neredeyse? Haykırsak mı? Duyarsa öldürür bizi."

Gargantua salatayı bir tabağa koydu. Zeytinyağı, sirke, tuz atıp yemeye başladı. Salatanın içine adamların saklanmış olduğunun hâlâ farkında değildi. Adamcağızlar neresi olursa olsun bir yere kaçmaya sığınmaya çalışıyorlardı. Devin dişlerin-

deki kovuklara düşmekten kendilerini kurtaramadılar.

Gargantua bağırmaya başladı:

— "Bana bir dal getirin, çabuk! Dişlerime girenlerin hepsini çıkarmam lâzım. Canımı acıtıyor bunlar!"

Bir adamı kolundan, bir başkasını bacağından, üçüncüyü kulağından, dördüncüyü burnundan, beşinciyi başından, altıncıyı da saçlarından tutup ağzından çıkarınca şaşırdı kaldı.

— "Yahu, bunlar da ne böyle? Düşmanlar şimdi de ağzımın içine mi giriyorlar? Durun bakalım... Yememi, içmemi bitireyim hele, o zaman görürsünüz siz!"

Derken, kahraman Jean geldi.

Kucaklaştılar. Sonra, uzun uzun, Jean'ın tek başına ikiyüzü aşkın düşmanın nasıl hakkından geldiği konuşuldu; yiğitliği övüldü. Şölen sona ermişti. Geceyarısına kadar dinlenecekler, sonra işe başlayacaklardı.

*
**

Kararlaştırılan saatte hepsi yatağından kalk-

tı; yediler, içtiler. Sonra, Gargantua ile Ponokrates, Gimnast yola çıktılar.

Bir köyün yakınına gelince Gargantua konuşmalar duydu.

— Dostlarım," dedi, "işte düşman! Bizden on kat daha kalabalık. Üzerlerine yürüyecek miyiz?"

Jean: "Elbette!" dedi. "Siz bir ordunun gücünü askerin sayısıyla mı, yoksa cesaretiyle mi ölçersiniz?"

— "Haklısın, Jean. Dövüşelim!"

Düşmanlar bu son sözleri duymuşlar, devi de görmüşlerdi. Korkuya kapılıp koşa koşa uzaklaşmaya başladılar.

Bir teki kaldı yalnız. Bir ağacın arkasına saklanmıştı. Kılıcını çıkardı, sessizce ilerledi, kendisini görmeyen Jean'ın üzerine indirdi. Jean hiçbir şey duymamıştı ama, bir kılıç görmüştü. O zaman dönüverdi, koca sopasını kaldırdığı gibi adama vurdu. Adam tek bir hareket yapamadan atının ayakları dibine yuvarlandı.

Jean şimdi kaçanların peşine düşmüştü. En arkada koşanların yanına gelince sağa, sola, öne, arkaya vuruyor, vuruyordu. Her vuruşunda birsürü insan birbiri arkasına yuvarlanıyorlardı.

Gimnast: "Acaba biz de koşup bütün bu askerleri öldürsek mi?" diye Gargantua'ya sordu.

— "Hayır, savaşta düşmanın birazını öldürmemek gerekir. Bunlar her zaman için bizi yeneceklerini umacaklardır. Çok düşman öldürürsek geri kalanların cesareti artar, bu defa herbiri yüz kişi gibi savunur."

— "İyi ama, dostumuz Jean'ı esir alacaklar, yalnız kaldı..."

— "Jean'ı alıkoyacaklar, öyle mi? Yok canım! Cesaret edemezler buna. Ama, her ihtimale karşı, burada kalalım, hiç gürültü etmeden bekleyelim."

IX

YENİ BİR SAVAŞ

BİR süre sonra Gargantua, gelen 1600'den daha çok atın ayak seslerini duydu.

– "Dinleyin... Bunlar geri dönen düşmanlarımızdır... Dikkat edin! Ben kimisini tanır gibiyim. Birbirimize sokulalım, bekleyelim."

Askerler karşılarında bukadar az insan görünce, hepsini ağla balık avlar gibi yakalamak için çevrelerini sarmaya kalkıştılar.

Düşman askerleri eni-konu yaklaştıkları zaman Gargantua ile Gimnast kılıçlarını başları üzerinde döndürmeye başladılar. Şimşek hızıyla yukarıdan, aşağıdan gelip geçen kılıçlar adamları, at-

ları öldürüyordu. Artık kimse kendini yaralayacak, ya da ölü olarak yere serecek vuruşu yemeden ilerleyemez olmuştu.

Atlar ürkmüştü; son kalanlar şaha kalkmış, tez elden kaçıp kurtulmaktan başka bir şey düşünmeyen adamları yerlere atıyorlardı. Yürümek gücünü bulabilenler de, karşılarına neresi çıkarsa o yöne doğru kaçıyorlardı.

Gargantua: "Derslerini aldılar işte!" dedi. "Düşmanları gidip aramaktansa burada beklemek daha iyi oldu."

Öğretmen: "Belki öyle." diye karşılık verdi. "Şu var ki Jean yapayalnız kaldı. Acaba şimdi nerededir? Ölmüştür belki de."

Oysa, hiç de öyle değildi. Jean ölmemişti. Yakalandığı belliydi, çünkü tek başınaydı. Ordunun geri kalanı Gargantua'yla savaşmaya giderken, Jean'ı korumak için yalnız iki kişi kalmıştı. Ancak, bu iki kişi de hiç oralı olmamışlar, kendi çıkarlarına bakmışlardı. Jean bunun farkına varınca yerden bir sopa aldı, solundaki askere indirdi. Bir sopa vuruşuyla ötekini de yere serdikten sonra, yeniden atına bindi, arkadaşlarını bulmak için yola koyuldu.

Giderken, karşıdan düşman askerlerinin kendisine doğru geldiklerini gördü. Yanı başında bir ağaç vardı. Ağaca çıktı, bekledi...

Düşmanlar geçerken bütün gücüyle vurdu, vurdu ama, sonunda sopası kırıldı. Ortasından ikiye bölünmüştü sopası.

— "Adam sende!" dedi kendi kendine. "Önemi yok. Bugün için yeteri kadar düşman öldürdüm! Her zaman geriye birkaç kişi bırakmalı ki, hâlâ çalmak ve öldürmek hevesinde olanlara haber götürsünler de, şimdi kendilerini neler beklediğini bilsinler. Yalnız, komutanı salıvermeyeceğim, Gargantua'ya götürmek istiyorum onu."

***

Gün doğuyordu. Gargantua ile adamları Kocaboğaz'ın evine dönmekteydiler. Kocaboğaz onların yarasız-beresiz döndüklerini gördüğüne pek sevindi.

— "İyi ama," dedi, "niye Jean sizinle değil? Ne oldu ona?"

Gargantua, üzgün bir sesle: "Ah, ah! Zavallı

Jean!" diye içini çekti. "Düşmanlar onu tutsak etmiş olmalı... Ama, bunun cezasını çekecekler!"

İşte tam bu sırada Jean, başı önüne eğik bir adamla, çıkageldi. Gargantua ile arkadaşları Jean'ı karşıladılar, sarıldılar, öpüştüler. Onu yeniden bulduklarına öyle sevinmişlerdi ki! O gün çok yorucu geçmişti. Bu yüzden, herkes erkenden sofraya oturdu. Herbiri gördüklerini, yaptıklarını anlatıyordu:

Başı önüne eğik adam da oradaydı. O da yemek yiyordu ama, pek tedirgindi. Başına gelecekleri düşünüyordu besbelli. Sonra, bu dev vardı. Öyle korkuyordu ki devden!

Kocaboğaz adamı çağırdı.

- "İyi ama, sizin kralın bu savaşı sürdürmekten amacı nedir? Ne zaman durduracak bu savaşı?" diye sordu.

— "Sanırım bütün ülkeyi ele geçirmeden durdurmayacak bu savaşı... Kurabiyeler yüzünden elbette!"

Kocaboğaz: "Dikkat edin! Her şeyi elde etmek isteyene çoğu zaman hiçbir şey kalmaz! Hadi gidin, kralınıza böyle söyleyin!" dedi. "Komşularınızın malını çalmak, kendi tarlalarınızı sürüp ekmek-

ten çok daha az şey kazandırır size. Şunu aklınızdan çıkarmayın: Kralınız herşeyi kaybederse siz de kaybedersiniz. Şimdi yerinize dönebilirsiniz... İsterseniz bizimle de kalabilirsiniz. Neyse, seçme sizin."

Başı önüne eğik adam bir daha eğilerek konuştu:

— "Haklısınız, öğütleriniz de doğrudur, efendim. İyisi mi ben gideyim, kralı görüp, tez elden yurduna dönmesinin iyi olacağını söyleyeyim. Yoksa hiçbir şeysiz kalacağız."

— "Öyleyse, yolunuz açık olsun!"

Sonradan öğrenildi ki kral, başı önüne eğik adamın öğütlerini dinlemek şöyle dursun, "Yalancı dostlar böyle cezalandırılmalıdır!" diyerek, adamcağızı öldürtmüş.

Askerler başı önüne eğik adamın acı sonuna pek üzüldüler. Çoğu artık kralla aynı görüşte değildi. İçlerinden biri gitti, krala şöyle söyledi:

— "Efendim, bu savaş nasıl bitecek bilemiyorum: Adamlarımızın çoğu silâh kullanmaya alışık değil, birçoğu da öldü. Sonra, Kocaboğaz'ın ordusu gitgide güçleniyor. Herşeyi kaybedeceğiz."

— "Bak hele! Bu da ne demek? Daha kimse

dokunmadan bağırmaya başlıyorsunuz! Bırakın da çıksın şu ordu karşımıza!"

Kocaboğaz savaşı kaybederse, düşman ordusunun gelip kendi topraklarına yerleşeceğinden korkan pek çok komşu ülke ona para, asker yardımında bulundular.

Böylece 66.000 yaya, 26.000 atlı, 200 tane de kocaman top bir araya geldi. Bütün bu askerlerin çok iyi silâhları vardı, savaş işini de biliyorlardı. Hepsi komutanlarının sözünü dinliyor, her yerde cesaret gösteriyorlardı.

Kocaboğaz ordusuna bakarak şöyle konuştu:

— "Askerler! Şatoyu geri almaya gidiyorsunuz! Oğlum Gargantua size komutanlık edecek! Onun buyruklarını dinleyin. Savaşı kazanacağız!.. En iyi savaşanlara armağanlar vereceğim."

Karanlık basınca ordu yola koyuldu. Bir süre gittikten sonra durdular.

Gargantua: "Şato yüksek, korunması kolay bir yerdir." diyordu. "Siz ne dersiniz, hocam? Ya sen, Gimnast?"

Öğretmen: "Adamlarınızın en korkusuz oldukları zaman şimdidir." dedi. "Onun için, bana kalır-

sa, askerlerimiz önce biraz dinlensinler, sonra yiyip içsinler, pek gecikmeden şatoyu almayı deneyelim."

— "Doğru." dedi Gargantua. "Askerlerimiz hazırdır, düşmanlarımız da bu aysız geçede bizimkilerin ilerlediklerini göremeyeceklerdir..."

X

SAVAŞIN SONU

GECEYARISINDA, Gargantua'nın askerleri şatonun bulunduğu tepeyi çevreleyen kırları ele geçirdiler. Kralın adamları hiçbir şey duymamışlardı.

Gün ağarırken, askerleri görünce adamlar hemen koşup krallarını buldular.

İçlerinden biri: "Sayın Kral'ım," dedi, "buradan çıkmamız, şatonun alt yanındaki ovada dövüşmemiz gerek."

Bir başkası: "Hayır, Sayın Kral'ım, çıkmamamız daha uygun olur. Şatoda kalalım, düşmanı bekleyelim."

Bir üçüncüsü: "Sayın Kral'ım, işe gücümüzü göstermekle başlayalım." dedi.

Biraz sonra, kralın 914 topu birden gümbürgümbür gürlemeye başladı... Gelgelelim, Gargantua'nın askerleri artık şato duvarlarının pek yakınındaydı, hiç isabet almadılar. Yalnız, bütün bunlar pek gürültü çıkarıyordu, şamata yapıyordu.

Kral fena halde kızdı. Kendini hâlâ dünyanın en güçlü adamı sanmaktaydı. Bu yüzden birkaç adamıyla birlikte şatodan dışarı çıktı. Böylece Gargantua'nın askerlerini korkutacağını sanıyordu. Gene sanıyordu ki askerler onu görünce ortadan kaybolacaklar... Çünkü Gargantua'yı tanımıyordu.

Kralı duvarların dışında görünce, Gargantua topçulara "Ateş!" emrini verdi.

Adamlardan birçoğu vuruldu, ötekiler şatoya dönmeyi denedilerse de, Jean yol üstünde çoktan siper almıştı. Artık ölmeden geçmenin imkânı kalmamıştı. Nereye saklanacaklarını bilemiyorlardı. Bu yüzden önlerine gelen yere kaçmaya başladılar.

Kral da şatoya dönmenin yolunu araştırıyordu ama, Gargantua'nın askerleri şimdi kapının yanına gelmişlerdi.

Düşmanların yüksek duvarlar üzerinden fırlattıkları çok sayıda taş tepelerine inmekteydi. İç avluda ise, Gargantua ordusunun o yönden girebileceğini hesap eden adamlarının hepsi askerlerin taşlanmakta olduğu kapıya doğru koşuyorlardı.

Bunu görünce, Gargantua 200 topu ileri sürdürdü. Topların hepsi birden kapıyı bombaladılar.

Gargantua Jean'a da, 300 kişi ile birlikte, düşmanın artık savunamadığı yana gitmesini buyurdu. Orada şatoyu çevreleyen duvarın üstüne çıkacak, kolayca düşman askerlerini arkadan kuşatabilecekti.

Şimdi kralın askerleri Gargantua'nın topları ile, şatonun iç avlusunu ele geçirmiş olan Jean'ın adamları arasına sıkıştırılmıştı. Ne ilerleyebilir, ne de gerileyebilirlerdi. Artık saklanmak için de hiçbir yere gidemezlerdi.

Bunun üzerine, silâhlarını yere atıp, kollarını havaya kaldırdılar.

Kralla, onun yanında kalabilmiş birkaç adamı artık herşeyin bitmiş olduğunu anladılar. Önlerine gelen yere doğru koşmaya koyuldular. Gargantua onları biraz kovaladı. Sonra, kalanları salıverdi.

Kral atının gidebildiği son hızla kaçmaktaydı.

Bir ara hayvan düştü. Kral da, öfkesinden hayvancağızı öldürdü! Yakın bir tarlada uyumakta olan bir eşeği almak istedi. Köylüler onu gördüler, yakaladılar, dövdüler, güzelim elbiselerini aldılar. Sonra da salıverdiler... İşte o zamandan beri bu kralın ne olduğunu kimseler bilmiyor.

*
**

Gargantua şatosuna döndü. Yalnız, bütün bu düşmanları ne yapacaktı? Akılsız kralları yüzünden savaşa zorlanmış olan bu zavallılara kötülük etmek istemiyordu. Onları bağışlamayı kararlaştırdı. Evlerine dönecekler, ailelerine kavuşacaklar, yeniden işlerinin başına geçeceklerdi. Kurabiye yüzünden savaşa kalkan o deli kral da gittiğine göre —kimbilir nereye gitmişti!— oğlu kral olacaktı. Ancak henüz beş yaşında olan çocuğa da Gargantua'nın öğretmeni ders verecekti.

Gargantua yalnız kurabiyecibaşı ile kurabiyeleri alıkoydu. Çünkü, hiç gereği olmayan bu savaşa onlar yol açmışlardı.

Ondan sonra, düşman askerlerine paralar verdi, kimseye kötülük etmeden evlerine dönüp sakin

hayatlarını sürdürmelerini istedi. Artık savaş bitmişti.

Gargantua, daha sonra, çok üstün savaşmış olan kendi adamlarını babasına götürdü.

Babası: "Ah, oğlum, benim tatlı oğlum!" dedi. "Hepinizi yeniden gördüğüm için ne mutluyum, bilsen! Benim hayatımı kurtardınız! Gelin, baylar, gelin, size vadettiklerimi vermek istiyorum!"

Hepsine topraklar, paralar verildi, öğretmenle aşçıya da şatolar bağışlandı. Sıra Jean'a gelmişti, ona da iki ırmak arasında verimli toprağı olan güzel bir bölge verdi, Jean orada kocaman bir yardım kurumu yaptıracaktı. En güzel şatolardan daha da güzel bir bina. Özgür yaşamayı, mutlu olmayı seven herkes buradan dilediği gibi yararlanabilecekti.

İKİNCİ BÖLÜM

DEVLER DÜNYASI

I

GARGANTUA'NIN OĞLU PANTAGRUEL

DEĞİL Mİ Kİ bu işe giriştik, şu bizim Pantagruel'in soyunu-sopunu, nereden geldiğini sizlere anlatmak boş bir iş olmasa gerek. Çünkü görüyorum ki bütün tarihçiler yazılarına hep böyle başlamışlar. Yalnız eski Arap, Latin tarihçileri değil, bildiğimiz yazarlar bile hep böyle başlamışlardır yazılarına.

Öyleyse önce şunu belirtmeliyiz: Çok çok zaman önce, yeryüzünde hayat yeni başladığı zamanlarda, Kabil'in, kardeşi Habil'i öldürdükten sonra insan kanına bulanan toprak, yıllardan birinde öyde öyle verimli oldu ki bağrında yetişen yemişler, hele muşmulalar görülmemiş bir irilikteydi. Öyle ki, o yılı İri Muşmulalar Yılı diye anarlar bugün

bile. Öyle iriydi ki bu muşmulalar, kocaman bir ağaca ancak üç tanesi sığabiliyordu.

Eski kitapların yazdıklarına bakılırsa o yıl mart yılbaşında, mayıs ise ağustosun ortasında gelmiş. Pek iyi hatırlayamıyorum ama, ya ekimde ya da eylülde olacak, hani üç ayın son çarşambası, ya da üç perşembeli hafta var ya, işte öyle olmuş. Aylar, günler böyle karışınca güneş biraz sola kaymış, ay gidiş-geliş yolunu değiştirmiş, o zamana kadar dümdüz, yerliyerinde duran gökyüzündeki yıldızlar sağa sola kaymaya başlamış, samanyolları yerlerini değiştirmiş. İşin kötüsü gökbilimciler ne yapacaklarını şaşırmışlar, bu karmakarışık işin içinden birtürlü çıkamamışlar.

İşte bu sıralarda herkes seve seve muşmulalardan yemekteymiş. Çünkü görünüşleri de, tatları da çok güzelmiş. Yalnız, o kocaman, güzel muşmulaları yiyen kadınlar, erkekler bu işte pek yanılmışlar; tıpkı şarabı icat edip tadına bayılan Nuh Peygamber'in aldandığı gibi, başlarına gelecekleri bilmiyorlarmış.

İşte bu muşmulaları yiyenlerin hepsinde birtakım şişkinlikler meydana gelmiş. Yalnız, herkesin şişkinliği başka bir yerindeymiş. Kiminin karnı

şişmiş, göbekleri fıçı gibi olmuş. Bunlar iyiliksever, şakacı insanlarmış.

Kiminin omuzları kabarmış. Bugün de yeryüzünde böyle kendini beyenmiş, omuzları kabarık insanlar vardır.

Kiminin beli genişlemiş, ya da uzamış, kiminin bacakları sanki tahtalar üstünde yürüyorlarmış gibi upuzun olmuş.

Kiminin burnu büyümüş; alacalı, parlak, tomurcuklu kocaman burunları olmuş, kiminin kulakları öylesine büyümüş ki bir İspanyol şalı gibi kulaklarına sarınıp geziyorlarmış,

Kimi de gövdece büyümüşler. Bu soydan devler ortaya çıkmış. İşte Gargantua da oğlu Pantagruel de bu dev soyundan gelmedir. Gargantua'nun ilk dedelerinden biri olan Faribrot'un oğlu Hurtali de yiyip içmeyi çok severmiş. Tufan zamanında yaşamış. Onun oğlu Nembrot, Nembrot'un oğlu da gökyüzü düşmesin diye dünyayı omuzunda taşıyan Atlas'tır. Ondan Calût dünyaya gelmiş. Calût'un oğlu Eriks hokkobazlığı icat edendir.

Böylece, İskender'in ordusunda savaşan Pore'ye, gücüyle dünyaya ün salmış Herkül'e geli-

yoruz. Öküz dilini tütsülemeyi icat eden Hape de bu destan soyundan. O güne kadar öküz dilinden ancak sucuk yaparlarmış. Şişe yapmasını icat eden Galhot'tan, daha birçok ünlü devlerden sonra Kocaboğaz, onun oğlu Gargantua, sonunda Pantagruel'e kadar geliyoruz.

Şimdi bu satırları okurken haklı bir şüphe geçiyor içinizden. Kendi kendinize: "Nuh Peygamber'le gemisindeki 7 kişiden başka herkes sular içinde yok olmuştu. Hurtali diye bir kimsenin adı hiç geçmemişti ki!" diyorsunuz.

Yerden göğe kadar haklısınız. Yalnız, vereceğim karşılık sizi memnun edecektir. Ben o zamanlarda yaşamadım. Bu yüzden o devrin tarihini yazanlar gibi keyfimce konuşamam. Onlar "Nuh'un gemisinde Hurtali adında kimse yoktu." diyorlar. Elbette ki yoktu. Çünkü giremezdi ki gemiye, çok kocamandı. Geminin üstüne ata biner gibi binmişti. Bir bacağı sağda, bir bacağı solda; tahta at üzerindeki çocuklar gibi. Böylece, Nuh'un gemisini yok olmaktan kurtaran önce Tanrı, sonra Hurtali'dir. Çünkü bacaklarıyla yol almasını sağlıyor, ayaklarını da dümen gibi kullanıyordu. İçerdekiler ona teşekkür etmek için yiyeceklerini bacadan uzatı-

yorlardı. Arada-bir konuşuyorlardı da Hurtali'yle.

Şimdi iyice anladınız mı? Gene inanmadınızsa benim diyeceğim bu kadardır.

Gargantua dörtyüz seksen yaşındayken oğlu Pantagruel dünyaya geldi. Hayaller Ülkesi kralının kızı olan karısı Badabek, çocuğunu dünyaya getirirken öldü. Çünkü Pantagruel öylesine kocaman, öylesine ağırdı ki, annesini havasızlıktan boğmadan gün ışığına kavuşamazdı.

Çocuğa niçin Pantagruel adı konulduğuna gelince; o yıl Afrika'nın her yanında büyük bir kuraklık olmuştu. Tam 37 ay 3 hafta, 4 gün, 13 saat tek damla yağmur düşmemişti. Kızgın güneşin ateşinden toprak kurumuş, yaprağı, çiçeği olan tek dal kalmamıştı. Otlar yeşilsiz, ırmaklar susuz, çeşmeler kuruydu. Yaşamaları gerekli ortamdan yoksun kalan zavallı balıklar toprak üzerinde kendilerini oradan oraya atıyor, çığlıklar koparıyorlardı. Kuşlar nemsiz kalan havadan yere düşüyor, kurtlar, tilkiler, geyikler, yaban domuzları, tavşanlar, bütün hayvanlar kırlarda, susuzluktan ağızları bir karış açık, ölüp gidiyorlardı.

İnsanların ise hali pek acıklıydı. Görseniz, altı saat koşmuş tazı gibi dilleri dışardaydı. Pekçoğu

kendini kuyulara atıyordu. Kimisi de gölge diye bir ineğin karnına sarılıyordu.

Bu korkunç susuzluktan korunmak için insanların nasıl uğraştıklarını görmek daha da acıydı. Çünkü herkes kiliselerdeki kutsal suyu korumak, bitmemesini sağlamakla görevliydi.

Din adamları kurulunca verilen buyruğa göre hiç kimsenin bu sudan bir kereden, bir yudumdan çok içmeye hakkı yoktu. Su dağıtmak üzere kiliseye gelen birinin arkasında, tek bir damlanın bile kaybolmaması için, ağızlarını alabildiğine açarak bekleşen birsürü zavallı insan görürdünüz. Ah, o yıllarda, buz gibi suyla dolu, derin bir sarnıcı olanlara ne mutluydu!

Bir cuma günüydü, herkes toplanmış, dualar okuyor, ilâhiler söylüyor, susuzluğun verdiği rahatsızlıktan, sıkıntıdan kendilerini kurtarması için Tanrı'ya yakarıyorlardı. Birdenbire, yerden, tıpkı terleyen bir insandan fışkırır gibi, koca koca damlalar çıkmaya başladı. Zavallı insanlar sevinmiş, bayram ediyorlardı. Çünkü bu damlaların havadaki nemden ileri geldiğini, yakında yağmur yağacağını sanıyorlardı. Ne yazık ki aldanıyorlardı. Çünkü bu çiy tanelerini içmeye kalkışanlar su

sandıkları bu tanelerin, deniz suyundan da beter, sadece tuz olduğunu gördüler.

İşte tam o gün doğan Pantagruel'e babası bundan dolayı böyle bir ad koydu. Çünkü "panta" Grekçe "tüm", Gruel de Afrika dillerinden Hagarence'de "susamış" anlamına geliyordu:

Tüm susamış.

Böylece, Gargantua oğlunun doğduğu sıradaki genel susuzluğu belirtmiş olduğu gibi, ileriyi de görmüş oluyordu. Günün birinde oğlunun birtakım düzenbazlıkların başkanı olacağını, açgözlülüğünün hiç giderilemeyeceğini biliyordu. Bunu birçok şeylerden anlamıştı: Birincisi, karısı Badebek, Pantagruel'i dünyaya getirirken, ebe hanımlar da bebeği almak için beklerlerken annenin karnından önce herbiri tuz yüklü bir katırı çekmekte olan 68 katırcı, arkasından tütsülenmiş öküz dili yüklü 9 hecin devesi, daha sonra 7 deve yükü tuzlu balık, ondan sonra 35 araba pırasa, sarmısak, kuru soğan, taze soğan geldiğini gördüler. Ebe hanımlar pek şaşırmışlardı. Yalnız aralarından kimisi: "Aman ne güzel erzak! Hayıra alâmet, bereket olacak inşallah!" diyorlardı.

Onlar böyle konuşurlarken Pantagruel geli-

verdi dünyaya... Ayı yavrusu gibi kıllı kıllıydı. Ebe hanımlardan biri gene yorumladı:

"Tüylü el ayak;
Dünyalar yaratacak.
Tanrı izin verirse,
500 yıl yaşayacak."

Pantagruel dünyaya gelince en çok şaşıran, ne yapacağını bilemeyen kim oldu biliyor musunuz? Babası Gargantua. Çünkü bir yanda ölmüş olan karısı Badebek, öte yanda yeni doğmuş oğlu Pantagruel vardı. Oğlan pek kocaman, pek de güzeldi! Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyordu zavallı Gargantua... Karısının yasından ağlasın mıydı, böyle bir oğulu olmanın sevinciyle gülsün mü? Her iki hal için düşünceler yürütüyor, sonuca varamıyordu. Bu yüzden boğulacak gibi oluyor, kapana sıkışmış bir fare gibi, enselenmiş bir çaylak gibi kısılmış duruyordu.

"Ağlamam mı gerek?" diyordu. "Elbette. Neden mi? Çünkü karım çok iyi kalpli bir insandı. O, dünyada olabilecek en iyi insandı. Artık onu hiç göremeyeceğim. Onun gibisini bulamam bir daha; benim için paha biçilmez bir kayıptır o. Hey,

Tanrı'm, beni böyle cezalandırman için ne yaptım ben? Neden ölümü ondan önce bana göndermedin? Onsuz yaşamak benim için azaptan başka birşey değildir. Ah Badebek, cicim benim, eşim benim, Minnoş'um benim." Ama, ne minnoş! En azından üç dönümlük bir kadındı bu Badebek! "Tatlım benim. Seni artık hiç görmeyeceğim! Ahzavallı Pantagruel, o iyi kalpli anneni kaybettin, o sevgili hanım anneni kaybettin!.. Ah ölüm, sen bana düşmansın; ölümsüzlüğü hak etmiş sevgilimi elimden aldın!"

Gargantua böyle söyleniyor, inekler gibi ağlıyordu. Sonra birden, aklına Pantagruel gelince, danalar gibi gülmeye başladı:

— "Ho! Ho! Ho! benim ufacık oğlum!" diyordu. "Minik ayaklım benim, ne güzelsin sen! Bana böyle güzel, böyle cici bir evlât verdiği için Tanrı'ya nasıl şükretsem! Ho, ho, ho! aman ne mutlu bana! Hadi yiyip içelim. Ho, ho, ho! üzüntüyü bırakalım! Getir yiyecekleri, içecekleri. Hepsi en iyisinden olsun. Bardakları çalkala, sofra örtüsünü ser, köpekleri kov, ateşi üfle, şamdanları yak, şu kapıyı kapat, ekmekleri kes, şu fukaraları çağır, ne istiyorlarsa ver gitsinler! Giysilerimi tut, işlemeli ye-

leğimi de giyeyim. Hısım-akrabaya iyi bir şölen hazırlamam gerek."

Tam bunları söylüyordu ki kulağına karısını mezara götürmeye hazırlanan papazların duaları geldi. Bu yüzden, güzel düşüncelerini bırakıp başka şeylere daldı:

— "Aziz Tanrım", diyordu bu sefer, "gene mi dertlenmem gerekecek? Ama, bu beni üzüyor. Hem artık genç değilim ben, ihtiyarlıyorum. Hava çok tehlikeli, üşütebilirim, hastalanırım sonra. Üzüntümden ne yapacağımı bilmiyorum. İnancıma göre insan az ağlamalı, çok yemeli bu dünyada! Karım öldü, n'apalım! Tanrı öyle istedi. Gözyaşlarımla onu diriltemem ya! O iyi bir insandı; şimdi, en azından, cennettedir, daha güzel bir yer yoksa elbette. Bizim için Tanrı'ya dua ediyordur. Ne mutlu ona, artık bizim dertlerimizle üzülmeyecek! Tanrı, asıl, ölmeyenleri esirgesin. Şimdi benim düşüneceğim şey kendime yeni bir eş bulmak olmalıdır."

Ebe hanımlara döndü :

— "Sizler ne yapacaksınız biliyor musunuz? Bakın" dedi. "Karımın cenaze törenine gidersiniz. Bu arada ben oğlumun beşiğini sallarım. Çünkü

ben çok halsizim, gidersem hasta olmam tehlikesi var."

Kadınlar bu söze uydular, cenaze törenine gittiler. Zavallı şöyle bir ağıt hazırladı :

Öbür dünyaya göçeceği gün geldi
Doğum yaparken. Bu ne güzel bir şeydi!
Vücudu kıvraktı, yüzü bir bebek,
Tanrı yardımcın olsun Badebek.

II

AYIYI BİR LOKMADA YİYEN ÇOCUK

ESKİ tarihçilerin, şairlerin dediklerinden anladığıma göre şu yeryüzünde çok insan pek garip biçimlerde dünyaya gelmiş. Bütün bunları anlatmak uzun sürer. Merakınız varsa eski tarihleri okursunuz. Ancak, hiçbir zaman Pantagruel gibi bir harika çocuk dünyaya gelmemiştir. Çünkü vücutça gelişmesi, güçlenmesi okadar kısa bir zamanda olmuştu ki inanılacak şey değildi.

Pantagruel her öğünde altıyüz ineğin sütünü içerdi. Günlerden bir gün, sabaha karşı, özel inek-

lerinden birini sütünü emsin diye getirmişlerdi. Tarihin dediğine bakılırsa süt anneler o çağlarda hep hayvanlardan oluyordu. Pantagruel kendisini beşiğine bağlayan iplerin birinden kurtuldu, ineği şöyle bir kavrayarak iki memesini, ciğerleri, böbrekleri ile birlikte karnının yarısını yedi, zavallı hayvan kurt kapmış gibi acı acı haykırmasaydı tümünü yiyip bitirecekti. Çığlığı duyanlar koşup geldiler, hayvanı Pantagruel'in elinden kurtardılar. Yalnız, hayvanın arka bacaklarından biri gene Pantagruel'in elinde kalmıştı. Öyle sıkı sıkı tutmuş yiyordu ki, tıpkı sizin bir sucuğu yediğiniz gibi. Kemiği olsun elinden almak istediler, onu da tıpkı bir balıkçının küçük bir balığı yiyişi gibi yutuverdi. Sonra da: "Mama, mama! Cici, cici!" demeye başladı. Çünkü konuşmasını bilmiyordu daha. Böylece bu yiyeceği çok tatlı bulduğunu, kendisine her zaman böyle yemekler verilmesini istediğini anlatmak istiyordu. Bakıcıları bir daha böyle yaramazlık yapmaması için Pantagruel'i en kalın gemi halatlarıyla beşiğine sımsıkı bağladılar.

Ancak, bir gün, babasının özel olarak bakıp büyüttüğü büyük bir ayı, kaçıp gelmiş, Pantagruel'in yüzünü, gözünü yalamaya başlamıştı; çünkü

dadıları bu dev çocuğun ağızcığını, buruncuğunu iyice temizlememişlerdi. Pantagruel, iri-kıyım bir pehlivan gibi, şöyle bir gerindi, o koskaca gemileri bağlamak için yapılmış halatları koparıverdi, babasının sevgilisi ayıyı yakaladı, bir piliç gibi parçaladı, yiyip bitirdi.

Bunun üzerine, (Gargantua) oğlunun iyice şımaracağından korktu, kocaman kocaman dört demir zincir döktürdü, bunlarla Pantagruel'i beşiğine bağlattı. Şimdi Fransa'nın en büyük limanlarında kullanılan zincirlerdendi bunlar. Böylece, Pantagruel sessiz, sakin kalakalmıştı. Çünkü bu zincirleri kolayca koparamayacağını anlamıştı. Hoş beşiğinde zincirleri koparmak için kolunu gerecek yer de yoktu ya.

Bir gün, sarayda büyük bir eğlence vardı. Gargantua kendisine bağlı bütün beylere şölen veriyordu. Saraydaki bütün görevliler bu işe koşulmuştu. Pantagruel'cikle hiç kimse ilgilenmiyordu. Bir köşede kalmıştı zavallı. Ne yaptı acaba?

Ne mi yaptı? Aman dostlar, ne yaptı biliyor musunuz?

Dinleyin bakın :

Beşiğinin zincirlerini kollarıyla koparmaya ça-

lıştı, olmadı; çünkü çok sağlamdı bu zincirler. O zaman tepinmeye başladı. Tepine tepine beşiğinin ayak ucunu kırdı. Ayaklarını dışarı çıkardı, çabalaya, zorlaya yere değdirdi. Sonra büyük bir hızla ayağa kalktı. Tıpkı duvara tırmanan bir kaplumbağa gibi, zincirlerle bağlı beşiğini sırtında taşıyordu. Görenler ayağa kalkmış 500 tonluk bir gemi sanırlardı.

Pantagruel, böylece, şölen salonuna girdi. Konukların ödü patlamıştı. Dev oğulun, eli-kolu zincirlerle bağlı bulunduğundan yiyecek almak için uzanamıyordu. Ama, çok büyük zorluklarla eğiliyor, diliyle bir şeyler almaya çalışıyordu.

Bunu görünce, babası çocuğu aç bıraktıklarını anladı, hemen zincirlerin çözülmesini buyurdu. Çünkü masada bulunan beyler, Gargantua'nın hekimlerinin de dediği gibi, çocuk böyle beşikte bağlı büyütülürse ömrü boyunca kum sancıları çekeceğini söylüyorlardı.

Zincirler, çözülünce Pantagruel masaya oturdu, güzelce karnını doyurdu. Bir daha içinde yatmayacağını belirtmek içinde, beşik denen o şeyin tam ortasına hırsla bir yumruk indirdi, beşyüzbin parçaya böldü.

III

"ÖZ DİLİNİ KONUŞ!"

İŞTE, Pantagruel günden güne böyle gelişip serpiliyordu. Gargantua da evlât sevgisinden kabına sığamıyordu. Oğlu ne isterse yapıyordu. Daha sonra, onu iyi yetişmesi için, başka kentteki bir okula gönderdi.

Pantagruel, orada öğrencilerin boş vakitlerini neyle geçireceklerini bilemediklerini gördü. Buna pek üzüldü. Bir gün koskoca bir kayayı kavradığı gibi, bir alanın ortasına diktiği dört ayağın üzerine koyuverdi. Böylece öğrencilerin, yapacak baş-

ka işleri olmadığı zaman, o taşın üstüne çıkıp kavun, karpuz yiyerek vakit geçirmelerini, ayrıca da adlarını çakıyla o taşın üzerine kazarak eğlenmelerini sağladı. Bugün o taşa Dikilitaş derler. Ne var ki adları bu taş üzerine kazılmış olanlardan hiçbirinin okuldan diploma alanlar defterinde kaydı yoktur. Bunlar, dikilitaşa çıkıp keyfetmiş olanlardır.

Pantagruel, okumasını ilerletirken, atalarının soyağacı defterini inceledi, gördü ki üvey annesinin gelinin amcasının damadının teyzesinin ablasının halasının oğlu Kocadiş Jof'un mezarı o dolaylardaymış. Bunun üzerine, bir gün izin aldı, akrabasının mezarını ziyarete gitti.

Birkaç arkadışıyla birlikte, Kocadiş Jof'un hayli uzakta olan mezarının başına geldi. Gördükleri onu biraz ürküttü: Çünkü mezarın üstündeki heykel, kamasını kınından sıyırmaya hazır, kızgın bir adamın heykeliydi. Bunun nedenini sordu soruşturdu.

Orada görevli bulunanlar: "Bunun hiçbir nedeni yoktur." dediler. "Yalnız, ressamlar, heykeltraşlar bir şeyi nasıl isterlerse öyle canlandırdırırlar, onlara kimse karışamaz."

Pantagruel bununla yetinmedi.

— "Yok yere böyle çizilmiş olamaz!" dedi. "Bana kalırsa. ölürken ona bir kötülük yapmış olacaklar ki, akrabalarından öcünü almalarını istiyor bu duruşuyla. İyice soruşturacağım, gerekeni yapacağım."

Sonra Fransa'nın başka bir kentine gitmek üzere, gemiye bindi, denize açıldı. Orada, deniz kıyısında, kayalıklar üzerinde iskambil oynayan denizcilerden başka görülecek birşey bulamadı. Kalkıp başka kente gitti, oranın üniversite öğrencileri gibi iki elle kılıç kullanmasını öğrendi. Ancak, öğretmenlerinden birini balık gibi, ateş üstünde kızarttıklarını görünce artık orada kalamadı.

— "Tanrı korusun, ben böyle ölüm istemem! Hem, benim her zaman susuzluk duyan bir yaradılışım var; bir de, kızartılırsam halim n'olur'!' diyordu.

Başka bir yerde, hekimlik öğrenmeye heves etti, ama bu işin çok üzücü, sinirlendirici olduğunu, anlayınca vaz geçti. "Hukuk öğreneyim bari" dedi. Orada da üç kel, bir de uyuz hukukçu görünce alıp başını yollara düştü.

Giderken, giderken bir ırmak gördü ırmağın köprüsü yoktu; taşlar, kütükler taşıyıp, üç saat içinde bir köprü yaptı. Baktı taş, tahta kalmış, bir de açıkhava tiyatrosu yapıverdi. Şimdi görseniz o köprüyü, o tiyatroyu insan işi değil, Tanrı elinden çıkma dersiniz. Köprüden geçti, başka bir kente vardı. Burası çok hareketli bir yerdi. Yalnız, birtakım serseriler öğrencileri dövüyorlardı. Pantagruel buna kızdı. Günlerden bir gün pazardı herkes meydanda toplanmış, dans ediyordu. Öğrencinin biri de dans etmek istedi. Külhanbeyler bırakmadılar. Bunu görünce, Pantagruel serserileri ırmağa doğru kovalamaya başladı. Hepsini boğmak istiyordu ama, serseriler tosbağalar gibi toprağa gömülüp kayboldular. Bugün de birtakım delikler vardır o ırmağın kıyısında.

Pantagruel, bunun üzerine oradan uzaklaştı. Üç adım atıp bir sıçradı. Başka bir kent'e geldi. Burası hoşuna gitti, bir süre oturacaktı da. Ancak, veba salgını başgösterince, kaçmak zorunda kaldı.

Şimdi başka bir kentteydi. Orada uzun süre hukuk fakültesinde okudu, çok yararlandı. Ancak, birtakım hukuk kitaplarını beyenmedi.

— "Dünyada bukadar süslü, güzel, zarif ki-

taplar olamaz ama, ne yazık ki içleri öyle cansıkıcı şeyler dolu ki!"

Yeni gittiği kentten pek hoşlandı. Çünkü pek çok ucuz lokanta vardı orada. Kendisine şölenler verdiler. Kısa zamanda teniste usta oldu. Çünkü burada öğrenciler hep bu oyunu oynuyorlardı. Sonra, bir adaya gidip eğleniyorlardı. Okul yöneticileri de, aşırı okumakla gözlerini yormamalarını, göz için en zararlı şeyin okumak olduğunu söylüyorlardı.

Bir gün, bilimden yana bir hiç olan, danstan, tenisten ise çok iyi anlayan birkaç arkadaşının, okuldan diploma aldıklarını görünce Pantagruel hemen şu birkaç satırı kaleme aldı:

Cebinde top, elinde raket,
Boyuna oyna, boyuna dans et.
Şapkanda süs kanunlar,
Kafanda türlü oyunlar.
Anlaşılır yanı yok bunun:
Demek sen de mezun oldun!

*
**

Bir gece, birkaç arkadaşıyla birlikte yiyip içtikten sonra, kent dışındaki yolda dolaşmaya çıkmıştı. Karşıdan gelen bir öğrenciyle karşılaştı. Selâmlaştıktan sonra, gülümseyerek sordu:

— "Arkadaş, bu saatte nereden geliyorsun?"

Bu delikanlıyla ahbap olmak, dostluk kurmak istiyordu. Ancak, öğrenci öyle bir karşılık verdi ki, Pantagruel hiçbir şey anlamadı. Yanındakilere, "Bu ne diyor?" diye sordu.

— "Paris'ten geliyormuş." dediler.

— "Ya, demek Paris'ten geliyorsun?" dedi Pantagruel. "Siz öğrenci beyler, Paris denilen yerde vaktinizi neyle geçiriyorsunuz?"

Parisli öğrenci sözü aldı, latinceyi grekçe ile karıştırarak öyle ağdalı, öyle anlaşılmaz sözlerle konuştu ki Pantagruel, dayanamadı:

— "Senin dinin mi başka, yoksa soyun mu başka? Ne biçim konuşuyorsun sen?" diye çıkıştı.

Parisli öğrenci gene anlaşılmaz sözlerle karşılık verdi. Pantagruel iyice kızmıştı.

— "Ne diyor bu deli? Yoksa, bu şeytanca sözlerle bizi afsunlamak mı istiyor bu adam?"

Bunun üzerine arkadaşlarından biri: "Efendim," dedi, "Parisliler gibi konuşmak istiyor bu

züppe. Ancak, latinceyi berbat etmekten başka bir şey yaptığı yok. Süslü, güzel konuştuğunu sanıyor. Herkes gibi konuşmayı hor görüyor."

Pantagruel sordu:

— "Doğru mu?"

Öğrenci buna da karşılık verdi ama, Pantagruel gene anlamamıştı.

— "Ben sana doğru-dürüst konuşmasını öğreteceğim. Yalnız, önce söyle bana. Sen nerelisin?"

Bu sefer sökmüştü Pantagruel züppenin dediklerini.

— "Ha anladım, taşralısın sen. Ama, Parislilere benzemek istiyorsun. Ben seni bir benzeteyim de gör!" dedi, yapıştı yakasına.

O zaman, zavallı delikanlı: "Aman ağam, kurbanın olam, bırak beni, ocağına düştüm... Ah! Gırtlağımı koparacaksın!" diye haykırdı.

Pantagruel: "Nasıl da konuşuyorsun anadilini!" dedi, delikanlıyı bıraktı.

Ancak, o züppe öylesine korkmuştu ki bütün ömrünce ağzı kurudu; hep Pantagruel'in gırtlağını sıktığını sanıyor, bunalımlar geçiriyordu. Birkaç yıl sonra da ölüp gitti.

Herkes gibi konuşmayan, züppelik edip eski

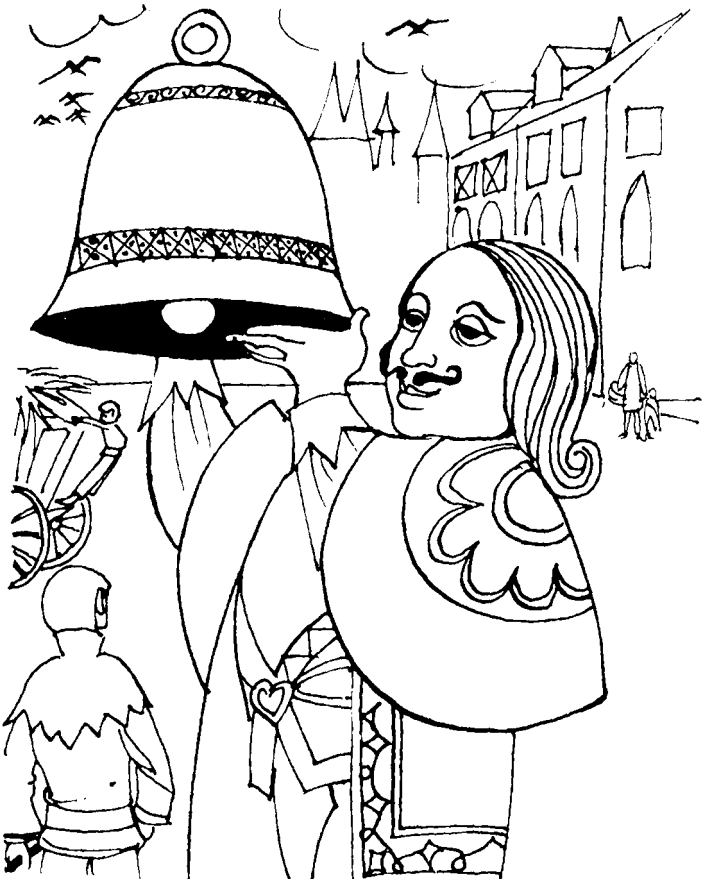
usul konuşmaya, öz diline yabancı sözler katmaya yeltenenlerden Tanrı işte böyle öç alır. Oktavianus'un dediği gibi, herkesin anlamayacağı sözlerden kaptanların denizlerdeki kayalıklardan sakındıkları gibi sakınmak gerekir.

⁂

Pantagruel o kentin yakınlarında ikiyüz ondört yıldan beri toprağa gömülü kalmış kocaman bir çan bulunduğunu öğrenmişti. Bu çan öylesine büyüktü ki mimarların, inşaatçıların, matematikçilerin en ustaları, en yeni usulleri kullandıkları halde, bu çanı toprağın üstüne çıkaramamışlardı.

Pantagruel ora halkının bu konudaki yazılı dileğini seve seve yerine getirmeyi üzerine aldı, kalktı çanın bulunduğu yere geldi. Sizin ufacık bir çıngırağı kaldıracağınız kadar kolaylıkla, sadece küçük parmağıyla tutup çanı topraktan havaya kaldırdı. Kulesine götürüp yerleştirmeden önce de, sokak sokak, çala çala dolaştırdı. Böylece, bir sabah şenliği yapmak istemişti. Herkesin de pek hoşuna gitti bu çan sesleri.

Gelgelelim, büyük bir zararı da olmuştu bu-

nun. Sokak sokak çalınan çanın sesinden kentin ünlü şarapları bozulmuş, sirkeye dönmüştü. Ahali ancak ertesi akşam bunun farkına varabildi. Çünkü, bu sirkeleşmiş şaraptan içenlerin içi yanıyor, durmadan malta pamuğu gibi beyaz beyaz tüküriyorlardı.

— "Biz de Pantagruel olduk! İçimiz yanıyor, boğazımız tuzlu tuzlu!" diyorlardı.

Bunun üzerine, Pantagruel, adamlarıyla birlikte oradan ayrıldı, Paris'e geldi. Kente girişinde onu görmek için halk sokaklara döküldü. Bildiğiniz gibi Parisliler yaradılıştan budaladırlar. Bu yüzden, ağızlarını açmış, Pantagruel'e aval-aval bakıyorlardı. Bir yandan da ötleri patlıyordu. Babasını tanıyorlardı çünkü. Gargantua nasıl Notre Dame Kilisesi'nin koca koca kampanalarını kısrağının boynuna takmak için alıp götürdüyse, bu da Adliye Sarayını alıp başka bir yer götürür diye korkuyorlardı.

Pantagruel Paris'te sanat, edebiyat üzerine esaslı incelemeler yaptıktan bir süre sonra, oradan da ayrıldı.

— "Burası yaşamak için çok güzel bir yer ama,

ölmek için değil." diyordu. "Çünkü fakir okullarında çocukları ısıtmak için ölü kemiği yakıyorlar."

Yalnız, Genel Kitaplığı, içinde hiç kitap bulunmadığı halde, pek beyenmişti. Bulunmayan kitapların listesini uzun uzun inceledi, adlarını defterine not etti. Bunlardan kimisi daha basılmamış olduğu gibi, ötekiler de basımevine yeni gönderilmişti, yakında basılacaklardı.

IV

YABANCI DİL BİLMELİ

PANTAGRUEL, sizin de anladığınız gibi, öğrenimini güzel güzel sürdürüyor, bir okadar da yararlanıyordu. Çünkü, anlayış yeteneği çift katlı olduğu gibi, belleğine de 12 zeytinyağı tulumu sığabilirdi. İşte böylece Paris'te oturmaktayken babasından aşağıdaki mektubu aldı:

Çok sevgili oğlum,

Ulu Tanrı'nın bizlere yaradılıştan verdiği özel-

likler arasında bence en güzeli, en özeli insanın, ölümlü bir varlık olduğu halde, bir çeşit ölümsüzlüğe ulaşabilmesidir; şu geçici ömür içinde, evlenip soy-sop sahibi olabilmesi, arını, soyunu sürdürebilmesidir.

Ak-pak soyumun senin varlığınla gençleşip çiçeklendiğini görmek gücünü bana bağışlayan Yüce Tanrı'ya nasıl şükretmem! Çünkü, Tanrı'nın dileca, yeryüzünde canlı timsalim olan sen yaşar, göğiyle, ruhum bu gelip-geçici dünyasından ayrılırür, dostum olan şerefli insanlar arasında benim başladığım konuşmaları sürdürürken, kendimi ölmüş değil, başka bir yere göçmüş sayacağım.

Seni yetiştirirken nasıl hiçbir şeyi esirgemediğimi hatırlarsın sanırım. Şu dünyada seni gerek bilgi, gerekse namus, şeref, ahlâk bakımından kendim gibi, kusursuz görmekten başka bir ülküm yoktu, bu yolda elimden geleni yaptım. Öyle ki, ben öldükten sonra sen babanı tam dilediğim biçimde, tıpkı bir ayna gibi yansıtasın istedim...

Benim rahmetli babacığım Kocaboğaz'ın en büyük tutkusu bana iktisat, siyaset öğretmekti. Kendi çabamla, çalışkanlığımla onun bu dileğini

yerine getirdikten başka, daha üstün olmayı da başardım. Yalnız, sen de bilirsin ki, o zamanlar okumak şimdiki kadar kolay değildi; senin öğretmenlerin gibi öğretmenler de yoktu. Zaman kötüydü; değerli kitapların hepsini yok eden Got'ların, yıkımları, uğursuzlukları ortalığı kasıp kavuruyordu.

Şimdi bütün eğitim kuralları düzene girdi. Konuşulan diller de öyle. Artık yabancı dil bilmeyen biri bilginlik taslarsa ayıptır. Türlü dillerde güzel güzel kitaplar var. Dünya bilgili kişilerle, bilgin eğitmenlerle dolu şimdi. Geniş kitaplıkları var. Bana öyle geliyor ki ne Platon, ne de Ciceron zamanında okuma yönünden bukadar kolaylık yoktu. Bugün benim zamanımdaki hekimlerden daha bilgili, hayvan bakıcıları görüyorum.

İşte bu yüzden, oğlum, sen de gençliğini öğrenme yolunda harcamalısın. Geometriyi, aritmetiği, müziği sana daha beş, altı yaşındayken sevdirmiştim. Coğrafyayı öyle bilmelisin ki, tanımadığın ırmak, kent, dağ kalmamalı. Bütün balıkları, havadaki kuşları, her çeşit ağacı, dünyanın bütün otlarını, uçurumların karnına saklanmış maden-

leri, Doğa'nın bütün değerli taşlarını, herşeyi bilmelisin. Bilmediğin hiçbir şey kalmamalı. Sonra, yabancı dillerde yazılmış bütün hekimlik kitaplarını tekrar tekrar oku. Sık sık anatomi çalışmaları yap, insan vücudu denilen o değişik dünyayı yakından tanı.

Sonra, şunu da unutma: Dostlarımızın yardımına koşabilmen, baba ocağını koruyabilmen için gelişmen, güçlü bir adam olman da gerek. İşte bunun için, derslerinden kalacak boş zamanlarında ata binmeyi, silâh kullanmayı da öğrenmelisin.

İstiyorum ki şimdiye kadar öğrendiklerinden nekadar yararlandığını bir deneyesin. Yapacağın en iyi şey şudur: Okunuş insanlarla ilişki kurmak, hepsiyle, herkesin gözü önünde, her konuda tartışmalara girmek.

Yalnız, Hz. Süleyman'ın dediği gibi, "Kötü ruha bilgelik girmez; vicdan olmayan yerde ise, bilim ruhu çöküntüye uğratmaktan başka işe yaramaz." Onun için, Tanrı'yı sevmen, sayman gerekir. Tanrı'ya öylesine bağlan ki günah seni hiçbir zaman doğru yoldan ayıramasın. İnsanların yardımına koş, onları kendin gibi sev. Öğretmenlerini say. Benzemek istemediğin kimselerle arka-

daş olmaktan kaçın. Ancak, ne zaman bütün bunlara eriştiğine inanırsan bana dön ki, seni dünya gözüyle bir göreyim.

Baban
Gargantua

Bu mektubu okuyunca Pantagruel yeniden cesaretlendi, eskisinden çok çalışmak için alevlendi. Öyle ki, onu böyle çalışır, didinirken görseydiniz kitaplar arasında yarışan aklının kuru dallar arasında dolaşan bir aleve benzediğini söylerdiniz. Öylesine keskin, öylesine yorulmaz bir hali vardı.

Bu arada, yabancı dil bilmenin nekadar yararlı olduğunu da, çok geçmeden, karşılaştığı bir olayda daha iyi anladı.

Bir gün öğretmeniyle, birkaç öğrenciyle Paris yakınlarında çeşitli konularda tartışmalar yaparak dolaşırken, boylu-boslu, sevimli, biçimli ama, insanın içini parçalayacak kadar perişan kılıklı, sanki köpeklerin saldırısından kurtulmuş gibi üstü-başı param-parça bir adamla karşılaştı.

Adamı daha uzaktan görünce yanındakilere: "Karşıdan gelen adamı görüyor musunuz? Yemin

ederim ki, bu adam başına gelenler yüzünden bu perişan hale düşmüştür. Yüzüne bakıldığında, Tanrı'nın onu soylu yarattığı, meraklı insanların başına gelen maceralar yüzünden yoksul düştüğü açıkça anlaşılıyor."

Karşı karşıya geldikleri zaman Pantagruel adama sordu:

— "Dostum, lütfen biraz durup size soracaklarıma karşılık verir misiniz? İnanın pişman olmazsınız. Çünkü size bu perişan halinizle çok acıdım. Sevdim sizi. Elimden geldiği kadar yardım edeceğim. Söyleyin bana, dostum, kimsiniz? Nereden geliyorsunuz? Ne arıyorsunuz? Adınız nedir?"

Yolcu Pantagruel'e yabancı bir dille karşılık verdi.

Pantagruel: "Ne yazık ki ben bu dilden hiç anlamam." dedi. "Söylediklerinizin anlaşılmasını istiyorsanız, başka dilde konuşun."

O zaman yolcu değişik bir dille bir şeyler söyler ama, Pantagruel bundan da bir şey anlamamıştı. Yanındakilere döndü:

— "Şu söylenenlerden ne anladınız?" diye sordu.

Öğretmeni: "Bence Antipot dilidir bu. Şeytan bile birşey anlamaz bu dilden." dedi.

O zaman Pantagruel: "Arkadaş, duvarların anlayıp anlamadığını bilmem ama, aramızda hiç kimse bir şey anlamadı söylediklerinden." dedi.

Bunun üzerine yolcu başka bir dille konuştu. Gene bir şey anlamadılar. Yalnız, şaşmışlardı. Bu adam ne de çok yabancı dil biliyordu!

Pantagruel: "Yahu, bunca dil biliyorsunuz, siz fransızca bilmez misiniz?" diye sordu.

— "Elbete bilirim, efendim." diye karşılık verdi adam. "Fransızca benim anadilimdir. Çünkü ben, Fransa'nın Bahçesi'nde doğdum, gençliğim orada geçti."

— "Öyleyse," dedi Pantagruel, "anlatın bize: Adınız nedir? Nereden geliyorsunuz? Çünkü inanın bana, öyle sevdim ki sizi, razı olursanız hep dost oluruz, hiç ayrılmayacak, hep birbirine destek olacak iki dost oluruz."

— "Efendim," dedi yolcu, "benim adım Panurge'dür. Çok uzak ülkelerden geliyorum. Başka bir ülkeyi almak için gittiğimiz savaşta tutsak düştüm, hapsettiler beni. Başıma gelenler anlatmakla bitmez. Bütün bunları size anlatacağım, hem de se-

ve seve. Yalnız, mademki beni yanınızda alıkoymaktan hoşlanıyorsunuz, ben de bu teklifinizi candan kabul ediyor, cehenneme gitseniz sizi bırakmayacağıma söz veriyorum. Daha uygun bir zamanda bütün bunları uzun uzun anlatırım size, çünkü şu dakikada hemen karnımı doyurmak ihtiyacındayım: Dişlerim sipsivri, karnım boş, boğazım kuru, iştahım keskin. Beni harekete geçirmek istiyorsanız, n'olur, buyruk verin, karnımı doyursunlar."

Pantagruel adamlarına Panurge'ü kendi evine götürmelerini, bol bol yiyecek vermelerini buyurdu.

Bu buyruk hemen yerine getirildi. Panurge o akşam adamakıllı yedi, içti, besiye çekilmiş horoz gibi erkenden yattı. Ertesi gün yemek saatine kadar uyudu. Uyanır uyanmaz da üç adımda sofra başına geçiverdi.

V

ÇETİN BİR DAVA

PANTAGRUEL babasının mektubundaki uyarmaları kafasına iyice yerleştirmişti. Bu arada, bildiklerini de sınamak istedi.

Tuttu, şehrin bütün dört yol ağızlarını, her çeşit bilim dalının en çetin konuları üzerine dokuzbin yediyüz altmışbeş tane tartışma konusu astırdı.

İlk önce bütün öğretmenlerle, sanatçılarla, düşünürlerle karşılaştı, hepsini mat etti. Ondan sonra üniversitedeki bilginlerle yedi hafta, sabahın dördünden akşamın altısına kadar tartıştı. Bu tar-

tışmalara yalnız, yemek yemek, biraz kendini toparlamak için iki saat ara veriyordu.

Üniversitedeki toplantıda ülkenin yönetim başkanları, doktorları, bilginleriyle birlikte yargıçlar, avukatlar, muhasebeciler, kâtipler, daha birçok önemli kimseler de hazır bulundular.

Bunların pek çoğu zorlu kimselerdi. Ancak, Pantagruel bunların tepkilerine, kurnazlıklarına rağmen, hepsini dut yemiş bülbüle çevirdi. Her konuda bilgisi onlardan kat kat üstündü.

Böylece herkes, uğultu halinde, Pantagruel'in o çok güzel bilgisinden söz etmeğe başladı. Kocakarılar, çamaşırcılar, aşçılar, daha birçok kadınlar bile Pantagruel sokaktan geçerken: "İşte o adam!" diyorlardı. Pantagruel de bundan pek hoşlanıyordu.

*
**

Günlerden bir gün, bütün bu hukuk adamları gene toplanmışlar, hep bir arada çetin bir sorun üzerinde zihinlerini yorarlarken, içlerinden en akıllısı, en görmüş-geçirmişi, en ihtiyatlısı dedi ki:

— "Baylar, uzun süreden beri buradayız, bir-

birimizden yardım umuyoruz ama, bir şey yaptığımız yok. Bu meselenin ne ucunu bulabiliyoruz, ne de kulpunu. İncelemelerimizi artırdığımız oranda sorunu çözülmez hale getiriyoruz. Bu dava bizler için bir vicdan azabı, bir utançtır. Bana sorarsanız bu işin içinden yüzümüzün akıyla sıyrılamayacağız. Çünkü, toplantılarımızda hayal kurmaktan başka bir şey yaptığımız yok. Bakın ben ne düşündüm: Üstat Pantagruel denilen büyük bir adamdan söz edildiğini elbette duymuşsunuzdur. Onun çağımızın bilgi ölçüsünün çok üstünde bir bilgin olduğunu açık meydanlarda, herkese karşı giriştiği tartışmalardan anlamadık mı? Ben Pantagruel'i çağırtıp bu işi onunla birlikte görüşelim diyorum. Pantagruel de bu işin üstesinden gelemezse dünyada bu sorunu çözebilecek adam yok demektir."

Bu öneriyi hepsi sevinçle benimsediler. Hemen Pantagruel'i aratıp buldular, bu sorunu ince eleyip sık dokuyarak tam anlamıyla hukuk bilimine uygun bir rapor vermesini rica ettiler, Pantagruel'in eline bu işle ilgili dört eşek yükü evrak verdiler.

Pantagruel, hukuk adamlarının çözemedikleri bu davayı inceledikten sonra:

— "Baylar," dedi, "aralarında bu davayı sürdüren iki bay sağ değil mi?"

— "Evet."

— "Peki, bana verdiğiniz bunca kâğıt, yazı, belge ne işe yarar ki? Aldatmacalarla, şeytanca kurnazlıklarla hukuk bilimini alt-üst eden bu karalamaları okumaktansa, o bayların aralarındaki anlaşmazlığı kendi ağızlarından dinlemek daha iyi olmaz mı? Çünkü ben o kanıdayım ki, bu dava herkimin eline geçtiyse ülkemizde hukuk bilgini geçinenlerin, gerçek anlamda hukuktan anlamayanların, aptalca, mantıksız kanunlarıyla büsbütün altüst olmuş. Hukuk bilgini gibi değil de, baca temizleyicisi, aşçı yamağı gibi yazı yazan bu adamlar, kanun yorumundan ne anlayabilirler? Kanunların özü ahlâk, felsefe olduğuna göre, felsefeyi benim kadar okumamış olan bu kaçıklar hukuk bilimini nasıl anlayabilirler? Bunların, eski uygarlıklar, tarih üzerindeki bilgileri de bir kurbağanın üzerine konmuş tüyler gibidir. Hukuktan söz ederler ama, anlayabilene aşkolsun! Ben bütün bunları bir gün sizlere yazılı olarak açıklayacağım. İşte bu yüzden, eğer benim anlamamı istiyorsanız, ilk önce, bütün bu kâğıtları yaktırın, sonra da-

vacı ile davalıyı benim karşıma getirin. Onları kendi kulağımla dinledikten sonra size, hiçbir şey gizlemeden, düşüncemi söyleyeceğim."

İçlerinden kimisi bu sözlere ters karşılıklar verdi. Eski bir tarihçinin Kartacalılar'dan söz ederken dediği gibi, "her çeşit toplulukta akıllıdan çok deli bulunur, elbette ki çoğunluk da azınlığı bastırır."

Ancak, Pantagruel'i çağırtan bilgin erkekçe dayattı.

— "Doğru söylüyor." dedi. "Bütün bu araştırma, soruşturma, yazışmalar hukuk bilimini yanlış anlamda kullanmaktan, mahkemeyi uzatmaktan başka bir şey değil." dedi.

Sonuç olarak, kâğıtlar yakıldı, davacı ile davalı çağrıldı.

Pantagruel: "Bu büyük anlaşmazlığın tarafları sizler misiniz?" diye sordu.

— "Evet, efendim." dediler.

— "Hanginiz davacı?"

Davacı olan: "Ben." dedi.

— "Öyleyse, dostum, bana noktası noktasına, doğru olarak şu işi anlatın. Tek bir yalan söylerseniz derinizi yüzerim, mahkemede nasıl doğru

söylemek gerektiğini öğretirim size. İşi anlatırken bir şey eklemekten, ya da saklamaktan sakının ha! Hadi bakalım!"

*
**

Adamlardan biri anlatmaya başladı:

— "Pazara yumurta satmaya giden kadınlardan birinin başına gelenler..."

Öyle acele acele, heyecanla anlatıyordu ki ne söylediği anlaşılmıyordu.

Pantagruel: "Sakin olun, dostum, sakin olun!" dedi. "Hiç sinirlenmeden sakin sakin anlatın. Evet, devam edin."

Adam anlatırken ötekisi lafa karışmak istedi. Pantagruel ona döndü:

— "Hey, arkadaş! Sana söz verilmeden nasıl konuşursun? Ben burada davacının anlattıklarını izleyebilmek için kan-ter içinde kalmışım, sen durup durup canımı sıkıyorsun. Sus, sözünü bitirsin, o zaman ne diyeceksen dersin..."

Davacıya döndü: "Devam edin, yalnız, telâşsız konuşun."

Adam gene o karmakarışık işi anlatmaya koyuldu, en sonunda, öbüründen, zarar-ziyan, faiz is-

tediğini bildirdi.

O zaman Pantagruel: "Diyecek sözün kalmadı, değil mi?" diye sordu.

— "Hayır, efendim; çünkü herşeyi anlattım, şerefim üzerine söylüyorum ki hiçbir şeyi değiştirmedim."

Pantagruel, öbür adama: "Şimdi sıra sizde." dedi. 'Ne isterseniz söyleyin ama, kısa olsun; yalnız, bu işle ilgili hiçbir şeyi anlatmazlık etmeyin."

Davalı, bunun üzerine söze başladı:

— "Sayın baylar, insanların haklı, ya da haksız oluşları süt içinde sinek kadar kolaylıkla fark olunabilseydi, dünyayı fareler bukadar kolay kemiremezlerdi. Yalnız bugün değil, bundan sonra da bu dünya üzerinde kemirilecek pek çok kulak olacaktır. Çünkü karşı tarafın söyledikleri gerçek ise de olayın anlatış tarzıyla, gül vazosunun altına birtakım inceliklerin, hilebazlıkların, küçük pürüzlerin gizlenmesi becerilmiştir."

Adam, kendi yönünden, haklı olduğunu ispat edecek şekilde uzun bir konuşma yaptı. Sonunda o da zarar-ziyan, faiz isteyerek sözlerini bitirdi.

Pantagruel davacıya sordu: "Bir diyeceğiniz var mı?"

— "Hayır, efendim; çünkü ben ancak gerçeği söyledim."

Pantagruel ayağa kalktı, orada bulunan bütün hukuk adamlarını çevresine topladı.

— "Şimdi, baylar, söz konusu davayı her iki tarafın ağzından kulağınızla dinlediniz. Ne diyorsunuz?"

Bu sözlere şöyle karşılık verildi:

— "Doğrudur, davayı işitik. Yalnız, neyin nesi olduğunu anlayamadık ki. İşte bu yüzden, yalvarırız, hepimiz birden rica ederiz, yargıyı kendi görüşünüze göre verin. Biz sizin görüşünüzü onaylamaya canı-gönülden hazırız."

— "Öyleyse, baylar, mademki böyle istiyorsunuz, öyle yapacağım, kararı kendim vereceğim. Yalnız, ben bu olayı sizin dediğiniz kadar güç bulmuyorum. Bence, sizin kullandığınız kanun kitaplarını anlamak bu davayı anlamaktan çok daha zordur.

Pantagruel, bunları söyledikten sonra, salon boyunca biriki defa gidip geldi. Hiçbir şeyi değiştirmeden, hiç kimseye öncelik tanımadan iki taraftan birine hak vermesi gerektiğini düşünürken kırbaçlanmış bir hayvan gibi soluyordu. Sonra döndü,

yerine oturdu. Kararı bildirmek üzere söze başladı:

— "Bu baylar arasındaki dava işitildi, görüldü, iyice değerlendirildi. Mahkemenin yargısı şöyledir..."

Benim de anlayamadığım, o saçma-sapan, birbirini tutmaz idiaları açıkladıktan sonra her iki tarafın birbirlerine ödemeleri gereken parayı bildirdi.

— "Hadi bakalım, eskiden olduğu gibi gene dost olacaksınız." diye sözlerini bitirdi.

Yargı böylece bildirilince bu inanılmayacak kadar güzel sonuçtan pek memnun olan her iki taraf iddialarından vazgeçtiler. Oysa, böyle her iki tarafı da memnun edecek bir kararın verildiği, Tufan'dan bu yana görülmediği gibi, daha da uzun süre görülemeyecekti.

Olaya gözlemci olan hukukçulara gelince, hepsi bu pek zor, dikenli davanın kararını verirken Pantagruel'in gösterdiği insanüstü tedbirli davranışı açıkça anlamış, zevkten kendilerinden geçerek üç saat kadar baygın kalmışlardı. Daha da toparlanamayacaklardı ya, bereket versin çokça sirke, gülsuyu getirdiler de eski anlayış, düşünme yeteneklerine yeniden kavuştu bu değerli kişiler.

VI

YAMYAMLAR ARASINDA

PANTAGRUEL'İN yargısı şehirde hemen duyuldu, çok sayıda basıldı, yayıldı, saray arşivine kaydedildi. Öyle ki artık herkes: "Sultan Süleyman çocuğu sadece bir sanı üzerine anasına vermişti. Pantagruel çapında bir tedbirli davranış şaheseri göstermiş değildi. Böyle ulu bir kişinin ülkemizde olmasından dolayı mutluyuz." diyordu.

Pantagruel'e sorgu baş yargıçlığı, mahkeme başkanlığı teklif ettiler. Pantagruel nezaketle teşekkür etti.

— "Bu görevler yıllarca sıra beklemiş olanların hakkıdır." dedi. "Yalnız, iyi cinsten birkaç şişe şarabınız varsa hediye olarak seve seve kabul ederim."

Bu dilek canı-gönülden yerine getirildi, kendisine şehrin en iyi şarabından gönderildi. Pantagruel biraz içti. Panürge ise, biraz ötede, sıska bir kedi gibi ayağını sürümeye başlamıştı. Onu koca bir kupayı yarım nefeste tüketirken görenlerden biri uyardı:

— "Ahbap, yavaş ol! Yalamadan yutuyorsun."

Panurge: "Bu bana vız gelir!" dedi. "Sen karşındakini Parisli akşamcılardan mı sandın? Hani bir kanarya kadar içerler de yudumlarını da ancak serçeler gibi kuyruklarına pat pat vurulunca yutabilirler. Arkadaş, ben içtiğim kadar sarhoş olsaydım çoktan ayın tepesine fırlamıştım. Yalnız, bu ne demektir anlamıyorum: İçtiğim şarap çok iyi, çok lezzetli ama, içtikçe susuzluğum artıyor. Anladığıma göre Pantagruel Efendi'mizin gölgesinden susuzluk yayılıyor."

Bu sözleri duyanlar gülmeye başladılar. Bunu görünce Pantagruel: "Panurge?" diye seslendi: "Neden öyle gülüşüp duruyorsunuz?"

— "Efendim," dedi Panurge, "uzak ülkelerde başıma gelenleri anlatıyordum onlara."

— "Sahi, oralardan nasıl kurtulup geldiğini bana da anlatsana."

Panurge: "Peki, efendim." dedi, anlatmaya başladı:

— "Yolculuklarımdan birinde yamyamların eline düşmüştüm. Yalnız, okadar sıskaydım ki, beni şişe geçirirlerken, etime lezzet gelsin diye, tıpkı bir domuz yavrusu yibi, iyice yağlamışlardı, canlı canlı kızartıyorlardı. Tanrı'nın beni bu azaptan kurtaracağını umuyordum, umduğum da oldu. "Tanrı'm, bana yardım et! Tanrı'm, beni kurtar!" diye bütün kalbimle yalvarırken garip bir şey oldu: Beni kızartan adam uyudu..."

"Evet, kızartırken kızartırken, artık beni çevirmediğini fark edince baktım: Uyumuş! O zaman bir odun parçasını, yanmamış tarafından dişlerimle yakalayıp adamın eteklerine attım. Bir başka odun parçasını da bay kızartıcının minderinin bulunduğu yerin yakınındaki yatağın altına fırlattım. Yerdeki hasır hemen alev aldı. Hasırdan yatağa, yataktan da, çam ağacından yapılmış olan tavana... Benim kızartıcıya attığım odunun ateşi ise

adamın eteklerini sarmış, karnına yükseliyordu. Adam ancak o zaman farkına varabildi. Uyandı, şaşırdı, ayağa kalktı, pencereye koştu.

— "Yangın var! Yangın var!.." diye bağırmaya başladı.

Sonra bana geldi. Önce, ellerimi bağladıkları ipi, sonra ayaklarımı çözdü.

"Yamyamların başkanı, dolaşmakta olduğu yerden "Yangın var!" sesini duyup kokuyu da alınca elmaslarını, mücevherlerini yangından kurtarmak için, koşa koşa geldi. Gelir gelmez de, bendeki şişi çekip çıkardı, o şişle bir vuruşta kızartıcımı öldürdü. Artık nasıl oldu bilmiyorum, şişi göbeğinden soktu, ciğerini, yüreğini parçalayıp omuzlarının arasından çıkardı. Evini yaktığı için yamyama kızmıştı. Bağırıp çağırıyordu. Gerçekten deli olmuştu.

"Ben de, bunu görünce, şeytanların gelip bu deliyi götüreceklerinden korktum. Sonra, belki beni de götürürlerdi. Çünkü, buranın şeytanları yağlı şeylerden hoşlanırlarmış. Hemen dua etmeye başladım. Neyse, kimse gelmedi.

"Bizim yamyam başkanı iyice delirmişti artık. Benim şişle kalbini delip kendini öldürmek istiyor-

du. Şişi alıp kalbine dayadı ama, birtürlü geçiremedi, çünkü şiş yeterince sivri değildi. Elinden geldiği kadar itiyordu ama, bir şey yapamıyordu.

"O zaman yanına gittim, dedim ki:

— "Sayın başkanım; sen boşuna vakit kaybediyorsun, bu şekilde ölemezsin. Sadece yaralanır, bütün ömrünce berberlerin elinde inler durursun. İstersen ben seni çabucak öldürürüm, hem de hiçbir şey duymazsın."

— "Ah, dostum, n'olursun, yalvarırım!" dedi bizim yamyambaşı. "Sana mücevherlerimi vereyim. Al işte, içinde yüzlerce elmas, birkaç pırlanta, çok güzel yakutlar var."

Panurge bunları anlatırken aşçıbaşı: "Hani nerde o değerli taşlar?" diye sordu.

Panurge: "Kimbilir nerelerdedir!" dedi. "Besbelli yollarını bulmuşlardır."

Ozan Villon'un tatası da "Eski karlar acep nerde?" değil miydi?

— "Uzatma lütfen!" dedi Pantagruel. "Şu senin yamyambaşıyı nasıl yoluna koydun, anlatıver de bilelim."

Panurge: "İnan olsun, yalanım yok." dedi. "Orada bulunan yanmış bir bez parçasıyla gözle-

rini bağladım, öyle ki kıpırdayamıyordu. Sonra, benim şişi boğazından geçirip ayaklarından çıkardım, adamı ocağın çengellerine takıp altına güzel bir ateş yaktım. Alevler içinde tütsülenen balık gibi bıraktım onu. Ondan sonra mücevher kesesini, yerde bulduğum bir ucu çivili bastonu alıp koşa koşa uzaklaştım oradan. Yanmış etlerim canımı nasıl acıtıyordu anlatamam! Bu sırada, ellerinde kovalarla, yangını söndürmeye gelenlerle karşılaştım. Beni böyle yarı kızarmış görünce acıdılar, bütün suları üzerime döktüler. Bu beni serinletti, ferahlattı, çok iyi geldi. Sonra yemek verdiler bana. Hiç kötülük etmediler. Çünkü onları katı yürekli başkanlarında kurtarmıştım. Yalnız, bir kambur çocuk vardı. Gizli gizli yanıma geliyor, etlerimi koparıp yiyordu. Elimdeki sopayla ellerine öyle bir vurdum ki bir daha görünmedi. Yalnız, inanın bana, bu kızartma işi benim yedi yıldan beri çektiğim romatizma ağrılarıma çok iyi gelmişti.

"Köy halkı benimle oyalanırken yangın büyümüş, nasıl olduğu bilinmez, bütün kulübeleri sarmıştı. Öyle ki içlerinden biri: "Biz burada eğleniyoruz ama, bütün köy yanıyor!" diye bağırmaya başlayınca herkes kendi evine koştu. Ben köyün

kapısına doğru yürüdüm. Kapıdan çıkıp biraz uzaklaştıktan sonra geri dönüp bir bakayım dedim. Bütün köy alev alev yanıyordu. Öyle hoşuma gitti ki bayağı sevindim. Gelgelelim, Tanrı beni cezalandırdı."

Pantagruel: "Nasıl?" diye sordu.

— "Ben o güzel ateşe bakıp sevinçten sıçrayarak: "Ah, küçük böcekler, zavallı fareler, ne kötü bir kış geçireceksiniz! Samanlığınız yanıp kül olacak!" derken, ateşten korkup kaçan yüzlerce iriliufaklı köpek hep birden köyden çıktılar. Benim yarı yanmış et kokumu alınca doğru üstüme gelmeye başladılar. İşin şakası yoktu, beni yalayıp yutabilirlerdi ama, bereket versin koruyucu meleğim gene imdadıma yetişti, diş acısına karşı bir ilâç düşündürdü."

Pantagruel: "Senin nezlen de, her türlü ağrın da geçmemiş miydi? Ne diye diş ağrısından korkuyordun?" dedi.

Panurge güldü:

— "Dünyada köpeklerin bacağınızı kemirdiği zamankinden kötü bir diş acısı olabilir mi acaba? Köpeklerin ısırdığı yerler öyle sancıyordu ki! Birden üstümdeki yağları sıyırdım, köpeklerin ortası-

na fırlattım. Yağ parçalarını kapmak için köpekler kendi aralarında dalaşmaya başladılar, beni rahat bıraktılar. Keyifli keyifli oradan uzaklaştım... Yaşasın kızartmalar!.."

VII

ŞAKACI BİR ADAM

GÜNLERDEN bir gün, Pantagruel, çalışmalarına ara vermiş, gezginci bir oyun topluluğunu seyretmek üzere Paris yakınında bir köye gitmişti. Yanında Panurge de vardı elbette. Panurge'ün kaftanının altında da her zamanki gibi, gene bir içki şişesiyle birkaç parça sucuk vardı.

— "Bunlar benim koruyucularım." derdi. Üstünde silâh falan taşımazdı. Pantagruel kendisine bir kılıç vermek istemişti. Panurge: "Bacaklarıma sürtünüyor, ısırıyor beni!" diye istememişti.

— "İyi ama, ya haydutlar saldırırlarsa kendini nasıl koruyacaksın?"

— "Potinimle vura vura!"

Dönüşte, Panurge, Paris surlarına baktı, baktı da alaylı alaylı güldü.

— "Bakın hele şu güzel surlara!.. Ne güçlü duvarlar, doğrusu! Ancak kuluçka kuşların barınabileceği güzel bir yer... Böyle büyük bir kenti bu surlar nasıl koruyabilir? İnek dayansa devrilecek."

Pantagruel buna karşılık: "Bilir misin," dedi, "İlkçağ kentlerinden birinin niçin surlarla çevrili olmadığını sorduklarında oranın bilgini ne demiş? Hepsi askerce yetişmiş, güçlü, silâhlı insanları göstererek: "İşte, bizim kentin surları!" demiş. Böylece bir kenti, bir ülkeyi en iyi koruyacak şeyin o ilde oturanların gücü olduğunu belirtmiş. İşte bizim kent de savaşçı halkı ile öyle güçlü ki surlarına aldırdığı yok. Sonra, bu büyük kenti duvarlar arasına sokmayı kim göze alabilir? Okadar masraflı olur ki bu iş..."

Panurge: "İyi ama," dedi, "düşman bir ülkeyi kuşattığı zaman sadece ona "Acaba orada ne var?" dedirtmek için olsun duvarlar, surlar yapmak ge-

rekmez mi? Masraf ne olursa olsun, bu işten kaçmamalı."

Pantagruel uşağının sözlerine pek güldü.

⁂

Panurge işte böyle şakacı, şen, güleryüzlü bir adamdı. Boyu ne uzun, ne kısaydı. Orta boylu, ustura sapı biçimi, hafif gaga burunluydu. O sıralarda otuşbez yaşlarındaydı. Çakı gibi ince, zarif bir adamdı. Yalnız, bir huyu vardı: Kendisine gereken parayı elde etmede altmışdört türlü marifeti varsa da bunlardan en çok başvurduğu usul, kimseye sezdirmeden aşırıvermekti. Dalavereci, haylazdı belki ama, gene de iyi bir insandı. Yalnız, her dakika ona, buna muziplikler yapmayı düşünürdü.

Paris'e gelir gelmez iki gün içinde bütün geçitleri, yolları, çıkmaz sokakları bellemişti. Geceleri, karanlık sokaklarda şeytanlıklar yapmayı severdi. Meselâ geçtiği yollara barut tozundan uzun bir çizgi çeker, devriye gezen bekçi baba geçerken barut tozunu ateşler, böylece alevi gören bekçiyi şaşkına çevirirdi.

Üzerinde her zaman bit, pire dolu kuş tüyleri, tavşan kuyrukları, çengelli iğneler, oltalar, daha birçok muziplik aracı bulundururdu. Hele para keselerini kesmeye yarayan çakısını üzerinden hiç eksik etmezdi.

Kiliseye gittiğinde en kalabalık yerde durur, kadın erkek demez, herkese bit, pire serper, hatır hatır kaşınmalarına da herkesi güldürürdü. Yan yana duranları birbirine iğnelerdi; öyle ki dua bitip de gitmek için birbirinden uzaklaşmak isteyenlerin o güzel elbiseleri param-parça olurdu.

Onurlu kişilerin eteklerine tavşan kuyruğu iliştirir, şapkalarına tüyler takar, o halleriyle sokakta dolaşırlarken herkesi güldürürdü.

Cebinde, kokmuş yağ dolu bir şişe taşırdı. Çok şık giyinmiş bir hanım, ya da bir bey gördüğü zaman yanına sokulur: "İşte en iyi cins keten!", "Aman ne güzel tafta bu!", ya da "Hanımefendi, Tanrı gönlünüzün dileğini versin!", "Dostum, elbiseniz yeni mi? Güle-güle giyin!" diyerek elini o kimselerin yakalarına sürer, o şeytanın bile çıkaramayacağı yağı iyice sıvazlar, pis lekeyi iyice yerleştirdikten sonra da: "Aman, hanımefendi, önünüzde çukur var, sakın düşmeyesiniz!" diyerek ka-

dının dikkatini başka yere çeker, ortadan kaybolurdu.

Bir de çok ince toz haline getirilmiş enfiye dolu tabakası vardı. Sarayın güzel çamaşırcısından bir punduna getirip ele geçirdiği pek şık bir mendili o tabakaya yerleştirmişti. Soydan bir hanımla yan yana düşünce, elbisesinin yakasındaki dantelleri gösterip: "İtalyan mı, yoksa Fransız danteli mi?" diye sorar, sonra mendilini çıkararak: "Bakın bu halis Fransız malı." diye gösterirken kadının burnuna doğru silkeler, dört saat aksırmasına yol açardı.

Para bozdurmada, alışverişte de pek ustaydı. Kimsenin ruhu duymadan üç, beş lirayı iç etmesi işten bile değildi.

Bir gün Panurge'ü biraz suskun gördüm. Gene parasız kalmıştı besbelli.

— "Yüzünden anlaşıldığına göre rahatsızsın, sanırım, Panurge." dedim. "Nedenini anlıyorum: Kesende bir boşalma olmuş besbelli. Ama, dertlenme, bende daha dünya yüzü görmemiş altı bütün, birçok da bozuk para var; sana yeter de artar bile."

— "Paraya kimin aldırdığı var!" dedi. "Birkaç güne kadar istediğimden çok param olacak. Çünkü bende öyle bir tılsımlı taş var ki mıknatısın demiri çektiği gibi paraları keselerden bana doğru çeker. Acaba siz benimle birlikte gelip Tanrı'nın sevgisini kazanmak istemez misiniz, yoksullara yardım ederek?"

— "Bilmem ki..." dedim. "Bu dünyada pek sevaba girmiş sayılmam. Öteki dünyada ne olacağımı da hiç bilemem. Yoksullara sadaka veririm ama, sadece bir akça, ne bir eksik, ne bir artık."

— "Bana da bir akça vereceksiniz, ödünç olarak. Faiziyle öderim."

— "Hiçbir şey istemem, bu akçayı sana bağışlıyorum."

Panurge: "Her bağış Tanrı'yı hoşnut eder!" diye duaya başlamıştı bile. Birlikte sokakları dolaşmaya çıktık. Gördüğümüz yoksul kimselere, dilencilere para dağıttık.

Dönüşte Panurge beni bir birahaneye götürdü; oniki tane, içi para dolu kese gösterdi bana. Çok şaşırmıştım.

— "Kısa zamanda bukadar parayı nereden buldun?" dedim.

"Sadaka dağıtırken." dedi. "Zenginlerden aşırdım. Azını yoksullara dağıttım, çoğunu kendim aldım."

— İyi ama, sen şimdi bir yılan gibi lânetlendin; hem günahkâr, hem de hırsız oldun."

— "Size öyle geliyorsa öyle olsun." dedi. "Ben öyle düşünmüyorum. Çünkü Tanrı adına sadaka verenler: "Ben Tanrı'ya bir vereyim ki Tanrı da bana bin versin." diyorlar. Ben de bir verip on almışım çok mu? Demek ki Tanrı rızası için verilen sadakadan payımı almakla alacağımı kendi elimle almış oluyorum; dine aykırı bir şey yapmış olmuyorum ki."

Sonra: "Ah, dostum!" dedi. "Haçlı Savaşları için toplanan bağışlardan payıma düşeni bilsen! Tam 6000 altın!"

— "Elinde metelik kalmamış, nereye gitti bütün bu paralar?"

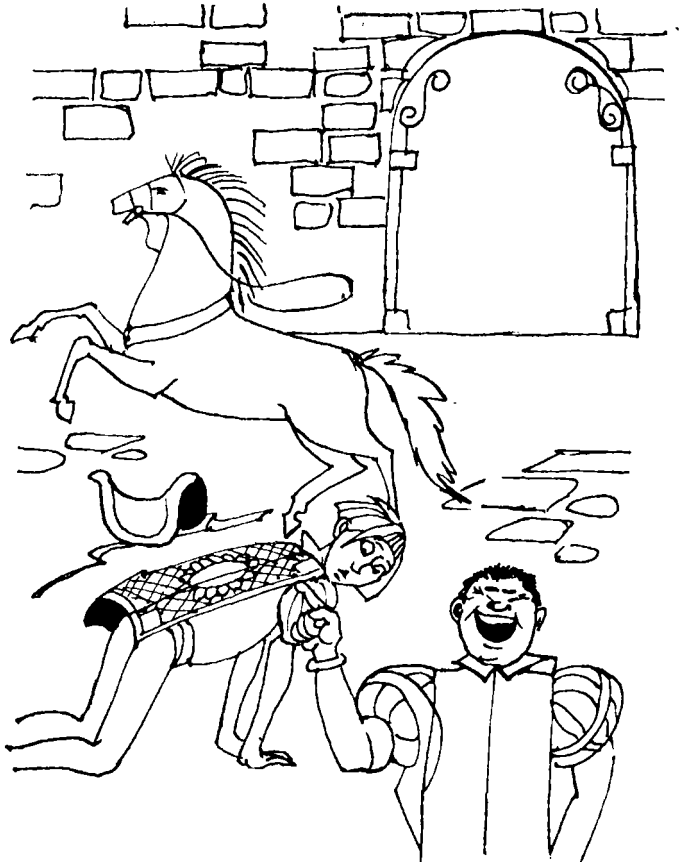
"Geldikleri yere gittiler... Para dediğin salıp değiştirir durur. Yalnız, üçbin kadarını evde kalmış kızları evlendirmek için harcadım. Kızın yaşına, yüzüne bakılabilme derecesine göre bir fiyat biçiyordum. Kendisini vermek istediğim adama seksen altın, yüz altın, hattâ üçyüz altın veriyor-

dum. Nekadar korkunç, çirkin olursa okadar para vermek gerekiyordu. Şöyle iri-yarı bir hammal buluyor, kızı göstermeden önce paraları gösterip; "Ahbap, eğer sana vereceğim kızla evlenirsen bütün bu paralar senin!" diyordum. Adam parayı görür görmez razı oluyordu. Ben de güzel bir düğün yapıyordum... Kız pek çirkinse başına bir çuval geçiriyordum. Bunlar da bir şey değil; ben asıl, davalarda çok para kaybettim."

— "Senin derdin, davan ne olabilir? Evin yok, tarlan yok."

Panurge: "Ah, dostum!" dedi. "İnsan, başına dert açmak istedi mi, ondan çok ne var! Bir seferinde mahkeme görevlilerinin katırlarına karşı dava açtım. Şikâyetim şuydu: Adliye Sarayı'nın avlusunda yemlerini yerken salyaları yerleri kirletmesin diye katırların boyunlarına önlük takılmasını öneriyordum. Böylece, seyisler, uşaklar dizliklerini kirletmeden beştaş, ya da zar oynayabilsinlerdi. Bu davayı da kazandım ama, bana pek pahalıya mal oldu. Sonra, bu sıralarda her tanrının günü uşaklara, seyislere verdiğim şölenler bana kaça mal oluyor biliyor musun?"

— "Bundan maksadın ne?" diye sordum.

— "Dostum, senin hiç eğlencen yok mudur bu dünyada? Ben sultanlardan çok eğlenirim. Benimle birlik ol, bak ne delilikler yaparız."

— "Tanrı korusun!.. Bu gidişle seni bir gün asacaklar, havada sallandıracaklar çünkü."

— "Ya sen?" dedi Panurge. "Sen de günün birinde toprağa gömülmeyecek misin? Hangisi daha şerefli? Hava mı, toprak mı? Ne dersin, koca budala?"

Ne denir! Sustum. O başka bir hırsızlığını anlattı:

— "Bak şimdi, uşaklar yemeklerini yerlerken, katırlara ben bakıyorum, selelerinin bağlarını biriki iplik kalıncaya kadar kesiyorum. Öyle ki koca karınlı biri hızını alıp da seleye fırlayınca, herkesin gözü önünde, bir domuz gibi, yerlere seriliyor. Bu işte beni en çok güldüren de, adam eve dönünce uşağının bir darı başağı gibi yeşerinceye kadar yiyeceği kamçıdır... Bu yüzden, uşakları doyurmak için verdiğim paraya hiç acımam."

VIII

GÖRÜLMEMİŞ BİR TARTIŞMA

O GÜNLERDE, Pantagruel'in eşsiz bilgisi üzerine söylenenleri duyan Thomas adında bir bilgin onu görmeye geldi. Pantagruel'i öyle koskocaman görünce korkudan ürperdi. Sonra nazik bir şekilde selâmladı.

— "Düşünürlerin en büyüğü Plato'nun şu sözü nekadar doğrudur!" dedi. "Bilim, somutlaşıp, insan gözüyle görülebilseydi, bütün dünyanın hayranlığını üstünde toplardı." Gerçekten bu gün de büyük bilginlerin ünleri ancak, meraklı kişilerin kulağına ulaşabilmekte, içinde bilimin, bilgeliğin

taht kurduğu, mucizeler yarattığı söylenen ulu kişiyi görmek için tutuşanları uykularından, rahatlarından etmektedir.

"Uzak Doğu sınırlarından kalkarak, Basra körfezi'ne, büyük insan Hz. Süleyman'ın yönetimini görmek, adaletini işitmek için yollara düşen Saba Melikesi de bunu bize açıkça anlatmamış mıdır?

"Solon'u görmek için Anarhais ta Atina'ya kadar gitmiştir. Platon ta Mısır'a kadar gidip, oranın bilginleriyle görüşmüş; Apolonius, Kafkasya'ya kadar gidip, dağları aşarak Brahmanlar'a ulaşmış, oradan Babilonya, Kalde, Asur, Suriye, Arabistan, Filistin, İskenderiye yoluyla ta Afganistan'a varmış, bu ülkelerin bilginleriyle konuşmuş. Eski Roma tarihini yazan Titus Livius'u görmek, işitmek için birçok kişi İspanya'dan kalkıp Roma'ya gitmişlerdir.

"Ben kendimi bu mükemmel insanlarla bir tutarsam övünmüş olurum. Yalnız, benim için de, sadece edebiyat, bilim meraklısı değil, aynı zamanda bilginleri tanımaya da meraklı desinler isterim. İşte bu yüzden, sizin paha biçilmez bilginizi duyunca, evimi-barkımı bıraktım, buralara geldim. Yol uzaktır demedim, denizler aşılacak demedim.

Sadece sizi görmek, sizinle bilim, felsefe, din üzerinde görüşmek, danışmak için geldim. Bu bilimlerin hepsine inançla bağlanamıyorum, kimisini aklım almıyor. Siz bu konuları çözer, bir sonuca bağlayabilirseniz, yalnız ben değil, bütün torunlarım, köleniz oluruz. Size teşekkür için bundan değerli bir hediye düşünemiyorum.

"Sorularımı yazılı olarak hazırlayacağım, yarın ülkenin bütün bilginlerine bildireceğim ki, hepsinin karşısında açık bir tartışmaya girişelim. Yalnız, benim tuttuğum tartışma şekli şöyledir: Bu kentin, daha başka kentlerin aptal düşünürleri gibi olumlu, olumsuz yan tutarak tartışmaya girişmek istemiyorum. Bilgiçler gibi büyük sözler savurarak tartışmak da istemiyorum. Roma'da Pitagoras'ın yaptığı gibi rakamlara dayanarak da değil. Ben, konuşmadan, sadece işaretlerle tartışmak istiyorum. Çünkü, konular okadar çetin ki, insan dili bunları benim dilediğim biçimde açıklamaya yetmez. Toplantı yarın, sabahın yedisinde, Büyük Otel'in salonunda olacaktır. Değerli varlığınızla orada bulunmanızı rica ederim."

Pantagruel: "Pek sayın bay," dedi, "Tanrı'nın bana bağışladığı lütufları kimseden esirgemem.

Çünkü herşey Tanrı'dan gelir. Tanrı bağışı olan bilgilerden oluşan bu kudret helvasından, en başta siz olmak üzere, bütün saygıdeğer kişilerin paylarını alması Tanrı'yı hoşnut eder. Şunu da bildireyim ki, bana sormak istediğiniz konularda, gücüm yettiğince, bilgi vermeye hazırım. Sizin benden değil de, benim sizden öğreneceğim ne çok şey vardır kimbilir! Gene de sizin dediğiniz gibi olsun. Bilmediklerinizi birlikte görüşeceğiz, sonuçları Heraklites'in sözünü ettiği, gerçeklerin gizlendiği, suyu hiç tükenmeyen kuyuda, ta diplere kadar araştıracağız."

Bu yazıları okumakta olan siz sayın baylar, şunu bilin ki o gün Thomas'la Pantagruel'in düşünce bakımından eriştikleri ululuk, duydukları heyecan derecesine ulaşabilen kimse olmamıştır, hiçbir zaman... Thomas denilen kişi, otel kapıcısının dediğine göre, ömründe hiçbir akşam o geceki kadar susamamış.

— "Sanki Pantagruel boğazımı sıkıyormuş gibi geliyor bana!" diyormuş. "Rica ederim emir verin içelim, sonra da damağımı çalkalamak için soğuk su bulunsun."

*
**

O gece Pantagruel bilim kitaplarına dalmış, hepsini birden okumaya çalışıyordu.

Panurge: "Efendim", dedi, "bütün bu düşünceleri bırakın, gidip yatın. Sizi o kadar dalmış görüyorum ki korkarım düşüne düşüne hasta olacaksınız. Önce yirmibeş, ya da otuz bardak süt için, dilediğiniz gibi uyuyun. Çünkü, yarın Bay İngiliz'le ben karşılaşacağım, Sorularına ben karşılık vereceğim. Onu mat etmezsem bana ne derseniz deyin!"

— "İyi ama," dedi Pantagruel, "bu adam çok büyük bir bilgin. Sen onu nasıl mat edebilirsin?"

— "Bal gibi ederim!" dedi Panurge. "Rica ederim artık bu konuyu kapatalım. Şeytan kadar bilgin adam olur mu hiç?"

— "Elbette ki hayır. Tanrı'nın izni olmazsa kimse şeytanın bildiğini bilemez."

— "Ben böyle bilginlerle birçok tartışmaya giriştim, hepsini şaşkına çevirip yerlerine oturttum. Onun için, emin olun, bu şanlı İngiliz'i de yarın herkesin önünde susturacağım."

Böylece, Panurge geceyi uşaklarla şakalaşıp yiyip içmekle geçirdi. Ertesi sabah saati geldiğinde, efendisi Pantagruel'i söylenilen yere götürdü.

İnanın ki Paris'te, büyük-küçük, kim var, kim yoksa herkes oradaydı. "Bütün yalancı, bilginleri yenen şu acayip Pantagruel bugün gününü görecek; çünkü bu İngiliz şeytanın ta kendisiymiş. Kim kimi yenermiş, görürüz!" diyorlardı.

Böylece, herkes toplanmış, Thomas da sabırsızlıkla bekliyordu. Pantagruel'le Panurge salona girince, bütün bu bilgisiz dalaveracı takımı, o aptalca alışkanlıkları gereğince, ellerini çırpmaya başladılar. Gelgelelim, Pantagruel yüksek sesle öyle bir bağırdı ki, sanki çifte top patlamıştı:

— "Kesin sesi! Sizi maytapçılar sizi! Başımı şişirirseniz hepinizin kafasını koparırım."

Bu sözler üzerine hepsi şaşırdılar, kazlar gibi, dilleri ağızlarından bir karış sarktı.

Bu sırada Panurge konuşmaya başladı:

— "Sayın bay, siz buraya ortaya sürdüğünüz sorunları tartışmaya mı, yoksa gerçekleri öğrenmeye mi geldiniz?"

Bu söze Thomas: "Efendim," diye karşılık verdi, "beni buraya getiren, bütün ömrümce merak ettiğim konuları öğrenmek, bilmek isteğinden başka bir şey değildir. İleri sürdüğüm sorunlar konusunda merakımı giderecek ne bir kitap bulabildim,

ne de bir kimse. Tartışmaya girişmek istemiyorum. Çok aşağılık bir şey bu. Şaşkın bilgin bozuntularına bırakıyorum bu işi. Çünkü, onların tartışmalarında aradıkları "gerçek" değil, birbirlerini yalancı çıkarmaktır."

Panurge: "Öyleyse," dedi, "Bay Pantagruel'in çırağı olan ben her bakımdan, her alanda meraklarını giderebilirim. Öğretmenimi zahmete sokmak ayıp olur. Bu Pantagruel bizim yargıcımız olsun, düşüncelerimizi değerlendirsin. Merak ettiğiniz konuları açıklayamıyorum gibi gelirse size, daha yüksek makam olarak ondan sorabilirsiniz."

—"Tamam!" dedi Thomas. "Çok iyi düşündünüz. Hadi, başlayın bakalım."

*
**

Herkes, kulak kesilmiş, sessizlik içinde, dinliyordu. İngiliz iki elini havaya kaldırdı, parmaklarını bir araya topladı; böylece, her iki elinin tırnak uçlarını birbirine vurup müthiş bir ses çıkardı. Yeniden parmaklarını toplayarak iki kez daha vurdu. Sonra, ellerini açarak dört kez çırptı; daha sonra, iki elini kavuşturup, çenesinin altına koydu.

Panurge de, birden sağ elini havaya kaldırdı, sonra gene o elinin dört parmağını burnuna doğru tutarak başparmağını o yandaki burun deliğine soktu; sol gözünü, kaşını, gözkapağını da kısarak iyice kapattı. Sonra elini havaya kaldırdı, başparmağını gerip, dört parmağını sıktı, her iki elini bir buçuk dirsek uzaklıkta aynı yönde tuttu. Bundan sonra da her iki elini aynı durumda yere doğru uzattı. En sonra, iki elini de uzattı, sanki İngiliz'in burnuna nişan almış gibi tuttu.

İngiliz birden: "Ya Merkür?.." dedi.

Panurge hemen onun sözünü kesti:

— "Konuştunuz! Oyun bozanlıktır bu!"

İngiliz hemen şu işareti yaptı: Önce sol elini havaya kaldırdı, sonra bu elin dört parmağını yumruk yaptı, başparmağını gerip burnunun üstüne dayadı. Hemen sonra sağ elini açık olarak kaldırdı, indirdi. Sol elinin serçeparmağının kavuştuğu yere sağ elinin başparmağını koydu, geri kalan dört parmağını da havada yavaş yavaş oynatıyordu. Sonra sağ eliyle yaptığını sol eliyle de yaptı.

Panurge bu hareketlere hiç şaşmamıştı. Hemen cebinden birtakım kemikler, taşlar çıkarıp parmaklarının arasına yerleştirdi, hepsini birbirine vura-

rak, dağlarda dolaşan cüzamlıların çıkardıkları sesleri veriyor, bir yandan da ağzında dilini şakırdatarak daha da güzel sesler çıkarıyor, hep İngiliz'e bakıyordu.

Bilginler, hekimler bu işaretlerle Panurge'ü İngiliz'in cüzamlı olduğu sonucuna vardı sanmışlardı. Hukukçular, kanun yapıcıları ise, onun, eskiden Hz. İsa'nın dediği gibi, cüzamlı olmanın da bir mutluluk olduğu sonucuna vardığını düşünüyorlardı.

İngiliz bundan yılmadı. İki elini havaya kaldırıp birtakım işaretler yaptı. Panurge de buna karşılık verdi. Derken, Thomas sararmaya, titremeye başladı. Panurge, hiç aldırmadı; gözlerini ondan ayırmadan, durmaksızın hareketler yapıyor, sesler çıkarıyor, adamı çok zor durumlara düşürüyordu.

En sonunda Thomas haykırdı:

— "Baylar, baylar! Arkadaşımız büyük bilinmezliğin içine elini daldırdı, hem de dirseğine kadar!" dedi; hançerini çekip, ters olarak, ucundan tuttu.

Buna Panurge kalçalarını sallayarak, sonra ellerini başının üstünde bir tarak gibi tutup dilini di-

bine kadar çıkarıp gözlerini can çekişen bir keçi gibi havaya dikerek karşılık verdi.

— "A! anladım!" dedi Thomas; hançerinin sapını göğsüne yaslayıp sivri yerini avucuna dayayarak parmaklarının ucunu oynatmakla karşılık verdi.

Buna karşılık Panurge de, başını sola eğdi, başparmağını havada tutarak ortaparmağını sağ kulağına soktu. Sonra, kollarını göğsü üzerinde kavuşturdu, beş kez öksürdü. Beşincisinde sağ ayağını yere vurdu. Sonra, sol kolunu kaldırdı, parmaklarını yumruk yapıp başparmağını alnına dayadı, sağ eliyle altı kez göğsüne vurdu. Gelgelelim, Thomas memnun olmamış gibiydi; sol elinin başparmağını burnunun ucuna dayayıp geri kalan parmaklarını yumdu.

O zaman Panurge iki elinin işaret parmaklarını ağzının iki yanına yerleştirdi, var gücüyle çekip bütün dişlerini ortaya çıkardı. İki elinin başparmağıyla da gözkapaklarını aşağıya doğru iyice çekiyordu. Seyredenlere çok çirkin bir maskaralık yapılıyormuş gibi geldi.

Bunun üzerine, İngiliz kalktı, başından şapkasını çıkararak sakin bir şekilde Panurge'ü selâm-

ladı. Sonra orada bulunanlara yüksek sesle şunları söyledi:

— "Baylar, size açıkça söyleyebilirim ki karşınızda eşsiz bir hazine vardır. Bu da, ünü beni İngiltere'nin ta en dibinden buralara çekip getiren Pantagruel'dir. Onunla büyü, sihir, cin, peri, fal gibi, çözemediğim, aklımı erdiremediğim konular üzerine danışıp görüşmeye gelmiştim. Görüyorum ki bu bilginin değeri üzerine benim duyduklarım asıl değerinin ancak binde biridir.

"Sadece çırağının bile beni nasıl mutlu kıldığını, istediğimden çok bilgi verdiğini gördünüz. Herşeyi açıkladığı gibi pahası biçilmez birçok bilgiler de verdi. Bilmeceleri açıklığa kavuşturdu. Size yemin ederim ki ansiklopedilerde boşlukta kalan birçok bilgileri açıkladı bana. Ben ise hiç söz söylemeden, yalnız işaretle tartışmaya girişirken karşımda sadece dört, beş konuyu bilecek birini bile bulamayacağımı sanıyordum.

"Konuştuklarımızın, çözümlediklerimizin eğlence, alay sayılmaması için, hepsini kaleme alıp bir kitap yapacağım, benim gibi herkes çırağı bu kadar becerikli olan bir ustanın neler bilebileceğini öğrensin diye yayımlayacağım."

Pantagruel de, buna benzer nazik sözlerle, İngiliz'i övdü, orada bulunanlara teşekkür etti, Thomas'ı aldı yemeğe götürdü. Birlikte karın düğmelerini çözene kadar yiyip içtiler. O zamanlar şimdiki yakalar gibi karınlar da düğmelenirdi.

Hava sıcaktı, çok da susamışlardı, içtiler de içtiler.

Thomas'ın, ortaya koyduğu sorunlar, Panurge'le tartışırlarken kullandıkları işaretler üzerine size açıklamada bulunacaktım ama, dediler ki Thomas bu konuda Londra'da kocaman bir kitap yayımlamış, içinde her şeyi açıklıyormuş. Bu yüzden şimdilik bu işten vaz geçiyorum.

IX

DÜNYANIN EN KÖTÜ ŞAKASI

PANURGE, İngiliz'e karşı başarı kazandığı tartışmadan dolayı, artık Paris'te pek tanınmıştı. Herkes ondan söz ediyor, övüyordu onu. Bir türkü yakmışlardı adına. Hanımlar, genç kızlar hep bu türküyü söylüyorlardı.

Panurge, bu ününe güvenerek, şehrin tanınmış bir hanımefendisiyle ahbap olmak istedi. Hanım bunu şiddetle reddetti.

— "Defolun gidin! Bir kelime daha söylerseniz sizi şu meydanda dövdürürüm!" dedi.

Panurge: "Ah," dedi, "siz söylediğiniz kadar kötü olamazsınız; ya da, ben görünüşünüze aldanıyorum. Bukadar güzellik, zarafet içinde bir damla kötülük olacağına yeryüzü göklere yükselsin, gökyüzü uçurumlara insin, bütün dünyanın düzeni bozulsun daha iyi...

Görülmüş mü dünyada
Aksilik etmez güzel

demişlerse de bu söz ancak alelâde güzellik için söylenmiştir. Sizinkisi öyle tanrısal bir güzellik ki! Tabiat bütün gücünü, bilgisini kullandığı zaman neler yaratabildiğini göstermek için örnek olarak yaratmış sizi sanki."

Kadın gene yumuşamamıştı. Komşuları çağırmak üzere pencereye koştu.

Panurge: "Siz burada bekleyin. Ben gider kendim çağırırım onları, siz hiç merak etmeyin." dedi. Kadının saygısızlık etmiş olmasına hiç aldırmadan, çıkıp gitti.

Ertesi gün hanımın geleceği saatte kilisede bulundu.

Kadın içeri girince, Panurge onun karşısında

eğildi, kendisine kutsal sudan verdi. Daha sonra, teklifsizce gidip yanına diz çöktü.

— "Size öylesine vuruldum ki, hanımefendi, ne yiyorum, ne içiyorum." dedi. "Siz ne dersiniz bilmem ama, bu yüzden başıma bir hal gelirse karışmam."

Kadın:

"Hadi, hadi" dedi. "Umurumda bile değil. Bırakın da Tanrı'ya dua edeyim."

— "Tanrı'ya sizin asil kalbinizi bana bağışlaması için dua edin. Tespihinizi bana verir misiniz lütfen."

Kadın: "Alın, beni artık rahatsız etmeyin!" dedi, taneleri altın olan değerli tespihini belinden çözmeye hazırlandı.

Panurge, daha önce davranıp, çakılarından birini çekti, tespibi bağlı olduğu yerden kesip aldı, kaçtı.

Kadının canı sıkılmıştı. Kilisede tespihsiz kalmak hoşuna gitmemişti. Kendi kendine: "Bu geveze adam uçarının biri. Tespihimi bir daha bulamam artık. Kocam ne der?.. Kızacak bana... Neyse, derim ki, "Kilisede yankesicinin biri çaldı." de-

rim. Belimdeki kurdelenin kesik olduğunu görünce kolayca inanır buna."

O gün öğleden sonra Panurge kadını görmeye evine gitti. Kolunun yeni içinde kiliselerden topladığı mangırlarla dolu bir kese vardı. Konuşmaya başladı:

— "Acaba ben mi sizi, yoksa siz mi beni daha çok seviyorsunuz,"

Bu söze kadın şöyle karşılık verdi:

— "Bana sorarsanız, sizden nefret etmiyorum; çünkü, Tanrı'nın buyruğu gereğince, ben herkesi severim."

— "Hele, hele!" dedi Panurge. "Siz bana vurgun değil misiniz?"

— "Size daha önce kaç defa 'Benimle bu tarzda konuşmayın!' demedim mi? Bu konuyu bir daha açarsanız şerefimle oynamanın ne demek olduğunu gösteririm size! Çıkın gidin bur'dan!.. Tespihimi de geri verin bana."

— "Ne dediniz? Tespihiniz mi? Kusura bakmayın, veremeyeceğim tespihinizi. Yalnız, size başka bir tespih vermek istiyorum. Mineli, altından taneli tespih mi seversiniz; yoksa iri taneli som altından mı olsun? İsterseniz abanoz ağacından,

ya da iri yementaşlarından yapılmış bir tespih vereyim; ya da yakut taneli bir tespih mi? İşlenmiş gök yakuttan, ya da yirmisekiz kıratlık elmaslardan mı olsun tespihiniz? Hayır, hayır! Bunlar sizin için çok değersiz şeyler. Ben öyle bir tespih gördüm ki amberle süslü, en zarif zümrütlerden yapılmış, püskülü de portakal iriliğinde Acem taşlarından. Değeri 25 bin altın. Size onu hediye etmek istiyorum. Alacak param da var."

Panurge, böyle söylerken elindeki akça torbasını altın doluymuş gibi şıkırdatıyordu. Sonra, yeniden başladı:

— "Koyu kızıl, hareli, mor renklerle süslü kadifeler mi istersiniz? Eflâtun brokar saten mi? Altın kordonlar, yüzükler, taçlar mı istersiniz? Sadece evet deyin bana. Ellibin altına kadar emrinizdeyim..."

Kadın gene yumuşamadı.

— "Hayır, sağolun!" dedi. "Sizden hiçbir şey istemiyorum."

— "Hay kör şeytan!" dedi Panurge. "Ben sizinle arkadaş olmak istiyordum..."

Yanına sokulmak istedi, kadın bağırmaya başladı.

Panurge asık bir yüz takındı:

— "Siz benim arkadaşlığımı istemiyorsunuz demek. Ben de sizi köpeklerle kovalatayım da görün!" dedi, koşa koşa uzaklaştı. Dayak yiyeceğinden korkuyordu, haklı olarak.

Tesadüfe bakın, ertesi gün bayramdı. Bu bayramda bütün kadınlar en güzel elbiselerini giyerlerdi. Bizim hanımefendi de o gün koyu kırmızı satenden çok güzel bir elbise giymiş, çok değerli bir beyaz kadife önlük bağlamıştı.

Panurge, bir gün, Paris'in her yanını dolaşmış, azgın bir köpek bulmuştu. Köpeği kemeriyle bağlayıp evine götürmüş, orada bir gece iyice beslemişti. Sabahleyin köpeği öldürmüş, büyücülerden öğrendiği biçimde, köpekten birtakım parçalar alıp kurutmuş, ufak ufak doğramış, toz haline getirmişti. Bu ufacık parçaları sımsıkı saklayarak kadının töreni seyretmek için geleceği yere gitmişti.

Kadın gelir gelmez Panurge onu pek kibar bir şekilde selâmladı, kutsal su verdi. Az sonra da diz çöktüğü yere gitti. Eline, kendi yazdığı bir şiir ver-

di. Kadın kâğıdı açıp, içinde ne var, diye bakarken Panurge elindeki köpek tozlarını kadının üstüne-başına, kol kapaklarının içine serpti. Sonra: "Hanımefendi," dedi, "zavallı sevdalılar her zaman keyifli olamazlar. Ben de, sizin yüzünüzden geçirdiğim uykusuz geceler, uğradığım üzüntülerle, dünyadan elini-eteğini çekmiş bir dervişe döndüm. Bari dua edin de Tanrı bütün bunları ibadet saysın."

Panurge bu sözleri daha yeni bitirmişti ki o yakınlarda bulunan bütün köpekler, üzerine serpilen tozlar yüzünden, kadına doğru koştular.

İrisi, ufağı, şişmanı, sıskası, kadıncağızın üstüne geliyorlar, eteklerine pisliyorlardı. Dünyanın en kötü şakasıydı bu!

Panurge köpeklerden birkaçını kovdu, sonra kadının yanından ayrıldı, olacakları izlemek üzere yakında bir yere çekildi. Köpekler zavallı kadının üstünü başını kirletiyorlardı. Çevresindeki kadınlar onu kurtarmak için çabalıyorlardı.

Panurge yanındakilerle birlikte bu hale gülüyor, alay ediyordu. Sonra, köpeklerin kadını iyice sardıkları bir sırada, Pantagruel'i çağırmaya gitti. Yolda giderken rastladığı köpeklere bir tekme

atıyor, "Sen de arkadaşlarınla birlikte eğlenmeye gitmeyecek misin? Hadi yürü, yürüsene!" diyordu.

Pantagruel'in evine gelince: "Üstadım, lütfen gelin, memleketin bütün köpekleri bu şehrin en güzel kadınının çevresini sarmış." diye haber verdi.

Pantagruel olay yerine geldi. Oyunu gördü. Çok güzel, çok değişik buldu.

İşin en güzeli de sokaklardan kadının köpeklerle birlikte geçme töreni oldu. Kadıncağızın çevresini altıyüzbin ondört köpek sarmıştı, etmediklerini bırakmıyorlardı.

Bu görünüm karşısında herkes durmuş bakıyordu. Kadıncağızın boynuna kadar sıçrayan, elbiselerini berbat eden bu köpeklere kimse bir çare bulamıyordu. Herkes evlerine çekiliyordu. Köpekler kadının peşinden koşuyor, evlerde millet gülmekten kırılıyordu.

Kadın evine girip de arkasından kapısını kapadığında, kilometrelerce uzaktan koşup gelen köpekler evin kapısında okadar çok havladılar ki şehirde herkesin kulakları patlayacak gibi oldu.

X

GİZLİ YAZIYLA BİR MEKTUP

KISA bir süre sonra Pantagruel, babasının ülkesine düşmanların saldırdığını, büyük bir kenti yakıp yıktıklarını duydu. Bunun üzerine, hemen yola çıktı. Çünkü bu iş acele davranmasını gerektiriyordu.

Pantagruel'le, başta Panurge olmak üzere adamları limana geldiler, gemiye binip uygun bir rüzgâr beklemeye koyuldular. Bir yandan da gemilerinin eksiklerini tamamlıyorlardı.

O sırada Pantagruel'e Paris'ten bir mektup geldi. Zarfın üzerinde "Güzellerin en çok sevdikleri, Dindarlar içinde en az dürüst olanı; P.N.T.G.-

R.L." yazılıydı. Mektubu getiren: "Bunu bir bayan yolladı." demişti.

Pantagruel bunu okuyunca pek şaşırdı, hemen zarfı açtı. Mektupta yazılı hiçbir şey yoktu. Sadece, zarfın içinden boş bir kâğıtla, elmas taşlı bir altın halka çıktı.

Pantagruel, bunun üzerine Panurge'ü çağırdı, kâğıdı gösterdi.

Buna karşılık olarak Panurge kâğıda baktı:

— "Bu kâğıt yazılı." dedi. "Yalnız, okadar ustaca yazılmış ki, yazılanlar görülmüyor."

Ne yazılı olduğunu anlamak için kâğıdı ateşin yanına koydu; yazının sulandırılmış amonyak tuzu ile mi yazıldığına baktı. Sonra, mektubu suya soktu.

— "Acaba sütlüğen özsuyu ile mi yazılmış?" diye.

Sonra mum ışığına tuttu:

— "Acaba beyaz soğan suyu ile mi yazılmış?" diye.

Sonra bir parçasını ceviz yağı ile ovdu:

— "Acaba incir ağacının sütü ile mi yazılmış?" diye.

Sonra kâğıdı sütle ovdu:

— "Sansar kanı ile mi yazılmış?" diye.

Sonra bir başka köşesini kulak kiriyle ovdu:

— "Acaba karga safrası ile yazılmış?" diye.

Sonra mektubu sirkeye soktu:

— "Acaba sütleğen ağacı sütü ile mi yazılmış?" diye.

Sonra yarasa yağı ile yağladı:

— 'Balina yağı ile mi yazılmış?" diye.

Sonra, usulca soğuk su dolu bir tasa batırdı, birdenbire çekti:

— "Acaba kuştüyündeki şapla mı yazılmış?" diye.

Hiçbiri sonuç vermeyince, mektubu getiren ulağı çağırdı, sordu:

— "Arkadaş, seni buraya gönderen bayan silâh falan vermedi mi sana bize getirmen için?" Tanıdıkları bir bayanı düşünmüştü.

Ulak: "Hayır, efendim." dedi.

O zaman Panurge adamın saçlarını kazıtmak istedi:

— "Acaba o bayan istediği şeyi adamın kafasına mı yazdırdı?" diye

Saçların çok uzun olduğunu görünce, bukadar

kısa zamanda saçların bukadar çok uzamayacağını düşünerek, vaz geçti.

Pantagruel'e dedi ki:

— "Üstat, ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemiyorum valla? Kâğıda bir şey yazılı olup olmadığını anlamak için bilinen bütün usulleri denedim. Geriye altın halka kalıyor. Bir bakalım hele."

Yüzüğü evirip çevirip baktılar. İçinde İbranice şu acayip yazı vardı:

LAMAH HAZAPTHANI.

Hemen öğretmene koştular, bu sözün anlamını sordular.

Öğretmen: "Bu söz İbranice." dedi. "Anlamı da şu: Beni neden bıraktın?"

Bunun üzerine Panurge: "Olayı anladım." dedi. "Şu elması görüyor musunuz? Sahte bir elmastır bu. Demek ki bayanın söylemek istediğinin asıl anlamı şu: "Yalancı dostum, söyle: Beni niye bıraktın?"

Bu açıklama üzerine Pantagruel yola çıkarken bayan arkadaşına hoşçakal diyemediğini hatırladı.

Buna çok üzüldü, bayan arkadaşının gönlünü almak için hemen Paris'e dönmek istedi.

Yalnız, öğretmen buna karşı çıktı. Anadolu'da Efes'te doğmuş, orada yaşamış ünlü bilgin Heraklites'in sözünü hatırlattı: "Gerektiğinde demir atmış geminin ipini çözmeğe çalışmaktansa kesivermek daha iyidir. Şimdi sen, başka hertürlü düşünceyi bırakıp, anayurdunun tehlikede olduğunu hatırlamalısın."

Bir saat sonra poyraz esmeye başladı, bütün yelkenler fora edildi. Açık denizden geçerek, günlerce sonra, Kanarya Adaları'na yanaştılar. Orada birkaç gün kaldıktan sonra, Ümit Burnu'ndan dolanıp Melinda Krallığı'na vardılar. Sonra oradan da kalkıp Periler Adası'nı geçtiler, Utopya limanına yanaştılar.

Toprağa ayak basıp biraz toparlandıktan sonra Pantagruel: "Çocuklar," dedi, "şehir buraya uzak değildir. İşe girişmeden önce, yapılacaklar üzerine aramızda görüşmemiz yerinde olur. Herşey olup bitikten sonra işi konuşmaya kalkışan deli-

lere benzemeyelim. Benimle birlikte yaşamaya da, ölmeye de hazır mısınız?"

— "Efendim," dediler hep bir ağızdan, "şunu bilin ki biz sizin parmaklarınız gibiyiz."

— "Şimdi," dedi Pantagruel, "kafamı kurcalayan bir tek nokta var: Şehri kuşatmış olan düşmanın düzeni nedir, sayısı kaçtır? Bunu bilirsem, daha emin olarak gideceğim oraya. Şimdi birlikte düşünelim: Bütün bunları nasıl öğrenebiliriz?"

Bu söze hep birden karşılık verdiler:

— "Bırakın biz gidip bakalım. Siz bizi burada bekleyin. Hemen bugün size kesin haberler getiririz bu konuda."

Sonra, Panurge: "Ben," dedi, "hiç tanınmadan, düşman nöbetçilerinin ortasından geçerek, onlarla birlikte, onların hesabına yiyip içmek, toplarını, tüfeklerini görmek, komutanlarının çadırlarına bakmak, taburların arasında sere serpe dolaşmak görevini üstüme alıyorum. Şeytan bile beni onlardan ayırdedemez. Çünkü ben cinler soyundanım."

Öğretmen: "Ben," dedi, "geçmiş zamanların cesur komutanlarının, büyük adamlarının bütün tutumlarını, ustalıklarını bildiğim gibi, askerlik

sanatının bütün inceliklerini de bilirim. Yakalansam, tanınsam bile, sizin için aklıma geleni söyleyip onları inandırır, ellerinden kurtulurum. Çünkü, ben ermişler soyundanım."

Aşçı: "Ben," dedi, "nöbetçilerin bütün dikkatine rağmen, düşman mazgalları arasından sıyrılırım, onların karınlarına basa basa geçerim, şeytan kadar güçlü olsalar bile, kollarını, bacaklarını kırarım. Çünkü ben pehlivanlar soyundanım."

Uşak da: "Ben," dedi, "bir kurşunun girdiği yere girebilirim. Öyle çevik bir vücudum var ki, onlar varlığımı fark etmeden, mazgallarına atlar, bütün savaş alanını deler geçerim, kılıma bile dokundurmadan atlatamayacağım at, ya da ok olamaz. Buğday başaklarının, otların üzerinden hiç ezmeden geçebilirim. Çünkü, ben kuşlar soyundanım."

XI

DÜŞMAN TUZAĞA YAKALANDI!

TAM bu sırada, kıyıya yanaşan geminin nasıl bir şey olduğunu görmek için limana doğru gelmekte olan altıyüz altmış atlı göründü. Bu atlılar, hafif atlar üzerine binmiş, ellerinden gelirse yeni gelenleri tutsak almak için dolu dizgin koşmaktaydılar.

Pantagruel, bunu görünce hemen toparlandı.

— "Çocuklar, siz gemiye çekilin." dedi. "Şu üstümüze gelen düşmanları görüyor musunuz? Bundan on kat daha çok bile olsalar, şuracıkta hayvanlar gibi gebertirim onları. Bu arada siz çekilin, beni seyredin."

Panurge buna karşı çıktı:

— "Hayır, efendimiz. Böyle yapmanız için bir neden yok. Siz gemiye girin, hepiniz; çünkü ben tek başıma onların hakkından gelirim. Yalnız gecikmemek gerek. Siz çekilin."

Ötekiler de: "Evet." dediler. "Efendim, siz çekilin, biz burada Panurge'e yardım edeceğiz. Siz de bizim neler yapabildiğimizi seyredin."

Pantagruel: "Peki, öyle olsun." dedi. "Yalnız, onlar sizden daha güçlüyseler, yardım etmem ha!"

Panurge gemiden iki kalın ip çekti, geminin güvertesindeki makaraya bağladı. İpleri, rıhtımın üzerine, biri uzun, biri daha kısa, iç içe iki halka biçiminde yere serdi. Sonra, öğretmenine dedi ki :

— "Siz gemiye girin, ben size işaret verince güvertedeki makarayı hızla çevirin, ipleri kendinize doğru çekip toplayın."

Sonra, aşçı ile uşağa döndü:

— "Çocuklar, siz burada bekleyin. Düşmanlar ne derlerse yapın, teslim oluyormuş gibi davranın. Yalnız, dikkatli olun: İplerin içine girmeyin sakın! Hep iplerin dışına çekilin."

Sonra, koşup gemiye girdi, Bir balya saman,

bir deste barut aldı, iplerin ortasına serpti, elinde bir el bombası ile, bir kenarda durdu.

Birden bütün hızlarıyla atlılar geldiler. İlk gelenler gemiye çarpacak kadar yaklaştılar. Kıyıda toprak kaygan olduğu için kendileri de, atları da düştüler. Kırkdört tanesinin düştüğünü görünce, ötekiler savaş başladı sanarak yaklaştılar.

Panurge onlara: "Baylar," dedi, "galiba canınızı acıttınız. Kusurumuza bakmayın. Çünkü kabahat bizim değil. Deniz kıyısında toprak kaygandır. Gene de biz özür dileriz."

Yanındaki iki arkadaşı da, güvertede duran öğretmen de böyle söylediler.

Panurge, bunları söylerken, uzaklaşıyordu. Bütün atlıların iplerin ortasına girdiklerini, arkadaşlarının da, atlılara yol vermek üzere, kibarca iplerin dışına çıktıklarını, gelenlerin de gemiyi, içinde kim olduğunu görmek için iyice toplandıklarını görünce birden öğretmene seslendi:

— "Çek! Çek!"

Öğretmen çabucak ipleri çekmeğe başladı. İki ip karşılıklı çekilince, atlar, atlılar sıkıştılar, üst üste bindiler, karmakarışık oldular. Adamlar ipi kesmek için hemen kılıçlarını çektiler ama, Pa-

nurge el bombasını atarak barutu ateşledi, hepsini yaktı. İnsan, hayvan hiçbiri kaçıp kurtulamadı. Yalnız bir tanesi, bir Türk atına binmişti, kaçmayı başardı ama, uşak onu görünce arkasından öyle bir koştu ki, yüz adım atmadan yakaladı, atının terkesine atlayıp, arkadan kavrayarak gemiye getirdi adamı.

Düşmanı bozguna uğratmalarına Pantagruel çok sevindi, arkadaşlarının ustalığını övdü, onlara deniz kıyısında güzel bir ziyafet çekti. Tutsakları da onlarla birlikte teklifsizce yiyor, içiyorlardı. Yalnız, zavallı adamcağız: "Acaba Pantagruel beni bir lokmada yutar mı?" diye kuşkuluydu. Pantagruel bunu yapabilirdi de, çünkü boğazı okadar genişti ki, bir eşeğin ağzında bir darı tanesi neyse Pantagruel'in ağzında adam ancak okadarcık olabilirdi.

*
**

Böylece yiyip içerlerken uşak: "Bıktım artık!" dedi. "Hiç av eti yemeyecek miyiz? Bu tuzlu et beni susatıyor. Gidip size o ateşe verdiğimiz atlardan birinden bir kızarmış but getireyim. İyice pişmiştir besbelli."

Bu işi yapmak için kalkarken, ormanın kıyısında iri bir karaca gördü. Anladığıma göre ateşi görünce ağaçlıklardan fırlamıştı bu karaca.

Uşak karacanın peşine öyle bir hızla düştü ki yaydan fırlamış bir ok sanırdınız. Koşarken havadan, elleriyle dört büyük toy kuşu, yedi de dişisinden, yirmialtı boz keklik, otuziki kızıl keklik, onaltı sülün, dokuz çulluk, ondokuz balıkçıl, otuziki yaban güvercini yakaladı; ayaklarıyla da on, oniki tavşan, onbeş yaban domuzu, üç iri tilki, daha başka hayvanlar öldürdü. En sonunda yakaladığı karacanın kafasını da saldırmasıyla kestikten sonra sesinin duyulabileceği en uzak yerden haykırdı:

— 'Panurge... Dostum, sirke! Sirke!"

İyi yürekli Pantagruel, uşağının midesi bulandı sanarak, sirke hazırlamalarını söyledi. Panurge ise, ortada yenecek güzel bir yavru tavşan olduğunu sezmişti. Pantagruel'e uzaktan uşağın boynunda bir karaca, belinde de çepçevre tavşanlar asılı bulunduğunu gösterdi.

Derken, öğretmen, dokuz sanat perisi aşkına, eski zaman usulünde ağaç dalından dokuz tane zarif şiş hazırladı. Dalları sıyırma işinde ona uşak da

yardım ediyordu. Panurge ise iki silâh destesini öyle bir yerleştirdi ki, şişler için destek oldular.

Ellerindeki tutsağı da kebapçı yaptılar, atların yandığı ateşte av etlerini kızarttılar. Bol sirkeli etleri yiyor, içiyor, eğleniyorlardı.

O zaman Pantagruel şöyle dedi:

— "Herbirinizin çenesine iki çift çıngırak asılsa, benimkine de dört büyük şehrin dört koca çanı takılsa, ağızlarımızın oynayışıyla vereceğimiz konseri bir görün!"

Panurge: "Asıl işimizi düşünsek daha iyi olur bence." dedi. 'Hangi yoldan düşmanlarımızın üstesinden geleceğiz?"

— "İyi ki söyledin." dedi Pantagruel.

Sonra, dönüp tutsağa sordu:

— "Dostum, bize doğruyu söyle; hiçbir şeyde yalan söyleme, diri diri yüzülmek istemiyorsan, çünkü küçük çocukları yiyen dev benim. Bize tam olarak ordunun düzenini, sayısını, karargâhını anlat."

Bu söze tutsak şöyle karşılık verdi:

— "Ulu efendim, şunu gerçek olarak bilin ki orduda yontma taşlarla silâhlandırılmış üçyüz dev var. Bunlar pek kocaman insanlar ama, gene de

sizin kadar değil elbette. Yalnız bir tanesi var ki... Başkomutan. Adı Gulyabani'dir. O baştan başa örslerle silâhlanmıştır. Yüz altmışüç bin piyade... Hepsi kuvvetli, cesur kişiler; onbirbin dörtyüz silâhlı; üçbin altıyüz çifte top, sayısız yardımcı... Ellibin de kadın var...

— "Kadın mı?" dedi Panurge.

— "Evet. Bu kadınlardan birçoğu Amazon denen kadın askerlerden. Liyon'dan, Paris'ten, daha başka Fransız kentlerinden Normandiyalılar, Alamanlar da var. Çeşitli diyarlardan, çeşitli dilden kadınlar."

— "İyi ama," dedi Pantagruel, "kral da aralarında mı?"

Tutsak: "Evet, efendim." dedi. "Aralarında. Biz ona Susuzlar Kralı Anarkes deriz. Çünkü bizim kadar susayan insan görülmemiştir. Kral da, çadırında, devlerinin koruması altında, boyuna içer durur."

Pantagruel: "Tamam, yeter!' dedi.

Sonra, arkadaşlarına döndü: "Çocuklar, bunun üzerine de benimle birlikte gelmeye kararlı mısınız?"

Hepsi birden: "Sizden ayrılanın Tanrı cezasını versin!" dediler. 'Biz daha şimdiden hepsini nasıl domuzlar gibi öldüreceğimizi düşünüyoruz. Şeytandan paçasını kurtarabilen olmayacak."

— "Hadi öyleyse, çocuklar, yürümeye başlayalım!"

XII

SAVAŞ HAZIRLIKLARI

PANTAGRUEL : "Buradan ayrılmadan, biraz önce gösterdiğiniz kahramanlıklar adına güzel bir anıt dikmek istiyorum." dedi.

Hemencecik, hep bir arada, sevinç içinde, türküler, marşlar söyleyerek, kocaman bir ağacı devirip direk diktiler. Bu ağacın üzerine herbiri bir şey astı: Bir eyer takımı, bir at başı zırhı, püsküller, süsler, mahmuzlar, para keseleri, yakalıklar, daha birçok şeyler. Sonunda, bir anıt, ya da zafer takı için gereken herşey getirilip asıldı bu ağaca.

Sonra Pantagruel, ölümsüz hatıra olarak, bir zafer yazıtı yazdı. O bunu hazırlarken Panurge de,

uzun bir sopaya karacanın boynuzlarını, derisini, sağ ön ayağını geçirdi, sonra üç yavru tavşanın kulaklarını, bir beyaz tavşanın gövdesini, bir ada tavşanının çenesini, iki toy kuşunun kanatlarını, dört yaban güvercininin ayaklarını, bir sirke şişesini, içine tuz konan bir boynuzu, ağaç dalından bir kebap şişini, bir yağ süzgecini, dibi delik bir kazanı, topraktan bir tuzluğu, bir şarap kupasını getirip astı bu sopanın üzerine. Sonra, Pantagruel'in yazdığı zafer türküsüne benzeterek yiyip içtikleri üzerine bir de şiir yazdı, okudu.

Pantagruel: "Hadi çocuklar," dedi, "etle, yemekle çok oyalandık burada. Sonra, çok yiyip içenlerin iyi silâh kullandıkları görülmemiştir. Sancak gölgesi gibi gölgelik, at ayağının tozu gibi duman, komşulardan çıkan ses gibi şakırtı olmaz."

Bu sözlere aşçı güldü, şöyle dedi:

— "Mutfak gölgesi gibi gölge, etli börek dumanı gibi duman, tabak-çanak şıkırtısı gibi şıkırtı olamaz."

Panurge de bu sözlere bir şakayla katıldı, sonra ayağa kalkarken bir pır etti, sıçradı, ıslık çaldı, sevinç içinde haykırdı:

— "Yaşasın Pantagruel!"

Bunu gören Pantagruel de aynı şeyleri yapmak istedi ama, Pantagruel bir pır edince dokuz fersahlık dolayda yer yerinden oynadı, hava karıştı, bulandı, elliüç bini aşkın biçimsiz cüce adam peyda oluverdi, bir okadar da eciş-bücüş cüce kadın ortaya çıktı. Bu cücelere uzak diyarlarda rastlarsınız. Bunlar hiç gelişmezler; ancak, inek kuyruğu gibi aşağıya doğru sarkarlar, ya da topaç gibi bir şey olurlar.

Panurge, bunu görünce: "Siz ne bereketlisiniz! Hadi bunları evlendirelim!" dedi.

Pantagruel de hemen Panurge'ün dediğini yaptı. Ortaya çıkan cücelere "Pigme" adını koydu; o yakınlarda bir adaya gönderdi onları yaşasınlar diye. O zamandan beri hayli çoğalmışlardır besbelli.

Bu sırada Panurge orada bulunan iki bardağı aldı, —ikisi de ayni boydaydı— aldığı kadar suyla doldurdu. Sonra bardakları birer iskemleye koydu. Birbirlerinden beş karış uzaklıktaydılar. Sonra beş karış uzunluğunda bir mızrak kını aldı, her iki bardağı örtecek biçimde yerleştirdi.

Ondan sonra kocaman bir kazık aldı, Pantagruel'le ötekilere: "Baylar," dedi, "düşmanlarımızı nasıl kolayca yeneceğimizi seyredin şimdi. Çünkü,

bu mızrak kınını, şurada, bardakların üzerinde, bardakları kırmadan bir tek damla su bile taşırmadan kırdığım gibi düşmanlarımızın kafasını da, içimizden kimse yaralanmadan, hiçbirimizin keyfi bozulmadan kıracağız. "Bu işte bir tılsım olmasın?" düşüncesi aklınıza gelmesin diye, bakın, sopayı arkadaşa veriyorum. Hadi bütün gücünle tam ortasına vur!"

Aşçı denileni yaptı. Mızrak kabı, bardaklardan tek bir damla dökülmeden, tam ortasından ikiye bölündü.

Panurge: "Ben daha başka ustalıklar da bilirim; yeter ki kendimize güvenerek gidelim." dedi.

⁂

Bu görüşmelerden sonra Pantagruel tutsağı çağırdı:

— "Hadi sen ordugâhına, kralın yanına dön, ona gördüklerinden haber götür. Şunu da söyle: Yarın, öğle sularında, beni ağırlamak için hazırlansın. Çünkü savaş gemilerim gelir gelmez, yani en geç yarın sabah, herbiri şu gördüğün benden daha kocaman, yedibin devle, 1.800.000 savaşçı ile

geleceğim, anayurdumu durup dururken ele geçirmeye kalkışmak nasılmış öğreteceğim ona!"

Pantagruel böylece, denizde ordusu varmış gibi gösteriyordu kendisini.

Tutsak: "Ben sizin köleniz olmak istiyorum." dedi. "Bizimkilerin arasına dönmektense, sizinle birlikte onlara karşı savaşırım daha mutlu olurum."

Pantagruel buna razı olmadı, hemen çekilip gitmesini buyurdu. Sonra, kralına götürmesi için sütleğenle hindistancevizi tohumlarının asitli su içinde şekerle eritilmesinden elde edilen macunla dolu bir kutu verdi.

— "Bu kutuyu kralına götür." dedi. "Bu macundan bir lokmayı hiçbir şey içmeden yiyebilirse, hiç korkmasın, bana karşı koyabilecek demektir."

Tutsak ellerini kavuşturarak: "Yalvarırım size!" dedi. "Savaş sırasında bana acıyın. Vurmayın, n'olur!"

Buna karşılık Pantagruel şöyle dedi:

— "Gidip herşeyi kralına anlattıktan sonra umudunu Tanrı'ya bağla. O seni hiç yalnız bırakmayacaktır. Çünkü ben, görebildiğin gibi, güçlü de olsam, çok değerli savaşçılarım, araçlarım da olsa,

ne gücüme güvenirim, ne de silâhlarıma. Bütün güvenim beni koruyan Tanrı'madır. O Tanrı ki, bütün umutlarını, düşüncelerini kendisine bağlayanları hiçbir zaman yalnız bırakmaz."

Bundan sonra, tutsak: "Beni serbest bırakmaya karşılık ne isteyeceksiniz?" diye sordu.

Pantagruel: "Niyetimiz ne çalıp çırpmaktır, ne de haraç kesmek." dedi. "İnsanları zenginleştirmek, tam bir özgürlük içinde yeniden düzene sokmak istiyoruz biz. Hadi bakalım, git. Tanrı'nın barışı seninle olsun. Sakın kötü kişilere uyma, felâket senden uzak olsun."

Tutsak gidince, Pantagruel adamlarına döndü:

— "Çocuklar," dedi, "ben bu adamla denizde ordumuz varmış da yarın öğlene doğru baskın yapacakmışız gibi konuştum. Öyle ki bu akşam, çok insan geleceğinden korkarak, hazırlık yapmak, savunma tedbirleri almakla uğraşsınlar. Benim niyetim ise tam ilk uyku saatlerinde saldırıya geçmek."

Şimdi Pantagruel'i, arkadaşlarıyla birlikte burada bırakalım da Susuzlar Kralı ile ordusundan söz açalım.

XIII

BARUTLAR ATEŞ ALINCA

TUTSAK, ordugâha gelince, doğruca krala gitti.

— "Pantagruel adında kocaman bir dev geldi" diye anlattı. "Altıyüz ellidokuz atlıyı ne türlü şaşkına çevirerek ateşte kızarttı bir görseydiniz! Size haber getirmem için bir tek beni sağ bıraktı. Ayrıca yarın öğle sularında kendine bir ziyafet hazırlamanızı söyledi. Çünkü o saatte gelip buraları da alacakmış."

Sonra içinde tatlıların bulunduğu kutuyu krala verdi.

Kral, macundan bir kaşık alır almaz, küçük-

dilinin yanmasıyla birlikte boğazı öyle bir tutuştu ki, dilinin derisi soyuldu. İyi etmek için ne yaptılarsa olmadı. Yalnız, durmadan su içinde rahatlıyor, bardağı ağzından çeker çekmez dili yanıyordu. Bu yüzden içecekleri ağzına bir huni ile akıtmaktan başka bir şey yapamıyorlardı.

Bu hali görünce komutanlar, paşalar, kralın koruyucuları, "Macun gerçekten bukadar susatıcı mı?" diye şaşarak bunu anlamak için birer birer baktılar. Onlar da krallarının acıklı haline düştüler. Hepsi birden öylesine içtiler ki karargâhta, tutsağın dönüşünü, ertesi gün savaş olacağını duymayan kalmadı.

— "Kralla komutanlar savaşa içki içerek hazırlanıyorlar." diyorlardı.

Bu yüzden orduda kim varsa hepsi de yiyip içmeye koyuldu. Sonunda okadar çok içtiler ki, karargâh içinde, darmadağınık bir durumda, herbiri bir yanda, domuzlar gibi sızıp kaldılar.

⁂

Şimdi biz gene Pantagruel'e dönelim, bu işte ne türlü davrandığını anlatalım.

Yola çıkarlarken, Pantagruel geminin direğini bir hancı sopası gibi eline aldı. Direğin çanaklığının içine ikiyüz otuzyedi fıçı en iyi cins şarap koydu, kemerine de içi ağzına kadar tuz dolu bir sandalı bağladı. Böylece, pek rahatlıkla, arkadaşlarıyla birlikte, yola koyuldu.

En sonunda, düşman karargâhının yanına varmışlardı.

Panurge: "Efendim," dedi, "lütfen şu güzel şarabı çanaklıktan çıkarın da şuracıkta içiverelim."

Pantagruel buna sevinçle razı oldu. Öylesine içtiler ki 237 fıçı şaraptan bir damla kalmadı. Yalnız, Panurge deriden yapılmış bir matarayı kendisi için doldurup sakladı. İyice yiyip içtikten sonra Pantagruel'e birtakım ilâçlar verdi, yediklerini sindirsin diye.

Ondan sonra Pantagruel aşçısına: "Şimdi sen kente gideceksin." dedi. "Bir fare gibi surlara tırmanacaksın, onlara hemen çıkıp düşmana var güçleriyle saldırmalarını söyleyeceksin. Bunu söyledikten sonra eline bir yanar çıra alıp surdan aşağı in, karargâhta nekadar çadır, baraka varsa hepsini ateşe ver. Sonra o koca sesinle, avazın çıktığı kadar haykır, oradan uzaklaş."

Aşçı: "Peki." dedi. "Yalnız, çepeçevre bütün topları ateşe versem iyi olmaz mı acaba?"

— "Hayır, hayır!" dedi Pantagruel. "Barutlarını ateşle, yeter."

Aşçı hemen gitti, Pantagruel'in dediği gibi yaptı. Çadırlarını, barakaları ateşe verirken, uyanan savaşçıların üzerinden hafifçecik geçiverdi; öyle derin uyuyor, okadar horluyorlardı ki hiçbir şey duymadılar. Aşçı, topların bulunduğu yere geldi, barutları ateşledi. Barutlar öyle çabuk ateş aldılar ki zavallı adam kavruluyordu. O çok üstün çevikliği olmasaydı et kızartmasına dönecekti. Öyle bir hızla uzaklaştı ki yayından fırlayan bir ok onun kadar çabuk uçamazdı.

Siperlerin dışına çıkınca da öyle korkunç bir haykırış kopardı ki bütün şeytanlar zincirlerinden kurtulmuşlardı sanki. Bu sese bütün düşmanlar uyandılar ama, nasıl, biliyor musunuz? Sabah çanının ilk vuruşundaki gibi sersem sepelek.

Bu arada, Pantagruel de, kayığındaki tuzu serpmeye başlamıştı. Askerler ağızları açık uyuduklarından, onların ağızlarını gırtlaklarına kadar tuzla dolduruyordu. Öyle ki, zavallıcıklar til-

kiler gibi öksürüyor, "Ah, yaktın bizi!" diye haykırıyorlardı.

Düşmanlar, uyandıktan sonra, karargâhta çıkan yangını görünce ne diyeceklerini, ne düşüneceklerini bilemediler.

Kimisi, "Dünyanın sonu geldi! Mahşer Günü bu! ateş herşeyi mahvedecek!" diyordu.
Kimi de tanrıların gazaba geldiklerini, kendilerini öldüreceklerini sanıyorlardı.

Ah! şimdi Pantagruel'in üçyüz devle nasıl başa çıktığını kim anabilecek! Ey benim ilham perim, bana ilham ver, aklıma fikrime güç ver... Yapılan korkunç savaşı anlatabilmek öyle güç ki!

XIV

GULYABANİ'NİN DEVLERİ

DEVLER, karargâhlarının baştan başa ateş de kaldığını görünce, kralı omuzlarına alıp, düşe-kalka kaleden dışarı çıktılar.

Panurge, bu hali görünce, Pantagruel'e : Şu devlere bakın hele!" dedi. "Hadi, elinizdeki gemi direğini kılıç gibi sallayarak üzerlerine atılın şunların, gösterin kendinizi. Biz de, üstümüze düşeni yaparız. Örneğin ben, çoğunu öldürebilirim. Ne olacak yani, Hazret-i Davud koskoca Calût'u kolayca öldürmedi mi. Sonra sizin şu koca uşak dört öküz gücündedir, o da kendini esirgemez. Hadi! Bir sağdan, bir soldan savurun şu gemi direğini!"

Pantagruel: "Cesaretime diyecek yoktur ama, Herkül bile iki kişiye birden karşı çıkmaya kalkışmamıştır." dedi.

— "Bu düpedüz benimle alay etmektir. Kendinizi Herkül'le bir mi tutuyorsunuz? Ne kafaca, ne de kuvvetçe sizin tırnağınız bile olamaz Herkül. İnsan kendi değerini kendi biçmelidir."

Böyle konuşurlarken Gulyabani bütün devleriyle birlikte çıkagelmez mi! Pantagruel'i tek başına görünce cesaret buldu, adamcağızı öldürmek umuduyla kendine güvenip yanındaki dev arkadaşlarına doğru seslendi :

— "Düz ova serserileri! Alimallah, içinizden bir teki şu adamla savaşmaya kalkışırsa topunuzu birden gebertirim. Bırakın beni tek başıma dövüşeyim. Siz de bizi seyreder, eğlenceli vakit geçirirsiniz."

Bunun üzerine bütün devler, krallarını da alıp, içki şişelerinin bulunduğu yana çekildiler. Panurge ile arkadaşları da onların yanına gittiler. Panurge, ağzını çarpıtıp, parmaklarını kasarak hasta taklidi yapıyordu. Kısık bir sesle dedi ki:

— "Ben vaz geçtim, arkadaşlar, bundan son-

ra savaş-mavaş yok. Efendilerimiz birbirlerini döve-dursunlar, biz de sizinle birlikte yiyip içelim!"

Kralla devleri buna razı oldular. Panurge ile arkadaşlarını sofralarına aldılar. Bu arada Panurge onlara hikâyeler, fıkralar, masallar anlattı.

Gulyabani Pantagruel'in karşısına, dokuzbin yediyüzelli yüz ton ağırlığında, sırf çelikten yapılmış bir topuzla çıktı.

Topuzun ucunda elmastan onüç tane çıkıntı vardı. Bunların en ufağı en büyük kilisenin en kocaman çanı kadardı. Her dokunduğu şey mutlaka kırılırdı.

Gulyabani böylece, kendinden emin, böbürlenerekten yaklaşırken, Pantagruel gözlerini gökyüzüne kaldırdı, bütün kalbiyle Tanrı'ya sığındı, şöyle bir dilekte bulundu:

— "Ulu Tanrım! Sen ki her zaman benim koruyucum, yardımcım oldun, şu sırada içinde bulunduğum tehlikeyi görüyorsun. Beni buralara getiren senin bana verdiğin duygu insanlık içgüdüsüdür: kendini, çoluğunu-çocuğunu, yurdunu, soyunu gözetmek, korumak çabası. Burada senin kendi davan görülmektedir. Senin savunmanın değeri ölçülemez. Binlerce yüzmilyon tümen mele-

ğinden en değersizi bile bütün canlarını yok edip göğü, yeri keyfince döndürebilir. Bunun nice örnekleri vardır. Şu sırada bana yardımda bulunursan —çünkü bütün umudum, bütün inancım sendedir— sana söz veriyorum, Ütopya'da olduğu gibi yönetimim altında bulunan, bulunacak olan bütün ülkelerde yalnız senin kutsal kitabını okutacağım."

İşte o sırada gökyüzünden bir ses geldi :

— "Böyle davran, zafer senindir!"

Pantagruel, Gulyabani'nin ağzı açık olarak yaklaştığını görünce, ona doğru cesaretle yürüdü, korkutmak için avazı çıktığı kadar "Geber, aşağılık yaratık geber!" diye haykırdı.

Sonra belinde taşıdığı sandaldan yükseksen ölçek tuz attı Gulyabani'ye, ağzını, burnunu, gırtlağını, gözünü hep tuzla doldurdu.

Buna çok kızan Gulyabani elindeki topuzla öyle bir vurdu ki, kafasını kırmak istiyordu Pantagruel'in. Pantagruel atik davrandı, gözünü, ayağını iyi kullandı, sol ayağıyla bir adım geri bastı. Gene de belindeki sandalın topuzu yemesine engel olamadı. Sandal dörtbin parçaya bölündü, geri kalan tuzlar yerlere döküldü.

Bunu görünce, Pantagruel kollarını kaldırarak, elindeki gemi direğini Gulyabani'nin göğsüne batırdı, çekip boynuna sapladı. Sonra, sağ ayağıyla bir adım atarak gemi direğinin ucunu Gulyabani'nin karnına batırdı. Bu sırada, direğin çanaklığı kırıldı, dibinde kalmış üç, dört fıçı şarap yerlere döküldü.

Gulyabani "Kanlarım akıyor!" diye telâşa düştü, topuzunu kaldırıp bütün hızıyla Pantagruel'in üstüne öyle bir saldırdı ki Tanrı Pantagruel'in yardımına gelmeseydi tepesinden aşağıya ikiye bölünebilirdi. Pantagruel'in birden yana çekilmesiyle, topuz sağa kaydı, bir koca kayayı yarıp dokuzbin barut fıçısından daha kocaman bir alev çıkararak, yetmişüç karış yerin dibine saplandı.

Pantagruel, Gulyabani'nin saplanan topuzunu söküp çıkarmakla vakit geçirdiğini görünce, üstüne yürüdü, bir vuruşta kafasını ezmek istedi. Gelgelelim aksilik bu ya, elindeki gemi direği Gulyabani'nin topuzunun kılıfına değmez mi! Bu yüzden, elindeki direk tuttuğu yerden kırılıverdi. Bunu görünce, Pantagruel çok şaşırdı, şöyle dedi:

— "Ah, Panurge, nerelerdesin?"

Panurge, bunu duyunca, kralla devlere: "Ey-

vah!" dedi. Birbirlerinin canını acıtacaklar! Kim ayıracak bunları?"

Devler hiç oralı olmadılar. Sanki düğündeymişler gibi keyiflerine bakıyorlardı.

O zaman uşak efendisinin imdadına koşmak için davrandı.

Devlerden biri: "Canına okurum senin! Otur oturduğun yerde!" diye haykırdı.

Pantagruel sopasız kaldığından, direğin elinde kalan ucuyla devin kafasına, gözüne vurmaya başladı ama, bir demirci örsüne fiskeyle vurulduğunda nekadar acı verirse bu vuruşların etkisi de ancak okadardı.

Bu arada Gulyabani topuzunu yerden çıkarmış, Pantagruel'e doğru haykırıyordu:

— "Köftelik kıyma yapacağım şimdi seni! Bundan sonra zavallıları susuzluktan çatlatamayacaksın!"

Dev üstüne yürüyünce Pantagruel onun karnına öyle bir tekme attı ki Gulyabani, bacakları havada, sır-üstü yere yuvarlandı. Pantagruel, devi bacaklarından tuttuğu gibi, sürüklemeye başladı.

Gulyabani, ağzından, burnundan kanlar gelirken haykırıyordu:

— "İmdat, imdat!.."

Bu sesi duyunca, devler yardıma koşmak için ayağa kalktılar.

Panurge: "Baylar", dedi, "beni dinlerseniz gitmeyin. Çünkü bizim efendi biraz kaçıktır, sağa, sola çarpar, nereye geleceğine hiç bakmaz, elinden bir kazâ çıkabilir."

Devler Pantagruel'in elinde sopa olmadığını görünce, bu söze aldırmadılar, hep birden Gulyabani'nin yardımına koştular.

Devler yaklaşınca, Pantagruel Gulyabani'yi bacaklarından tuttuğu gibi havada savurmaya başladı. Vücudu örslerle kaplı bulunduğundan, ellerinde yontma taşlarla gelen devler çarpar çarpmaz hepsini öldürüp yere seriyordu. Yere düşenleri de arkadaşları hep birlikte boğazlıyorlardı.

Artık siz hesaplayın, bir teki bile kalmadı devlerin. Manzara şöyleydi: Pantagruel bir orakçıydı, elindeki orakla (ki bu orak Gulyabaniydi) bir çimenlikte ot biçiyordu (otlar da devlerdi). Bu arada, Gulyabani'nin de başı koptu! Yalnız, ne yazık ki, Pantagruel'in öğretmeninin de başı kopmuş gövdesi yere yığılmış, kımıldamadan kalmıştı. Ölmüştü besbelli.

Sonuç olarak, hepsinin ölmüş olduğunu görünce, Pantagruel, Gulyabani'nin vücudunu, olanca hızıyla, kente doğru fırlattı. O da, gitti, gitti kentin en büyük meydanının ortasına bir kurbağa gibi karın üstü düştü. Düşerken, o hızla, bir yanık kedi, bir de ıslak kedi, küçük bir ördek, uçamayan bir kuş ezildi altında.

XV

ÖBÜR DÜNYADAN HABER

DEV ölçüsündeki bu bozguna uğratma tamamlanınca, Pantagruel sofranın bulunduğu yere geldi, arkadaşlarını çağırdı. Hepsi sağ-salim geldiler. Yalnız aşçının yüzü biraz tırmalanmıştı. Boğazladığı bir devin işiydi bu. Öğretmen ise ne yazık ki artık yoktu.

Pantagruel buna öyle üzüldü ki, kendini öldürmeye kalkıştı.

Panurge dedi ki: "Hele biraz durun, efendim." dedi. Ölüler arasında arayalım onu, durum nedir anlayalım."

Böylece araştırırlarken adamcağız, kaskatı

uzanmış, kanlar içindeki kesik başı kucağında, kımıldamadan yatar buldular. O zaman, uşak haykırdı :

— "Ah hayin ölüm! İnsanların en mükemmelini elimizden aldın!"

Bunun üzerine Pantagruel, dünyada eşine rastlanmamış bir yas içinde, ayağa kalktı.

— "Ey, Panurge!" dedi. Bardaklar üzerinde koca bir sopayı kırarak gösterdiğin kehanet meğer bir aldatmacaymış!"

Panurge, öğretmenin üzerine kapanıp inceledi:

— "Çocuklar, üzülmeyin, ağlamayın!" dedi. "Sıcacık daha. Öyle bir iyi edeceğim ki onu, ömründe görmediği kadar sağlıklı olacak."

Böyle söylerken başı aldı, rüzgârdan üşümesin diye, karnının üstüne koydu. Aşçı ile uşak da yardım ettiler, o kaskatı vücudu yemek yedikleri yere taşıdılar.

Panurge umut veriyordu :

— "Ben de bu zavallıyı iyi edemezsem Panurge demeyin bana! Hadi ağlamayı bırakın da bana yardım edin."

Önce boynu, sonra kafayı en iyi cins beyaz

şarapla yıkadıktan sonra, hep üzerinde bulundurduğu bir tozdan serpti. İyice ovuşturduktan sonra başla boynu, tam karşı karşıya getirdi damarı damara, siniri sinire, omurgayı, omuriliği yerli yerine koydu. Sonra boynu üzerine biraz da zamk sürdü.

Öğretmen birden soluk almaya başladı.. Sonra gözlerin açtı; sonra esnedi, sonra aksırdı.

Panurge : "Artık hiç kuşkusuz iyi olmuştur." dedi.

Hastaya büyük bir çanakla süt, bir de şekerli çörek verdi. Böylece, yaşlı adam iyi oldu. Yalnız, üç hafta sesi kısıldı. Bir de kuru öksürüğü vardı ki birtürlü geçmiyordu; ancak, su, süt, ayran içtiği zaman iyileşiyordu. Başından geçenleri de heyecanla anlatıyordu:

— "Öbür dünyaya gittim, geldim. Orada şeytanları gördüm. Başşeytan İblis'le arkadaş olduk. Cehennem'de Arafat'ta bana ikramda bulundu. Şeytanlar herşeyden önce, çok iyi arkadaş. Tam Lânetlenmişler Geçidi'ne girdiğim sırada Panurge'ün beni yolumdan çevirip hayata döndürmesine bayağı kızdım! Çünkü, onlara bakmaktan garip bir zevk alıyordum."

— "Nasıl?" dedi Pantagruel.

— "Lânetlenmişlere sizin düşündüğünüz kadar kötü muamele yapmıyorlardı; yalnız durumları garip bir şekilde değişmişti. Çünkü İskender'i eski poturları yamarken gördüm, böylece geçinip gidiyordu, zavallı. Pers kralı Serhas hardal satıyordu. Romulus da tuz. Grek komutanı Temistoklec camcıydı, ünlü devlet adamı Demosten bağcı olmuştu. Eski Roma'nın ileri gelenlerinden Çiçeron ateş yakıyordu. Kartacalı büyük komutan Hanibal yumurtacı olmuştu. Truva Kralı Priam eski bayraklar satıyordu. Yuvarlak Masa Şövalyeleri pek yoksul düşmüşlerdi. Ahretteki ırmaklarda şeytanları gezdiriyorlardı, tıpkı Venedik gondolcuları gibi. Bizans İmparatoru Jüstinianus oyuncakçı olmuştu. Güzel Helene'nin sevgilisi Paris ise paçavralar içindeydi. Katı yürekli Roma İmparatoru Neron çalgıcıydı; efendisi en güzel şeyleri yerken Neron'a kuru ekmekle sirkeleşmiş şarap veriyor, çeşitli eziyetler ediyordu. Gene Eski Roma İmparatorlarından Julius Caesar gemi kalafatçısı olmuştu. Augustos kâğıtçılık yapıyordu. Mısır İmparatoriçesi Kleopatra soğan satıyordu. Güzel Helene oda hizmetçilerine arkadaş buluyor, Semarimasi birtakım in-

sanların bitlerini ayıklıyordu. Lucrefia Bergia hastabakıcısı olmuştu. Kısacası, bu dünyanın ulu kişileri orada yoksul, perişandılar: hayatlarını işte böyle kazanıyorlardı. Buna karşılık, bu dünyada yoksul kalmış kişiler, bilim adamları, düşünürler, öbür dünyanın ulu kişileri olmuşlardı.

"Bu arada Sinop'lu ünlü düşünür Diogenes'i de gördüm. Mor dalgırlı geniş bir giysi içinde, elinde bir asâ, salına salına dolaşıyordu. Poturlarını iyi yamamadığı zaman Büyük İskender'i hırsından çatlatıyordu. İstekleri yenme, acılara katlanma esasına dayanan felsefenin kurucusu Epiktetos'u de gördüm. Fransız modasına uygun, pey şık giyinmişti. Çevresinde zarif beylerle, hanımlarla, şakalaşarak, dans ederek eğleniyordu; yanında da yığınla altın para vardı. İçinde oturduğu çardağın üstünde şu satırlar yazılıydı:

Türkü söyle, oyna sen.
Zevk al aldan, pembeden.
Başka derdin olmasın.
Som altın devşirmeden.

"Beni görünce, pek nazik bir şekilde, sofrasına buyur etti. Ben de sevinçle koştum. Karşılıklı

kadeh tokuşturduk. Bu arada Pers İmparatorluğu'nun kurucusu Keykâvus, akşam yemeği olarak soğan almak için birkaç kuruş istedi ondan. Epiktetas: "Sana hiç, hiçbir şey, bir kuruş bile vermem, serseri! Hadi al bir metelik de iyi insan olmaya çalış!" dedi.

"Keykâvus böyle bir nimeti bulduğu için sevinmişti. Öteki krallar, yani orada bulunmayan Dâra, İskender falan, gece olunca gelip paraları aşırıyorlardı.

"Cehennem yargıçlarından Badamantes'in hazinedarı Patelen'i gördüm, çörek satan Papa II. Julius ile pazarlık ediyordu.

— "Düzinesi kaça?" dedi.

— "Üç frank" dedi Papa.

— "Üç frank değil ama, üç sopa eder! Ver şunu hadi! Ver hepsini! Sen git başka kurabiye al."

"Zavallı Papa ağlaya ağlaya gitti. Ustasının karşısına gelince, kurabiyelerinin hepsini zorla aldıklarını söyledi. O zaman kurabiyeci ustası onu öyle bir dövdü ki derisi gayda yapmaya bile yaramazdı artık.

"Ünlü ozan, François Villon'u da gördüm. Pers Kralı Serhas'a: "Hardal kaça?" diye sordu.

— "Bir kuruş" dedi Serhas.

François Villon buna çok kızdı.

— "Sen burada karaborsacılık yapıyorsun ha! Hardalın bir metelik etmez!" dedi.

Öğretmen daha başka şeyler de anlatacaktı, Pantagruel : "Bu güzel hikâyeleri başka sefere sakla da bize tefecilere nasıl davranılıyor onu anlat yalnız." dedi.

— "Hepsini sokaklardan akan pis dereler içinde paslanmış iğneler eski çiviler ararken gördüm, tıpkı bu dünyadaki aşağılık insanların yaptığı gibi. Bu iğnelerin, çivilerin yüz kilosu ancak bir parça ekmek değerindeydi, daha az da olabiliyordu. Böylece bu zavallıların üç hafta bir kırıntı bile yiyemedikleri oluyor, gelecek panayırın kurulmasını beklerken gece-gündüz çalışıyorlar. Yıl sonunda ellerine birkaç kuruş geçebilsin diye öyle çalışıyor, öyle didiniyorlar ki!"

— "Şimdi", dedi Pantagruel, "biraz yiyip içelim, çünkü ben gene çok acıktım!"

Karargâhtaki yiyeceklerle kendilerine güzel bir

ziyafet çektiler. Yalnız, zavallı Devler Kralı sevinemiyordu. Bunun üzerine Panürge dedi ki :

— "Buradaki kral efendiyi hangi zenaate yerleştirsek acaba? Öbür dünyaya gidince güçlük çekmese bari."

— "Sahi" dedi Pantagruel. "İyi ki aklına geldi. Nasıl istersen öyle olsun, sana veriyorum kral efendiyi."

"Sağolun!" dedi Panurge, "Hediyemi, hele sizden geldiği için, seve seve kabul ediyorum."

XXV

KRAL NE İŞ GÖREBİLİR?

BU büyük zaferden sonra Pantagruel, bütün düşmanların bozguna uğratıldıklarını haber vermesi için uşağını babasının başkentine gönderdi. Haber duyulur duyulmaz bütün kent halkı geldi, Pantagruel'i alıp kendi ülkelerine götürdüler. Başkent baştan başa meşalelerle aydınlatıldı; sokaklara, üzeri en güzel yiyeceklerle donanmış sofralar kuruldu. Barış, bolluk devri yeniden gelmişti.

Yalnız, Millet Meclisi toplandığı zaman Pantagruel: "Baylar", dedi, "demir sıcakken dövüldüğü gibi, bizim de, burada yiyip içmeye pek dalmadan gidip bütün düşman ülkesini bir baskınla

almamız gerekir. Benimle birlikte gelmek isteyenler yemeklerini yedikten sonra, yarın için hazırlansınlar. Çünkü yarın yola çıkacağım. Zafer kazanmam için çok insana ihtiyacım olduğundan değil, nasıl olsa alırım ben o toprakları; yalnız, bu kentte okadar çok insan var ki, sokaklarda dönecek yer kalmamış. İşte bu yüzden, benimle birlikte gelecek olanları yeni bir ülkeye götüreceğim. Orası güzel bir yer; havası sağlam, toprakları verimli. İçinizde oraları daha önce görenlerin de bildiği gibi, dünya'nın en hoş ülkesi."

Bu toplantı, görüşmeler bütün kente yayıldı. Ertesi sabah sarayın önündeki meydanda, tam bin sekizyüzelli kişi toplandı. Böylece düşman ülkesine doğru yürümeye başladılar. Okadar düzgün bir yürüyüştü ki bu, Mısır'dan kalkıp Kızıldeniz'i geçmek üzere yola çıkanlara benziyorlardı.

Yalnız, bu girişimi izlemeden önce size Panurge'ün özel tutsağı olan krala karşı nasıl davrandığını anlatayım. Öğretmen bu dünyanın kralların a öbür dünyada nasıl davranıldığını, onların hayatlarını nasıl bayağı, pis işler görerek kazandıklarını anlatmıştı ya, Panurge bunları hatırlamıştı.

Gene de, kral denilen adamına, bir gün güzel bir keten cepken giydirdi. Kenarları Arnavutlar'ın yakalığı gibi dilim dilimdi.

Denizcilerinki gibi bir de güzel poturu vardı ama, ayakkabısı yoktu. Üzerine horoz tüyü dikilmiş mavi bir takkesi bir de mavili yeşilli kuşağı vardı.

Panurge kralı bu haliyle alıp Pantagruel'e götürdü.

— "Bu küçük köylüyü tanıyor musunuz?" diye sordu.

— Elbette ki tanımıyorum." dedi Pantagruel.

— "İşte Bay Kral Çiftekavrulmuş. İyiliksever bir adam yapmak istiyorum onu. Bu dünyanın kralları birer öküzden farksız; zavallı uyruklarına kötülük etmekten, kendi zevkleri için savaş açıp herkesi tedirgin etmekten başka birşey bilmezler, beş para etmezler. Ben bu kralı bir işe koymak istiyorum. Salça satıcısı yapacağım onu. Hayda, bağırmaya başla bakalım! Şöyle: salça satıyorum. Taze salça! Alan var mı?

Kral böyle bağırdı.

— "Çok pesten alıyorsun!" dedi Panürge, kulağını çekerek. "Haydi bakalım, daha yüksek ses-

le!. Hah işte böyle. Sesin fena değil. Artık kral olmadığına seviniyorsun, değil mi?"

Pantagruel zevkten bayılıyordu. Bu ufacık-tefecik adam pek de sevimliydi... Böylece, kral çok iyi bir sokak satıcısı oldu.

İki gün sonra Panurge kralı yaşlı bir kadınla evlendirdi. Hem de düğünlerini kendisi yaptı, güzel bir sofra kurdurdu: Fırınlanmış kuzu başları, hardallı domuz kızartmaları, sarmısaklı kebaplar... Bu yiyeceklerden beş öküz yükü kadarını Pantagruel'e gönderdi, o da, öyle beyendi ki hepsini birden yedi bitirdi. İçmek için armut şırası, üvez şarabı vardı, dans etmek için de bir kör kemençe çalıyordu.

Yemekten sonra Panurge, gelinle güveyi saraya, Pantagruel'e götürdü. Pantagruel onlara aşağı sokakta bir ev, bir de salça ezmek için tekne verdi. Böylece yuvalarını kurdular. Eski kral Ütopya'da bugüne kadar gelmiş geçmiş salça satıcılarını en sevileni oldu. Yalnız, bana dediler ki karısı her gün, halı pataklar gibi, dövüyormuş adamcağızı. Zavallı eski kral da, pek aptal olduğu için, kendini koruyamıyormuş.

XVI

BOĞAZİÇİ'NDE BİR GEZİ

PANTAGRUEL, bütün peşindekilerle birlikte, düşman topraklarına girince herkes sevindi. Kötü kraldan kurtulmuşlardı çünkü. Her gittiği kentin anahtarını getirip seve seve Pantagruel'e verdiler. Yalnız, bir kentin ahalisi karşı gelmek istedi. Pantagruel'in gönderdiği habercilere, teslim olmak için daha iyi şartlar istediklerini bildirdiler.

Pantagruel: "Bir elimizde testi, bir elimizde kadeh geliyoruz, daha ne istiyorlar! Hadi şunlara hadlerini bildirelim!" dedi.

Bütün savaşçılar saldırı durumuna geçti. Gel-

gelelim, yolda giderlerken, geniş bir kır ortasında, şiddetli bir yağmura tutuldular. Hepsi birbirine sokulup kıpırdaşmaya başladılar. Bunu görünce, Pantagruel komutanları aracılığıyla askerlerine, korkacak bir şey olmadığını, bulutların üstünü gördüğünü, bunun geçici bir yağmur olduğunu, gene de her ihtimale karşı kendilerini koruyacağını, sıkı nizamda yürümelerini söyledi. O zaman askerler sıkı nizama geçtiler. Pantagruel dilini çıkardı, hem de, tamamını değil sadece yarısını. Askerlerini, tıpkı bir tavuğun piliçlerini örttüğü gibi, diliyle örttü.

Bu arada, size bu hiç yalansız masalları düzen ben, bir dulavratotunun koca bir köprü kemeri büyüklüğündeki yaprağı altına sığınmıştım. Askerlerin böyle iyice örtülmüş olduklarını görünce, ben de onların yanına gitmek istedim. Yalnız pek uzak olduklarından, gidemedim, iyisi mi, dilin üstüne çıktım, iki fersah kadar yürüdükten sonra ağzın içine girdim.

Ama, ulu tanrılar, tanrıçalar!.. Orada neler göreyim? Yalan söylüyorsam yıldırım çarpsın! Sofya'dan İstanbul'a kadar yürür gibi yürüdüm orada. Koca dağlar gibi kayalıklar gördüm; sanırım, dişti

onlar. Geniş otlaklar, koca dağlar gibi kayalıklar, kentler gördüm.

İlk karşılaştığım, lahana diken bir adam oldu. Buna çok şaştım, kendine sordum:

— "Dostum, sen n'apıyorsun bur'da?"

— "Lahana dikiyorum." dedi.

— "Nereye, nasıl?" dedim.

— "İşte buraya, böyle" dedi.

"Herkes zengin olmaz ya, ben de hayatımı böyle kazanıyorum. Lahanalarımı şurada, arkadaki kentte pazara götürüp satıyorum.

— "Olur şey değil, Burada yeni bir dünya mı var?"

— "Elbette." dedi adam. "Yalnız pek de yeni sayılmaz. Diyorlar ki buranın dışında yeni bir dünya varmış. Güneşi, ayı varmış o dünyanın; çok zevkli işleri varmış o dünyanın. Yalnız bu dünya ondan daha eskidir."

— "Ya öyle mi?" dedim. "Peki ama, şu senin lahanaları satmaya götürdüğün kentin adı ne?

— "Boğaziçi. Senin anlayacağın, Pantaguel'in boğazının içi."

Yolda giderken güvercin avlayan birine rastlamayayım mı? Sordum ona :

— "Arkadaş, bu güvercinler nerden gelirler?"

— "Efendim", dedi adam, "dünyadan geliyorlar."

O zaman şöyle düşündüm: Pantagruel esnerken, güvercinler, onun boğazını güvercinlik sanıp bütün hızlarıyla uçarak içeri giriyorlardı besbelli."

Sonra kente girdim. Çok beyendim. Havası da pek güzeldi. Yalnız, içeri girerken kapıcılar benden sağlık raporu istediler, buna pek şaştım, kendilerine sordum :

— "Baylar, yoksa burada veba salgını mı var?"

— "Ah efendim!" dedi adamlar. "Yanımızdaki kentlerde bu hastalıktan okadar çok ölen var ki, ölü toplayan yarasalar sokaklarda dolaşıyor."

— "Neresi orası?"

— "Boğazkent'le Gırtlakkent." dediler. Bunlar zengin, gelişmiş bir ticaret hayatı olan iki büyük kenttir. Vebanın nedeni de son zamanlarda birtakım çukurlardan sızan pis kokulu, zehirli gazlardı. Bu yüzden, ikiyüz altmış bin onaltı kişiden fazla insan ölmüştü sekiz gün içinde."

O zaman düşündüm, hesapladım; bunun, daha önce sözünü ettiğim sarmısaklı kebapları yedikten

sonra Pantagruel'in midesinden gelen gazlar olduğunu anladım.

Oradan kalktım, birtakım kayalıklar arasında yürümeye başladım. Bunlar Pantagruel'in dişleriydi. Birinin üstüne çıktım, orada dünyanın en güzel ülkeleriyle karşılaştım; geniş oyun alanları, güzel geçitler, bakımlı bağlar, bahçeler, zevkle hazırlanmış çayırlar arasında, İtalyan biçimi kır evleri...

Orada tam dört ay kaldım. O zamana kadar böylesine iyi vakit geçirmemiştim. Sonra, dudaklara doğru gelmek üzere, azı dişlerinin arkasından indim. Yalnız arkadan dolanırken, haydutlar yolumu kestiler. Kulak dolaylarındaki büyük bir ormana gönderdiler beni. Daha sonra bir yamaçta kurulmuş küçük bir kente rastladım. Adı aklımda kalmadı. Orada çok iyi karşıladılar beni; hiçbir yerde görmediğim bir ikramda bulundular. Para bile kazandım. Nasıl, biliyor musunuz? Uyuyarak. Çünkü burada insanları uyumak için kiralıyor, beş altı lira gündelik veriyorlardı. Hele çok yüksek sesle horlayanlar yedi-buçuk lira kazanıyorlardı.

Kentin milletvekillerine haydutların beni nasıl yolumdan alıkoyduklarını anlattım. Bana de-

diler ki, o bölgenin insanları çok kötü koşullar altında yaşarlarmış, doğuştan haydut olurlarmış. Bizim dağlarımızın berisinde, ardında, ötesinde bölgeler bulunduğu gibi dişlerin de berisi, ardı, ötesi oluyormuş. Yalnız, beri taraflar çok daha iyi, hem de havadar oluyor.

Bu sırada, şimdiye kadar kimsenin bu ülkeler üzerine hiçbir şey yazmadığına göre, "dünyanın bir yarısının öbür yarısından haberi yoktur." sözünün gerçek olduğu geldi aklıma. Burada ise, yirmibeş büyük kent, geniş ovalar, büyük bir içdeniz vardı. Ben "Boğazlılar Tarihi" adında büyük bir kitap hazırladım. Bu ülkeleri böyle adlandırdım, çünkü hepsi Pantagruel'in boğazındaydı.

En sonunda geri döndüm, Pantagruel'in sakalından geçerek omuzuna atladım, oradan kendimi bırakıp, kayarak, yuvarlanarak tam karşısına düştüm.

Beni görünce sordu:

— "Nereden geliyorsun, ahbap?"

— "Boğazından, efendim" dedim.

— "Ne zamandan beri oradaydın?"

— "Hani" dedim, "savaşa gidiyordunuz ya, işte o zamandan beri."

— "Altı aydan daha önce olması gerek. Peki ama, neyle yaşadın, ne yedin, ne içtin?"

— "Efendim, siz ne yedinizse onunla, hem de boğazınızdan geçen en nefis parçaları alıyordum."

— "Hah Ha! Sen çok sevimli bir arkadaşsın. Biz, Tanrı'nın yardımıyla, düşman ülkesini baştan başa aldık. Sana da oradan bir derebeylik veriyorum."

— "Sağolun, efendim" dedim.

XVII

HİKÂYENİN SONU

AZ sonra, iyi kalpli Pantagruel hasta düştü. Karnı öyle sancıyordu ki ne yiyor, ne de içebiliyordu. "Felâket hiçbir zaman tek başına gelmez" derler ya, zavallı Pantagruel'in bir de kanı kaynamaya başladı. Bu sıcak kan onu öyle rahatsız ediyordu ki bilemezsiniz. Neyse doktorların kendisine gerekli ilâçlar vererek, içinde birikmiş bütün kaynar kanı boşalttılar. Öyle sıcaktı ki bu kanlar o zamandan beri soğumadı. Şimdi Fransa'da nekadar kaplıca, sıcak su banyoları varsa hepsi Pantagruel'den kalmadır.

Bunca düşünür, hekimin "Bu suların sıcaklığı nereden geliyor?" diye aralarında tartışıp vakit kaybetmelerine şaşarım doğrusu. "Acaba suyun içindeki borakstan mı, kükürtten mi, yoksa şa-

raptan, ya da güherçileden mi?" diye uğraşacaklarına, aslını bilmedikleri birşey üzerine konuşup vakit kaybedeceklerine biraz düşünseler ya. Çünkü mesele apaçık meydanda; araştırıp soruşturmaya ne gerek var? Bu banyolar Pantagruel'in kaynar kanından ortaya çıkmış olduğu için sıcaktır, işte bukadar.

Ha sahi, hastalığının nasıl geçtiğini anlatmadım size. Sadece hafif bir müshil olarak aldığını söyleyeyim: Dörtyüz kilo zencefil; yetmişsekiz araba hinthıyarı; 11900 kilo çitlembik. Öteki ilâçları saymıyorum.

Sonra hekimler Pantagruel'in karnındaki sancıyı yapan şeyin çıkartılmasına karar verdiler. Bu iş için bakırdan oniki top yapıldı. Herbiri Roma'daki Vergilius heykelindeki toptan daha kocamandı. Bu yuvarlaklar orta yerlerinden bir zemberekle açılıp kapanıyorlardı. Birine Pantagruel'in adamlarından biri, bir elinde lamba, bir elinde meşale olarak girdi. Pantagruel onu öylece yuttu. Beş tanesine kürekleri boyunlarında asılı üçer tane köylü girdi, yedisine de sırtlarında küfeleriyle yedi üzüm hamalı girdi. Pantagruel bunların hepsini hap gibi yuttu.

Toplar mideye gelince, herbiri zembereklerini çözüp kulübelerinden dışarı çıktılar. Başta, lambayı tutan olmak üzere, çok pis kokan zehirli, korkunç bir uçurum içinde yarım fersah indiler. Önceden tedbir alıp kalplerini, karınlarını bol panzehirle sıvamamış olsalardı, bu berbat kokular, gazlar içinde tıkanır ölürdü hepsi. Aman ne koku, ne pis buharlar! Galyalı genç kızlar gibi ağzını, burnunu kapamaktan başka çare yok...

Ondan sonra araştıra araştıra hastalığın köküne yaklaştılar. Dağlar gibi bir tortu yığılmıştı. Ellerindeki kazmalarla küreklerle söküp küfelere doldurdular. Her şeyi iyice temizledikten sonra herbiri tekrar topunun içine girdi. O zaman Pantagruel kusar gibi yaptı, hepsini dışarıya attı. Herbiri kendi hapının içinden sevinçle dışarı çıktı, Truva atının içinden çıkan savaşçılar gibi. Böylece Pantagruel hastalıktan kurtuldu. Bu haplardan biri bugün Orleans'taki kilisenin tepesindedir.

Evet, baylar, ustam Pantagruel'in akıllara durgunluk veren hikâyesini dinlediniz. Burada kitaba son vereceğim; çünkü biraz başım ağrıyor. Ayrıca, bu laf salatasından beynimin içi altüst olmuş durumda. Yoksa, daha neler anlatırdım, neler!

Panurge'ün nasıl evlendiğini, Pantagruel'in madenleri altına çeviren taşı nasıl bulduğunu, Kaf Dağlarını aşarak, yamyamlara rağmen, Atlas Okyanusu'nda gemisini nasıl yürüttüğünü, inci adalarını nasıl ele geçirdiğini, Hint Kralı'nın kızıyla nasıl evlendiğini, şeytanlarla savaşıp cehennemin beş odasını nasıl yaktığını, Cehennemler Kraliçesi'ni ateşe atmasını, Başşeytan İblis'in dört dişini nasıl kırdığını, sonra Ay'ın yusyuvarlak mı, yoksa denildiği gibi üç çeyreğinin kadınların kafasında mı olduğunu anlamak için nasıl kalkıp Ay'a gittiğini, bütün bölgelerini dolaştığını da anlatabilirdim.

İyi akşamlar, efendim. Kusuruma bakmayın, benim hatalarımı da, kendi hatalarınız gibi hoşgörün, n'olur!

— "Üstat, bu saçmaları, bu gülünç şeyleri yazdığınıza göre galiba pek akıllı-uslu biri değilsiniz" derseniz, ben de size derim ki: "Bunları okumakla vakit geçirdiğinize göre siz de hiç ağırbaşlı akıllı kimseler değilsiniz."

Yazdıklarımı, sz de benim yazarken yaptığım gibi, hoşça vakit geçirmek için okuyorsanız, siz de ben de milleti aldatmak için kendilerini ol-

duklarından başka gösteren birsürü miskin oyunbazdan, sümüklüböcekten, ikiyüzlülerden, yalancı sofulardan, pabuç yalayıcılardan, daha başka bu cins yaratıklardan çok daha bağışlanmaya değer kimseleriz demektir. Çünkü bunlar kendilerini Tanrı'ya inanan duasında, orucunda, her türlü isteklerine gem vurmuş yüksek yaratıklar gibi gösterirler herkese. Aslında, nazik bedenlerini, kimbilir hangi yollardan, en iyi biçimde besleyerek yaşayan kimselerdir bunlar. Koca burunlarının parlak kızıllığından, karınlarını gemi burnu gibi havada oluşundan da rahatça anlayabilirsiniz bunu. Bilgi alanındaki çalışmaları ise Pantagruel'imsi kitapları incelemekten ibarettir. Tatlı tatlı vakit geçirmek için değil de, çeşitli usullerle araştırıp tartışarak, kabahatini bulup yazarına kötülük edebilmek amacı güderler. Bunu yaparken, kiraz mevsiminde macun satan sokak serserilerine benzerler.

Bu gibilerden siz de benim gibi uzak durun. İyi bir Pantagruel'ci olmak, yani barış, sevinç, sağlık içinde yiyip içerek yaşamak isterseniz, budak deliğinden bakan insanlara hiç güvenmeyin.

SON

ARMAĞAN
ÇOCUK KLASİKLERİ

Çocuklar;

Bu kitapları biz sizin için, dünya çocuk edebiyatının en başta gelen eserleri arasından seçerek hazırlıyoruz. Bunlar arasında, masaldan macera romanına, heyecanlı dünya gezilerinden yaşanmış gerçek hikâyelere kadar, birbirinden güzel, çeşitli eserler bulacaksınız. Bu kitaplar sizi meraklı olaylar arkasında heyecanla sürüklerken, zevkli dakikalar yaşatacağı gibi, kültürle, hayatla ilgili birçok yeni bilgiler de kazandıracaktır.

Bu dizinin 39'uncu kitabını bugün okuyorsunuz. Daha önce, daha sonra çıkmış, çıkacak bütün öteki kitapları da almayı unutmayın! ARMAĞAN ÇOCUK KLASİKLERİ'ni biriktirerek çok zengin bir kitaplık sahibi olabilirsiniz. Bu sayfalarda sizlere kitaplarımızdan bir kaçını, tanıtıyoruz.

OKUMUŞ OLMAKLA
ÖVÜNECEĞİNİZ KİTAPLAR

GARGANTUA İLE PANTAGRUEL

Gargantua yalnız dev yapılı bir çocuk değildi. Onda gene dev ölçüde bir zekâ da vardı. Bu, kahramanları dev gibi insanlar olan, dev ölçüde serüvenlerle dolu, merak, heyecan, neşe kaynağı bir romandır.

